1 ΑΥΓΟΥ. ΤΟΜ. Β.
1851. ΦΥΛΛ 33.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΝΑΙ Η ΟΧΙ.

Διήγημα.

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλλ. 32.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἡ ἀναγγελθεῖσα τὴν προτεραίαν ἱστορία.

Τὴν ἑπαύριον, περὶ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου, ἔρθασεν ὁ Ἀνδρέας· ὁ συνταγματάρχης ἔπασχεν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν πληγήν του καὶ ἦτο ὡς ἐκ τούτου ὀλιγώτερον μισάνθρωπος, ἡ δὲ Μαρία καὶ ὁ Γεώργιος ἔφεραν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὴν καρδίαν των τὴν συνήθη αὐτῶν ἱλαρότητα.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, ἀφοῦ ἄναψαν αἱ πίπαι, ἕκαστος ἀνέλαβε τὴν συνήθη αὐτοῦ θέσιν εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν· ἡ μὲν Μαρία καὶ ὁ συνταγματάρχης εἰς τὰς δύο γωνίας τῆς ἑστίας· ὁ δὲ Γεώργιος, ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἦσαν ἀνηρτημέναι δύω ἐξόχων ζωγράφων εἰκόνες· ὁ δὲ Ἀνδρέας, ἀντικρὺ τοῦ πυρός. Ὁ Γεώργιος ἤρχισε τὸ διήγημά του ὡς ἑξῆς.

Μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη διηγοῦνται εἰς τὴν πόλιν Β.... πολλὰς ἰδιορρύθμους καὶ ἀστείας πράξεις κυρίου τινὸς, τοῦ ὁποίου δὲν θέλω σᾶς εἴπει τὸ ὄνομα. Ἐπειδὴ ὅμως ἔχει χρείαν ὀνόματος, ἂς τὸν ὀνομάσωμεν Κ. Μαρβέλιον. Ἔλεγα λοιπὸν ὅτι καὶ σήμερον διηγοῦνται περὶ του Κ. Μαρβελίου πολλὰ παράδοξα. Θὰ σᾶς διηγηθῶ δὲ ἓν ἐκ τούτων, τὸ ὁποῖον ὀλίγοι γνωρίζουσιν, ἀλλ' ἴσως κινήσει τὴν περιέργειάν σας.

Ὁ Κ. Μαρβέλιος ἦτον ἄνθρωπος εὐθὺς, μὲ ὀρθὸν νοῦν, χωρὶς οἴησιν καὶ ὑπερηφάνειαν, ἀκέραιος, χρηστότατος, καὶ τούτων ἕνεκα ἐθεωρεῖτο ὡς ὄν ἔκτακτον, διότι ἐνομίζετο ἐν γένει ὡς μωρὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ

τὸν ὁποῖον δὲν εἶχε νὰ ἐλπίζῃ τις πολλὰ πράγματα. Αὐτὸς δὲ μακρὰν τοῦ νὰ ταράσσεται ἢ νὰ ὀργίζεται ἀπὸ τὰς ἀνοησίας τοῦ κόσμου· «Ἔχουν δίκαιον, ἔλεγεν· ὁ βίος μου εἶναι ἰδιότροπος, τόσῳ χειρότερον ἂν τοῦτο τοὺς πειράζει. Αὐτοὶ ζῶσι κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν, ἀκολουθοῦντες τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ· κατευόδιον! Ἐνδύονται κατὰ τὸν συρμόν, τρώγουν, πίνουν κατὰ τὸν συρμόν, εὑρίσκοντες νοστιμώτατα καὶ αὐτὰ τὰ ὀστρείδια· ἀνατρέφουσι τὰ τέκνα των κατὰ τὸν συρμόν... κρίνουν, ἐπαινοῦν, ἐπικρίνουν κατὰ τὸν συρμόν, ποτὲ κατὰ πεποίθησιν ἢ κατὰ τὴν συνείδησίν των· δὲν τοὺς κατηγορῶ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἂς μ' ἀφήσουν ἥσυχον!»

Ὁ Κ. Μαρβέλιος ἦτο πλουσιώτατος, ἂν καὶ ἤρχισε τὸ στάδιόν του ἀπὸ μικρῶν, διότι ὑπῆρξεν ὑπηρέτης εἰς μεγάλην τινὰ ἐμπορικὴν τοῦ Ἀμβούργου οἰκίαν, παρὰ τῇ ὁποίᾳ μετ' ὀλίγον προήχθη εἰς τὰς ἀνωτέρας ὑπηρεσίας. Δὶς ἐστάλη εἰς τὴν Ἰνδικὴν· καὶ συλλαβὼν τὴν ἰδέαν νὰ ἐμπορευθῇ διὰ λογαριασμόν του, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπῆρξε δειλὸς καὶ ἀναποφάστος, ἔπειτα ὅμως, γενόμενος θαῤῥαλεώτερος, ἐτόλμησε μεγάλας ἐπιχειρήσεις.

Διὰ νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ, διαχειριστὴν πιστὸν τῆς περιουσίας του ἐνυμφεύθη νέαν ὀρφανὴν φρόνιμον, ἥτις, ἂν δὲν τὴν ἐλάμβανεν αὐτὸς σύζυγον, ἤθελε πιθανώτατα ἀποθάνει ἀνύπανδρος. Τὴν εὗρε δακρύουσαν καὶ καθημένην παρά τινι φραγμῷ, μίαν ἡμέραν ὅτε διήρχετο μικράν τινα ἐπαρχιακὴν πόλιν.

— Διατί κλαίεις; τὴν ἠρώτησεν.

— Ἡ μήτηρ μου ἀπέθανε καὶ δὲν ἔχω κανένα προστάτην!

— Ἔλα μαζί μου, τέκνον μου.

Τὴν παρέλαβε δὲ εἰς τὸ ὄχημά του, ἐκάθησε πλησίον της· ἔπειτα, φθάσας εἰς τὴν πλησιεστέραν πόλιν, τὴν ἔβαλεν εἰς μίαν ταχυδρομικὴν ἅμαξαν καὶ τὴν ἔστειλεν εἰς τὴν κατοικίαν του. Ἐπὶ ἓξ μῆνας, ἡ νέα κόρη ἐπεμελήθη τὰ τῆς οἰκίας τοῦ Μαρβελίου, ὅστις μετὰ τὸ διάστημα τοῦτο, τὴν ἐνυμφεύθη.

— Εἶσαι πρελός, τὸν ἔλεγαν οἱ φίλοι του· ἔχων τοσαύτην κατάστασιν, ἠδύνασο νὰ νυμφευθῇς πλουσιωτάτην κόρην, καὶ ὄχι νὰ πάρῃς γυναῖκα τοῦ δρόμου.

— Ὅλ' αὐτὰ εἶναι καλά, ἀπήντα ὁ Μαρβέλιος, ἀλλὰ προκειμένου λόγου περὶ νέας κόρης, προτιμῶ τὴν ἀγαθωτέραν, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἐναρετωτέραν. Συγκροτήσας δὲ περιουσίαν λαμπρὰν, ἀπεράσισε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐμπορίας· καὶ ἀσφαλίσας τὸ ἀργύριόν του, δὲν ἠθέλησε τίποτε πλέον νὰ κάμῃ.

— Εἶσαι πρελός, τὸν ἔλεγαν οἱ φίλοι του· μόλις εἶσαι πεντηκοντούτης καὶ παραιτεῖσαι ἤδη τῆς ἐμπορίας! Τώρα μάλιστα, ἔχων τὴν ἀπαιτουμένην ἐμπειρίαν, ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῇς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις σου πλέον παρὰ ποτέ.

— Καλά, καλά, ἀπήντα ὁ Μαρβέλιος, ἀλλὰ θέλω νὰ φάγω τώρα τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον ἐκέρδησα, ἐνόσῳ ἔχω ἀκόμη ὀδόντας διὰ νὰ τὸν μασήσω.

Ἐνῷ δὲ ἦτο πλούσιος, ὡς προεῖπον, κατῴκει εἰς μικρὰν οἰκίαν, τῆς ὁποίας τὰ ἔπιπλα ἦσαν ἐπίσης ἁπλᾶ, ὅσον καὶ τὰ ἐνδύματά του· δὲν εἶχεν οὔτε ἁμάξας οὔτε ἵππους καὶ δὲν ἐδέχετο κόσμον εἰς τὴν τραπεζάν του· ὁ ἐλάχιστος ἐργάτης ἐδαπάνα πλειότερα ἀπὸ αὐτόν· ὁσάκις ὅμως κατελαμβάνετο ἀπὸ τὸν αἰστρόν του, ἔῤῥιπτε τὰ χρήματα μὲ τὸ πτυάριον· ὑπάνδρευε τὰς νέας, τὰς ἐπροίκιζεν· ἐξηγόραζε τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐργατῶν, καὶ ἐπλήρωνε δικηγόρους διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ δικαιώματα ἀνθρώπων ὅλως διόλου ξένων. Ἐδαπάνα λοιπὸν πολλὰ εἰς ἀλλοτρίας ὑποθέσεις· ἀλλ' ἐὰν ἄλλος τις παρὰ τοὺς πένητας χωρικοὺς ἤρχετο νὰ τὸν ζητήσῃ δανεικά, δὲν τὸν ἔδιδε ποτέ.

— Δὲν ἔχω, ἔλεγεν, ἄφετέ με.

— Εἶσαι πρελός, τὸν ἔλεγαν οἱ φίλοι του· δὲν ἠξεύρεις νὰ μεταχειρισθῇς τὸν πλοῦτόν σου. Κτίσε οἰκίαν πολυτελῆ καὶ ἀνοιξέ την εἰς τὸν κόσμον. Αἱ πρώτισται τῆς πόλεως οἰκογένειαι, οἱ ἐπισημότεροι ἄρχοντες θέλουν δράμει περὶ σέ. Θέλεις τίτλους εὐγενείας; δὲν ἔχεις παρὰ νὰ τό εἰπῇς. Τί σὲ χρησιμεύει αὐτὸς ὁ πλοῦτός σου; Θ' ἀποθάνῃς καὶ δὲν θὰ τὸν πάρῃς μαζί σου.

— Οἱ λόγοι σας εἶναι λαμπροί, ἀπήντα ὁ Μαρβέλιος· ἀλλὰ δὲν μὲ καταπείθουν. Καὶ ἔπειτα εἶμαι ὀλιγώτερον πλούσιος ἀρ' ὅτι νομίζετε· πρέπει νὰ οἰκονομήσω τὴν περιουσίαν μου· ὁ ὀδολός εἶναι ὀδολὸς, καὶ ἔχω χρείαν αὐτοῦ.

— Ἀδύνατον, διότι ἔχεις τοὐλάχιστον 100,000 φράγκων εἰσόδημα ἐτήσιον.

— Μάλιστα, ἀλλὰ χρειάζομαι 6,000 φράγκων διὰ τὰ ἔξοδα τῆς οἰκίας μου, τὸ δὲ περιπλέον ἀνήκει εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας πόθεν νὰ ζήσωσιν· ὁ Θεὸς μὲ κατέστησε κηδεμόνα καὶ πατέρα ὅλων τῶν πτωχῶν τῆς χώρας ταύτης.

Ὁ Μαρβέλιος ἔχασεν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ δύο τέκνα αὐτοῦ· ἰδοὺ αὐτὸς πάλιν μόνος· οἱ φίλοι του ἤθελον νὰ τὸν διασκεδάσωσι, νὰ τὸν παρηγορήσωσι.

— Καλὸν, καλὸν, ἔλεγεν αὐτὸς, δὲν εἶμαι λυπημένος· ἡ ψυχή μου εἶναι πολὺ ἡσυχωτέρα παρὰ ἄλλοτε· ἀνήκω ἤδη εἰς ἄλλον κόσμον· ἡ σύζυγός μου καὶ τὰ τέκνα μου μὲ ἀκολουθοῦσι πανταχοῦ· τοὺς βλέπω, τοὺς ὁμιλῶ, συζῶ μετ' αὐτῶν. Ἄφετέ με, σᾶς παρακαλῶ, καὶ μὴ ζητῆτε νὰ μὲ παρηγορήσετε.

Ἡ ἀλήθεια ὅμως ἦτον, ὅτι διὰ τὴν στέρησιν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του, εὗρισκε τὸν κόσμον ὁπωσοῦν ἔρημον καὶ τὸν βίον ἀηδῆ. Πάντοτε μόνος! Ἐπεθύμησέ ποτε νὰ διασκεδάσῃ καὶ ἐταξείδευσε. Παραμυθία πρόσκαιρος! Πολλάκις ἐρυθροὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἤρχετο καὶ ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖόν του· οἱ δὲ ὑπηρέται του, οἵτινες τὸν ἠγάπων ὡς πατέρα, ἠτένιζον ἐπ' αὐτοῦ τὰ συμπαθητικὰ ὄμματά των.

— Ἔχετε δίκαιον, τέκνα μου· λυπηθῆτέ με, ἀλλὰ μὴ ζητῆτε νὰ μὲ παρηγορήσετε· ἡ θλῖψις κατήντησεν ἀναγκαία εἰς ἐμέ. Ὁ χρόνος πραΰνει τὰς λύπας τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τίποτε δὲν εἰμπορεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν τὴν ὁποίαν καταφέρει ἡ ῥῆξις παλαιᾶς ἀγάπης.

Διεσκέδαζε δὲ μόνον εὐεργετῶν, καὶ πολλάκις οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀπήντων εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως Β... ζητοῦντα τὸν πένητα ὑπὸ τὴν καλύβην αὐτοῦ, ἢ τὸν ἐπαίτην τὸν ἐπικαλούμενον γονυπετῶς τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ διαβάτου.

Μίαν ἡμέραν ἐπεριπατεῖ εἰς τὸν βοτανικὸν κῆπον· καθὼς συμβαίνει πάντοτε τὰς θερινὰς κυριακὰς, πλῆθος κόσμου περιεφέρετο ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων. Ὁ Μαρβέλιος ἠγάπα τὸν χαρμόσυνον καὶ εὔθυμον αὐτὸν ὄχλον· ἀλλ' ἀνηγγέλλετο καταιγὶς καὶ σφοδρὸς ἔπνεεν ἄνεμος· τὰ δένδρα ἐσείοντο ὡς κλῶνες λεπτοὶ καὶ ἐσύριζον. Οἱ παῖδες ἐζήτουν ἄσυλον, τὰ φορητὰ ἐργαστήρια κατεκλείοντο, ἡ μουσικὴ ἐσιώπησε καὶ οἱ χοροὶ διελύοντο.

Ὁ Κ. Μαρβέλιος ἦτον ἀκίνητος· ὁ πάταγος τῆς καταιγίδος δὲν τὸν ἐτάραξεν, τὸ θέαμα ἐκεῖνο ἐξεναντίας τὸν εὐχαρίστει. Μετ' ὀλίγον αἱ ὡραῖαι δενδροστιχίαι ἔμειναν ὅλως διόλου ἔρημοι. Ὁ ἄνεμος ἐσήκωνε σύννεφα κονιορτοῦ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ νέα πριγκίπισσα Αἰμιλία διήρχετο ἐν τάχει μίαν τῶν πλαγίων ὁδῶν· παρείποντο δ' αὐτῇ δύο θαλαμηπόλοι φέροντες πολλὰ παράσημα, καὶ ἠκολούθουν δύο ἀξιωματικοὶ, οἵτινες δὲν ἐφρόντιζον περὶ ἄλλου εἰμὴ πῶς νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τοῦ ἀνέμου τὰ κοσμοῦντα τοὺς πίλους αὐτῶν μακρὰ πτερά. Αἴφνης πνεύσαντος τοῦ ἀνέμου σφοδρότερον, τὸ κάλυμμα τῆς νέας ἀποσπᾶται καὶ πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα. Ἐκείνη ἐκπλαγεῖσα, τείνει τὰς χεῖρας διὰ νὰ καταλάβῃ τὸ κόσμημά της, ἀλλὰ τὸ κάλυμμα, ἀναρτηθὲν εἰς τὴν κορυφὴν μιᾶς ἐλάτης, ταλαντεύεται ἐκεῖ ἐπάνω διαφανὲς καὶ ὡς ἱστὸς ἀράχνης.

— Τὸ κάλυμμά μου, τὸ κάλυμμά μου! ἀνέκραξεν ἐκείνη, φέρετέ με τὸ κάλυμμά μου· τὸ θέλω· ἡ μήτηρ μου μὲ τὸ ἐχάρισε τὴν πρώτην τοῦ ἔτους καὶ εἶναι ἀτίμητον δι' ἐμέ.

Οἱ δύο θαλαμηπόλοι ἔκλιναν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ τοὺς πτερυγωτοὺς πίλους καὶ ὕψωσαν τοὺς ὤμους.

— Τὸ θέλω· θὰ μείνω ἐδῶ ἕως νὰ τὸ ἀναλάβω, ἐπανελάμβανεν ἡ νέα καὶ τὰ ὄμματά της ἦσαν γεμάτα δάκρυα.

Οἱ συνοδεύοντες αὐτὴν ἀνήσυχοι, στενοχωρημένοι, ὕψωναν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν ἐλάτην. Ὁ μὲν ἐστέναζεν, ὁ δὲ ἔτριβε τὸ μέτωπον· ὁ μὲν ἐκ τῆς ἀπελπισίας του, ἐῤῥόφει τὴν νικοτιανήν του, ὁ δὲ ἔκαμνεν ἀπείρους χαιρετισμοὺς διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῆς πριγκηπίσσης ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκπληρωθῇ.

— Μὲ λέγετε ἀκαταπαύστως ὅτι εἶσθε ἕτοιμοι νὰ θυσιάσετε τὴν ζωήν σας ὑπὲρ ἐμοῦ· ἐγὼ δὲν σᾶς ζητῶ εἰμὴ νὰ ἀναβῆτε εἰς τὸ δένδρον αὐτό. Ἰδέτε πῶς τὸ κάλυμμά μου παραφέρεται ἐδῶ κ' ἐκεῖ, πόσον εἶναι εὔκολον νὰ καταληφθῇ. Κύριε ταγματάρχα, ὑμεῖς ὁ νεώτερος τῶν ἄλλων, ὑπάγετε λοιπὸν νὰ μὲ ἀποσπάσετε τὸ κάλυμμά μου, ἔλεγεν ἡ Αἰμιλία κλαίουσα.

Ὁ ταγματάρχης ἔῤῥιψε βλέμμα θλιβερὸν ἐπὶ τῶν ἐκ λευκοῦ καζμυρίου περισκελίδων αὐτοῦ, ἔπειτα τὸ ἀνέφερεν ἐπὶ τῆς ἀθλίας ἐκείνης ἐλάτης ἥτις εἶχεν 20 ποδῶν τοὐλάχιστον ὕψος. Ἔδειξεν ὅτι ἑτοιμάζεται ὄπισθεν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπισφαλῆ ἐκείνην ἀνάβασιν, ἔδηξε πολλάκις μὲ ἀγωνίαν καὶ δὲν ἐκίνησεν ἀπὸ τὴν θέσιν του.

Παῖς δωδεκαετὴς περίπου, κακῶς ἱματισμένος, ἤκουσεν, ὡς καὶ ὁ Μαρβέλιος τὴν συνδιάλεξιν ταύτην·

— Ἐγὼ ὑπάγω νὰ πάρω τὸ κάλυμμα αὐτὸ, εἶπε πλησιάσας. Καὶ διὰ τοῦ βλέμματος κατεμέτρει τὸ ὕψος τοῦ θεάτρου.

— Ἔλα, γλήγορα!... ἀνάβα, ἀνέκραξαν συνάμα τὰ πέντε πρόσωπα τοῦ δράματος αὐτοῦ.

Ὁ παῖς δὲν ἐδίσταζεν· ἀλλ' ὁρμήσας ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον καὶ ἕρπων μεταξὺ τῶν κλώνων, ἔγινεν ἄφαντος ἐπὶ μικρὸν, ἔπειτα δὲ ἐπεφάνη εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἐλάτης. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ καταιγὶς ἀπέβη φοβερά, τὰ δένδρα προσέκρουον πρὸς ἄλληλα μὲ ῥικνώδη πάταγον. Ὁ παῖς ἐσφίγγε εἰς τοὺς βραχίονάς του τὴν λυγίζουσαν καὶ ἀνορθουμένην κορυφὴν, ἥτις παρέσυρε τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο ὄν εἰς τὰς ποικίλας περιστροφὰς τὰς ὁποίας ἐσχημάτιζεν. Ὁ Μαρβέλιος ἔτρεμεν, οἱ ἀξιωματικοὶ ὑπεγέλων, ἡ δὲ νέα ἀνεπήδει ἀπὸ τῆς χαρᾶς της, ὅταν εἶδε τὸ κάλυμμά της εἰς τὰς χεῖρας τοῦ παιδός.

— Φθάνει μόνον νὰ μὴ τὸ σχίσῃ ὁ ἀδέξιος, εἶπε καταληφθεῖσα ὑπὸ νέας ἀνησυχίας.

Ὁ παῖς ἀπέσπασε τὸ κάλυμμα, κατῆλθε μὲ ταχύτητα καὶ τὸ ἐνεχείρισε σῶον.

— Δόξα σοι ὁ Θεὸς, ἀνέκραξεν ἡ νέα, ἀπερχομένη ἐν βίᾳ διὰ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῆς καταιγίδος· οἱ ἀκόλουθοί της τὴν ἐμιμήθησαν.

Ὁ δὲ παῖς, τείνας τὰς χεῖρας, ἔτρεχε κατόπιν των καὶ ἐζήτει ὀλίγην ἐλεημοσύνην. Εἷς τῶν θαλαμηπόλων τὸν ἔῤῥιψε μερικὰ λεπτὰ, καὶ ὁ παῖς συνάξας αὐτὰ, ἤνοιξε τὴν χεῖρα διὰ νὰ τὰ παρατηρήσῃ.

Ὁ Μαρβέλιος ποτὲ δὲν ἠσθάνθη τόσην περιέργειαν. Τὸ ἄδολον τοῦ παιδὸς πρόσωπον, ἡ γενναιότης του, ὅλα τὰ περιστατικὰ τοῦ δράματος αὐτοῦ, τὸν εἶχαν συγκινήσει, καὶ ἤδη ἐζήτει νὰ ἴδῃ ἂν ἔχῃ ἐπάνω του χρήματα, διὰ νὰ ἀνταμείψῃ τὴν τόλμην των.

— Τί σὲ ἔδωκαν; τὸν ἠρώτησεν.

Ὁ παῖς τὸν ἔδειξε τὰ χρήματα τὰ ἐκτεθειμένα ἐπὶ τῶν δύο χειρῶν του, τὰ ὁποῖα ἦσαν γλοιώδη ἀπὸ τῆς ῥητίνης καὶ καταπληγωμένα ἀπὸ τῶν κλάδων τοῦ δένδρου.

— Πέντε κραϊτζάρια, κύριέ μου.

— Πέντε κραϊτζάρια! ἐπανέλαβε στενάζων ὁ Μαρβέλιος· δυστυχὲς τέκνον! Ἔπειτα δὲ γεμίσας τὴν χεῖρά του λεπτῶν, τὰ ἔβαλεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ παιδὸς, τὸ ὁποῖον ἀπορῆσαν διὰ τὸν πολὺν αὐτοῦ πλοῦτον, ἔφερε τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ὁτὲ μὲν εἰς τὸ ἀργύριον, ὁτὲ δὲ εἰς τὸν εὐεργέτην του.

— Ὅλα;... ἐρώτησεν.

— Ὅλα... καὶ τί θὰ τὰ κάμῃς;

— Δὲν ἠξεύρω· θ' ἀγοράσω καινούρια φορέματα. Θὰ ζήσω τώρα ὡς πλούσιος ἄνθρωπος.

— Ποῦ εἶναι ὁ πατήρ σου;

— Δὲν ἔχω πατέρα πρὸ δύο ἐτῶν. Ὁ πατήρ μου ἦτο στρατιώτης καὶ ἐσκοτώθη εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ μήτηρ μου ἀπέθανε καὶ τὸ χωρίον μας δὲν μὲ θέλει πλέον.

— Δός μου ὀπίσω ὅλα αὐτὰ τὰ χρήματα, τέκνον μου.

— Ὅλα;

— Ὅλα!

Καὶ τὸ δυστυχὲς παιδάριον, ἀπέδωκε καταλυπημένον, ὅλον του τὸν θησαυρόν· δύο δὲ δάκρυα ἐπεσκίασαν τὴν λάμψιν τῶν μελαίνων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν.

— Δός μου καὶ τὰ πέντε κραϊτζάριά σου.

— Ἀμμ' αὐτὰ εἶναι ἐδικά μου!

— Δὲν θὰ ἔχῃς πλέον χρείαν χρημάτων. Θὰ σ' ἐπάρω μαζί μου καὶ θὰ σὲ ἔχω ὡς υἱόν μου, ἐνόσῳ εἶσαι φρόνιμος. Ἐρχεσαι;

— Ἀλήθεια;

— Ἔχεις ἀκόμη χρήματα;

Ὁ παῖς δὲν εἶχε πλέον εἰμὴ μίαν καὶ μόνην δραχμὴν καὶ ἓν κομμάτιον ἄρτου. Ὁ δὲ Μαρβέλιος, λαβὼν ταῦτα πάντα, ἀπήγαγεν αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ.

Ὁ μικρὸς Κορράδος Ἔκκιος ἔλαβεν ἐνδύματα ἁπλούστατα, ἐξ ἐριούχου χονδροῦ· καὶ μὴ κατοικήσας μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰμὴ ἐντὸς σταύλων, διανυκτερεύων δὲ τὸ πλεῖστον ἐν ὑπαίθρῳ, ἠξιώθη ἤδη κλίνης ἀχυρίνης, τροφῆς δὲ τῆς κοινοτέρας. Ἦτον ὅμως εὔθυμος, εὔστροφος, πρόθυμος εἰς τὸ ὑπηρετεῖν, πρᾴοτατος, ἀκούραστος, δεικνύων πολλὴν εὐφυΐαν, ἀλλ' ἀμαθέστατος περὶ πᾶν τὸ μὴ περιλαμβανόμενον εἰς τὸν κύκλον τῆς πείρας καὶ τῶν ἕξεων τοῦ ἐπαίτου. Ἐντὸς ἓξ μηνῶν, ὁ ἀρκτύλος ἐκεῖνος τοσοῦτον ἐτιθασσεύθη, ὥστε ὁ προστάτης του ἠδύνατο νὰ τὸν φέρῃ ἐνώπιον ἀνθρώπων καλῶς ἀνατεθραμμένων καὶ νὰ τὸν πέμπῃ εἰς μικρὰς ὑπηρεσίας. Ὅ,τι τὸν ἐδυσκόλευσεν ὀλίγον ἦτο ἡ ἕξις τῆς τάξεως καὶ τῆς καθαριότητος. Διὰ τὴν ἀγαθὴν καρδίαν του, ἠγαπήθη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὁ Κ. Μαρβέλιος τὸν ἐκάλει υἱόν του. Ὁ Κορράδος ἐφοίτα εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα καὶ ἐδείκνυεν ἐπιμέλειαν. Κατ' ἀρχὰς ἡ σπουδὴ τὸν ἔπληξεν, ἀλλ' ἔπειτα τὴν συνείθησεν. Ἡ χαρὰ τὴν ὁποίαν ἡ προκοπή του ἐπροξένει εἰς τὴν εὐεργέτην αὐτοῦ ἦτο ἡ γλυκυτέρα τοῦ παιδὸς ἀμοιβή, ἡ δὲ ψυχρότης ἐκείνου, ἡ μεγαλητέρα τούτου τιμωρία.

Δὲν θέλω ἀκριβολογήσει περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἐπαίτου· τὰ ὀλίγα ὅσα εἶπα περὶ αὐτῆς ἀρκοῦν διὰ νὰ εἰκονίσωσι τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κ. Μαρβελίου. Ἓν ἔτος ἀφοῦ εἰςῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὁ Κορράδος ἤρχισε νὰ τρώγῃ μαζί του. Καὶ ἦτο μὲν ἐλεύθερος νὰ γεύεται πάντων τῶν παρατιθεμένων, ἀλλὰ δὲν ἦτο πολυφάγος. Ὁ Κ. Μαρβέλιος ἦτον ὑπερευχαριστημένος ὁσάκις τὸν ἔβλεπε τρώγοντα κατὰ προτίμησιν βραστὸν καὶ γεώμηλα. Τίποτε δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ κλίνης μαλακωτάτης· ἀλλ' ὁ Μαρβέλιος τὸν ἔβλεπε μὲ πολλὴν ἡδονὴν μένοντα πιστὸν εἰς τὸ ἀχύρινόν του στρῶμα. Ὁ Κορράδος ἐλάμβανε καθ' ἑβδομάδα τρία φράγκα διὰ τὰ μικρὰ ἔξοδά του· ἀλλὰ δὲν ἠγόραζε τίποτε, εἴτε περιμένων καλητέραν ἀφορμὴν δαπάνης, εἴτε ἀποταμιεύων τὰ χρήματά του διὰ νὰ τὸν χρησιμεύσωσιν ὅταν τυχὸν ἢ θέλε στερηθῇ τῆς προστασίας τοῦ Κ. Μαρβελίου.

— Προσπάθησε νὰ ἔχῃς ὀλίγας ἀνάγκας, νὰ δαπανᾷς ὀλίγα· καὶ ἄθροιζε χρήματα διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς εἰς βοήθειαν τῶν ὁμοίων σου, τὸν ἐπανελάμβανεν ἀκαταπαύστως ὁ εὐεργέτης του.

Ὅταν ὁ Κορράδος ἐμβῆκεν εἰς τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ Μαρβέλιος, διὰ νὰ ἑορτάσῃ τὰ γενέθλιά του, τὸν ἔδωκε 1000 φράγκα.

— Τόρα, τέκνον μου, τὸν εἶπε, θέλομεν χωρίσει τὰ συμφέροντά μας. Ἰδοὺ ἔχεις μερικὰ χρήματα, αὐτὰ πρέπει νὰ σὲ χρησιμεύσωσιν εἰς τὸ νὰ τρέφεσαι, νὰ ἐνδύεσαι, νὰ πληρώνῃς τοὺς διδασκάλους σου καὶ νὰ προμηθεύεσαι ὅλα ὅσων ἔχεις χρείαν. Θὰ μείνῃς ἐδῶ, ἀλλὰ κατὰ μῆνα θέλεις μὲ πληρόνει διὰ τὸ δωμάτιόν σου, τὴν κλίνην καὶ τὰ ἐπιπλά σου 12 φράγκα. Σὲ συμφέρει;

Ὁ Κορράδος κατ' ἀρχὰς ἠπόρησεν ὀλίγον· ἀλλὰ περιχαρὴς γενόμενος διότι εἶδεν ἑαυτὸν κάτοχον τοσούτου ἀργυρίου, ἐδέχθη τὴν συμφωνίαν. Ὅσῳ παρῆρχετο ὁ καιρὸς, τόσῳ οἰκονομικώτερος ἐγίνετο· ὁ Μαρβέλιος τὸν ἐπετήρει ἀκαταπαύστως, τὸν συνεβούλευεν, ἤκουε τὰς παρατηρήσεις του. Ὁ Κορράδος ἔζη γλίσχρος ὡς φυλάργυρος, ἀλλὰ ἐλευθέριος ὡς πρίγκηψ ὁσάκις προέκειτο νὰ φανῇ χρήσιμος. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους τὸν ἐπερίσσευσαν 400 φράγκα, τὰ ὁποῖα τὰ ἔβαλεν εἰς τόκον. Ἔλαβε δὲ πάλιν 1000 φράγκα.

Τοιουτοτρόπως παρῆλθεν ὁ καιρὸς μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τοῦ Κορράδου. Ὁ Μαρβέλιος τότε, ἀποφασίσας νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ηὔξησε τὴν σύνταξίν του, καὶ,

— « Υἱέ μου, τὸν εἶπε· συνείθισε τὸ σῶμά σου νὰ ζῇ μὲ ὀλίγα, ἀλλὰ μὴ τὸ στερῆς ποτὲ τῶν ἀναγκαίων. Καλὸς τεχνίτης ἄνευ καλοῦ ἐργαλείου δὲν γίνεται. Ἐργαλεῖον εἶναι τὸ σῶμα· ὁ δὲ τεχνίτης, πνεῦμα ὑγιές· τελειοποίησον λοιπὸν τὸ σῶμά σου. Ὁ βίος εἶναι βραχὺς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ παιδευτήριον· παίδευσον λοιπὸν τὸ πνεῦμα καὶ τὰ αἰσθήματά σου, Πρὸς τί ἡ παίδευσις αὕτη θέλει μᾶς χρησιμεύσει; Θέλομεν τὸ μάθει εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, εἰς ἣν ὁ πατὴρ ἡμῶν μᾶς προσκαλεῖ πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου ἀνωτέρου. Διὰ τὰ τρία ἔτη τῆς πανεπιστημιακῆς σπουδῆς σου σὲ προσδιορίζω ποσὸν λόγου ἄξιον· δαπάνησέ το ὁλόκληρον· φοίτησον εἰς τὸν κόσμον, σπούδασον καὶ αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς, εἶναι καλὸν νὰ τοὺς γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος. Εἶσαι ἀσθενής; θέλεις ὑποκύψει. Εἶσαι ἰσχυρός; Θέλεις ἀντισταθῆ. Μετὰ τὰ τρία αὐτὰ ἔτη, φρόντισε νὰ κερδήσῃς ὁ ἴδιος τὸν ἄρτον σου, δὲν θέλω σὲ δώσει πλέον τίποτε.

» Εἶμαι πλούσιος, διότι πλούσιος λέγεται ὁ ἔχων πολὺ ἀργύριον, ἐξηκολούθησεν ὁ Κ. Μαρβέλιος, ἀλλὰ ὁ πλοῦτος καθ' ἑαυτὸν δὲν ἔχει πολλὰ δι' ἐμὲ θέλγητρα, διότι δὲν μὲ χρησιμεύει· τὸ κατ' ἐμὲ εἰμπορῶ νὰ ζήσω μὲ τόσον ὀλίγα μὲ ὅσα καὶ οἱ ὑπηρέται μου, Εἰς τί λοιπὸν μὲ χρησιμεύει τὸ ἀργύριον; Ὅ,τι μὲ εὐχαριστεῖ, εἶναι ὅτι ἐκέρδησα ὅσα ἔχω ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου μου καὶ μὲ τιμιότητα ἀμώμητον. Ἡ περιουσία μου δὲν ἐκτήθη δι' αἱμάτων καὶ δακρύων, ἀλλὰ μόνον διὰ κόπων· αὕτη εἶναι ἡ μεγαλητέρα τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς εὐφροσύνη. Μία μόνον ὑπάρχει ἀνάγκη εἴς τε τὴν εὐτυχίαν καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν, ἡ ἀρετή.

Ὅλα τάλλα, φιλοδοξία, ἔρως, φιλοχρηματία, φιλαρχία, φθόνος, μῖσος, ὅλα εἶναι τρέλα. Πρόσεξε καλὰ εἰς τοῦτο, Κορράδε· ἡ σταθερότης εἰς τὰς μικρὰς καὶ εἰς τὰς μεγάλας περιστάσεις, ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς σύνεσις. Μὴ περιφρονῇς τὰ μικρὰ πράγματα ὡς εὐτελῆ· Ὁ θεὸς οὐδὲν εὐτελὲς ἐποίησεν· ὁ κόκκος τῆς ἄμμου καὶ ὁ σκώληξ ἔχουσι καὶ αὐτὰ τὸ μεγαλεῖόν των.

» Σὲ ἀνέθρεψα καλῶς· ἦσο φυτὸν ἄγριον, ἀλλ' εὔρωστον. Ἰδοὺ σὺ εἰκοσαέτης· ἐν ταύτῃ μαλιστα τῇ ἡλικίᾳ τὸ κτῆνος παλαίει πρὸς τὸν ἄγγελον· προσπάθησε νὰ κατισχύσῃ ἐν σοὶ ὁ ἄγγελος. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀνατρέφεται κατ' ἀρχὰς ὡς φυτόν, ἔπειτα ὡς κτῆνος, καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἄγγελος, καὶ πολλοὶ ἔμειναν δι' ὅλης των τῆς ζωῆς οὐδὲν ἄλλο ἢ κτῆνος καλῶς γεγυμνασμένον.

» Ἀλλὰ καὶ τὸ κτηνῶδες ἡμῶν μέρος δὲν εἶναι ἄξιον περιφρονήσεως, διότι ὅταν τοῦτο ἔχῃ καλῶς, πολλάκις ἐλάχιστον περιστατικὸν ἀρκεῖ εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἰδοὺ ἐγὼ, εὐτύχησα διότι *ἔμαθα νὰ ῥάπτω*.

» Δὲν μὲ πιστεύεις ἴσως· καὶ ὅμως τίποτε δὲν εἶναι ἀληθέστατον. Εἰκοσαέτης ὢν, ἤξευρα νὰ ἀναγινώσκω, νὰ γράφω, νὰ ἀριθμῶ, ἀλλὰ τίποτε περισσότερον. Ὁ πατήρ μου ἦτον πτωχὸς χειροτέχνης καὶ καὶ δὲν ἤξευρε τί νὰ μὲ κάνῃ στερούμενος χρημάτων, διότι τὰ χρήματα εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· βραδύτερον τὸ ἐνόησα.

» Εἶχα ἕνα σύντροφον νέον ἐπίσης, καλούμενον Ἀλβέρτον. Εἴμεθα δὲ καὶ οἱ δύω ἀκατάστατοι καὶ ἀνάγωγοι· τὰ φορέματά μας, σπανίως ἀνακαινιζόμενα, ἦσαν ῥυπαρὰ καὶ σχισμένα· οἱ γονεῖς μου μ' ἐτιμώρουν δι' ὅλα αὐτὰ, ἀλλὰ παρελθούσης τῆς ὀδύνης, ὑπέκυπτον εἰς τὰ αὐτά.

» Μίαν ἡμέραν ἐκαθήμεθα οἱ δύο εἰς κῆπόν τινα, τὸν ὁποῖον εἴχομεν εὕρει ἀνοικτόν· συνωμιλοῦμεν δὲ περὶ τοῦ τί ἕκαστος ἡμῶν ἐπεθύμει νὰ γίνῃ, καὶ ἐγὼ μὲν ἤθελα νὰ γίνω ὑποστράτηγος, ὁ δὲ Ἀλβέρτος ἀρχιστράτηγος.

» — Δὲν θὰ γίνετε ποτὲ τίποτε, μᾶς εἶπε γέρων τις, καλῶς ἐνδεδυμένος, ὅστις ἐκάθητο ὄπισθεν ἡμῶν καὶ ἤκουσε τὴν ὁμιλίαν μας.

» — Διατί ὄχι; ἐρώτησεν ὁ Ἀλβέρτος, ἀφοῦ ἐπέρασεν ἡ πρώτη ἀπορία του.

» — Διότι εἶσθε μὲν τέκνα ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ἐννοῶ τοῦτο ἀπὸ τὰ φορέματά σας, ἀλλ' ἐγεννήθητε διὰ νὰ μείνετε ἐπαῖται· πῶς ἄλλως ἠθέλετε ὑποφέρει τρύπας εἰς τοὺς ἀγκῶνάς σας, »

» Καὶ λαβὼν ἕκαστον ἡμῶν ἀπὸ τὸν βραχίονα, ἔβαλε τὰ δάκτυλά του εἰς τὰς τρύπας τὰς ὁποίας εἴχαμεν. Ἐγὼ ἐντράπην, καὶ ὁ Ἀλβέρτος ἐπίσης.

» — Ἐὰν δὲν ἠξεύρετε νὰ ῥάπτετε, ἀνέλαβεν ὁ γέρων, διατί δὲν μανθάνετε; Εἰς τὴν ἀρχὴν δύο βελονιαὶ ἤθελον ἐπισκευάσει τὸ ἔνδυμά σας· τώρα εἶναι ἐξώρας, καὶ ἰδοὺ ὑμεῖς ὁμοιάζοντες ἐπαῖτας. Ῥακενδύται δὲ ὄντες, θέλετε νὰ γίνετε στρατηγοὶ, καὶ ἀρχιστράτηγοι! Κλείσατε πρῶτον τὰς τρύπας τῶν χειρίδων σας, καὶ ἔπειτα ὀνειρευθῆτε μεγαλεῖα.

» Κατησχυμένοι ἀμφότεροι μέχρι βάθους καρδίας, ἀπήλθομεν χωρὶς νὰ εἴπωμεν λέξιν. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἔστρεφα τοσοῦτον τὸν ἀγκῶνα τῆς χειρίδος μου, ὥστε ἡ τρύπα ἦλθεν εἰς τὸ ἔσω μέρος, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὴν παρατηρήσῃ. Ἔμαθα δὲ νὰ ῥάπτω ἀπὸ τὴν μητέρα μου, παίζων· διότι δὲν ἤθελα νὰ τὴν εἰπῶ πόθεν ἐπεθύμησα νὰ διδαχθῶ τὴν τέχνην αὐτήν. Ἔκτοτε, ἅμα ἔβλεπα κάμμίαν ῥαφὴν τοῦ ἐνδύματός μου νὰ ἀνοίγῃ, ἀμέσως τὴν διώρθωνα· καὶ τοιουτοτρόπως ἀπέβην ἐπιμελὴς εἰς τὰ ἐνδύματά μου. Μετ' ὀλίγον ἀηδίασα καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν, καὶ ἐγινα καθάριος. Ἤμην δὲ εὐχαριστημένος καὶ ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν· « ὁ γέρων ἐκεῖνος εἶχε δίκαιον· μὲ δύο βελονιὰς διορθώνεται τὸ ἔνδυμα· μὲ ὀλίγην ἄσβεστον λευκαίνεται ἡ οἰκία· μὲ ὀλίγον ὕδωρ σβέννυται ἡ ἀρχομένη πυρκαϊά· ἓν λεπτὸν παράγει τάλληρα· εἷς κόκκος ἀποβαίνει δένδρον μέγα, κύριος οἶδε πῶς!...

» Ὁ Ἀλβέρτος δὲν ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν τοῦ γέροντος, καὶ τὸ μετενόησεν. Ἔμπορος ῥακοπώλης, ἔχων χρείαν νέου ἠξεύροντος νὰ ἀριθμῇ καὶ νὰ κρατῇ κατάστιχα, μᾶς ἐδοκίμασε καὶ τοὺς δύο, καὶ ἐπροτίμησεν ἐμέ. Τὸ φόρεμά μου ἦτο παλαιὸν, ἀλλὰ καθαρὸν καὶ σῶον, ἐνῷ ὁ Ἀλβέρτος, καί τοι φέρων φόρεμα καινούριον, ἐδείκνυε τὴν νωθρότητά του. Ὁ αὐθέντης μου μὲ εἶπε· « μόνος ὅστις ἠξεύρει νὰ οἰκονομῇ ὅ,τι ἔχει εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ ἔμπορος. » Οἱ λόγοι οὗτοι μὲ ἐνθύμησαν τὸν γέροντα. Μετ' ὀλίγον παρετήρησα ὅτι πολλὰς εἶχα ἀκόμη νὰ ἐμβαλώσω τρύπας εἰς τὰς γνώσεις μου καὶ εἰς τὰς ὀρέξεις μου. Μὲ δύο βελονιὰς διορθώνετε τὰ πάντα ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, χωρὶς πολὺν κόπον· φυλαχθῆτε μόνον νὰ μὴν ἀρήσετε τὴν τρύπαν νὰ μεγαλώσῃ· διότι τότε τὸ μὲν ἔνδυμα ἔχει χρείαν ῥάπτου, ἡ δὲ ὑγεία ἰατροῦ, ἡ δὲ ἠθικὴ, δικαστικῆς τιμωρίας. Τίποτε δὲν εἶναι μικρὸν ἢ ἀδιάφορον οὔτε ὡς πρὸς τὸ καλὸν, οὔτε ὡς πρὸς τὸ κακόν· ὁ φρονῶν τὸ ἐναντίον, δὲν γνωρίζει οὔτε ἑαυτὸν, οὔτε τὸν κόσμον. Εἶχε καὶ ὁ αὐθέντης μου μίαν κακὴν τρύπαν εἰς τὸν ἀγκῶνά του. Ἦτο παράλογος, ὀργίλος, δεσπότης, ἰδιόρρυθμος. Τοῦτο μ' ἐπροξένει πολλάκις ἀγανάκτησιν. Ἠθέλησα κατ' ἀρχὰς νὰ τὸν σωφρονίσω, αὐτὸς δὲ ὠργίσθη ἔτι μᾶλλον· « Αἴ, Αἴ! εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, ἰδοὺ ἐγὼ κινδυνεύων νὰ πάθω δευτέραν εἰς τὸν ἀγκῶνά μου τρύπαν, ἂν καταντήσω ὀργίλος καὶ ἀνυπόμονος καθὼς ὁ αὐθέντης μου! Ἔκτοτε ἄφησα τὸν αὐθέντην μου νὰ λέγῃ ὅ,τι θέλῃ, περιοριζόμενος εἰς τὸ νὰ πράττω συνετῶς. Καὶ οὕτως ἡσύχασα.

» Ἅμα δ' ἔλαβον ὀλίγην πεῖραν, μετέβαλα κύριον. Ἐπειδὴ ἤμην συνειθισμένος νὰ ζῶ μετρίως καὶ νὰ ἀρκῶμαι εἰς ὀλίγα, αἱ ὑπηρεσίαι δὲν μὲ ἔλειπον. Ἀποφεύγων ἐπιμελῶς τὰς τρύπας τοῦ ἀγκῶνος καὶ προσποιούμενος ὅτι δὲν βλέπω τὰς τῶν ἄλλων, ἔζων ἐν εἰρήνῃ μὲ ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκ τούτου εἶχον ἀδιαλείπτως φίλους, βοήθειαν, πίστιν, ἐργασίαν. Ὁ θεὸς μὲ ἔδωκε τὴν εὐλογίαν του. Ἐν τῷ καλῶς πράττειν καὶ τῷ καλῶς σκέπτεσθαι περιέχεται πᾶσα ἡ ἠθικὴ, καθὼς ἐν τῷ καρύῳ περιλαμβάνεται τὸ σπέρμα δένδρου πελωρίου.

» Τοιουτοτρόπως συνεκροτήθη ἡ περιουσία μου καὶ

τότε εἶπα εἰς ἐμὲ αὐτόν· « Τὸ εἰκοστὸν τοῦ ἀργυρίου τούτου μὲ εἶναι μόλις ἀναγκαῖον· δαπανῶν τὸ ὑπόλοιπον, εἰμπορῶ νὰ θαμβώσω τὸν κόσμον ὅλον. Ἀλλὰ ! δὲν εἶναι τοῦτο τρέλα ; Πῶς ! τώρα εἰς τὸ γῆρᾶς μου, θὰ δείξω ὅτι ἔχω τρύπαν εἰς τὸν ἀγκῶνά μου ! Ὄχι! βοήθησε τοὺς ὁμοίους σου, ἰδοὺ τί ἔχεις νὰ κάμῃς. Τὸ μεγαλήτερον ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον παρέχει ὁ πλοῦτος, μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, εἶναι ὅτι ἀνοίγει εἰς τὸν ἄνθρωπον μέγα στάδιον δραστηριότητος.

« Τώρα, Κορράδε, θὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Μάθε νὰ ἦσαι δίκαιος· ἐνθυμοῦ ἐνίοτε τοὺς λόγους τοῦ γέροντος ἐκείνου· φυλάξου ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ ἀγκῶνος τρύπαν· μὴν κάμνῃς ὅ,τι ὁ σύντροφός μου Ἀλβέρτος, διότι αὐτὸς κατήντησε νὰ γίνῃ στρατιώτης καὶ νὰ σκοτωθῇ εἰς τὴν Ἀμερικήν. »

Ὁ Κορράδος ὑπῆγε λοιπὸν εἰς Γοττίγγην καὶ ἐσπούδασεν ἐκεῖ τὸ δίκαιον μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, μὴ ἀποφεύγων ὅμως συγχρόνως τὰς συναναστροφὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις· οἰκονόμει δὲ τὰ χρήματα του, ὁ ὅτι εἶχε μέγα σκοπὸν εἰς τὸν νοῦν του, ἐμελέτα νὰ περιηγηθῇ τὴν Εὐρώπην. Ὁ Κ. Μαρβέλιος τὸν προέτρεπεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸν δώσῃ ὁβολόν. Ὁ Κορράδος ἠγωνίζετο παντὶ σθένει νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχεδιον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐφάνη ἅπαξ ἀρεστὸν εἰς τὸν εὐεργέτην του. Ἀλλὰ διὰ νὰ ταξειδεύσῃ τις ἔχει ἀνάγκην χρημάτων, ὁ δὲ Κορράδος ἀπεφασισεν ἀμέσως τί πρέπει νὰ κάμῃ διὰ νὰ προμηθευθῇ τὰ χρήματα. Ἅμα ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς νομικῆς, επεχείρησε νὰ μάθῃ πορά τινι λεπτουργῷ, τὴν τέχνην του, ἐρρικάνισεν, ἔσχισεν, ἐπρίόνισεν, ἐστίλεωσε κτλ. Ὠφελήθη πολὺ ἀπὸ τὴν φιλοκαλίαν του καὶ ἀπὸ τὴν γνῶσιν τὴν ὁποίαν εἶχε τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς χημείας. Εἰς ἐννέα μῆνας, ἀπέκτησε πλείστην ἐπιτηδειότητα καὶ ἐντὸς μικροῦ ἐξισώθη πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ ἀνεγνωρίσθη λεπτουργός.

Μίαν ἡμέραν ὁ Κ. Μαρβέλιος, ἐπανελθὼν οἴκαδε ἀπὸ τοῦ συνήθους περιπάτου του, ἐκάθητο εἰς τὸ παράθυρόν του καὶ ἐσύριζεν. Ἐργάτης δὲ ξένος, φέρων εἰς τὴν ῥάχιν του ὁδοιπορικὸν σακκον, διήρχετο ἐκείνην τὴν στιγμὴν, τὸν ἐχαιρέτισε καὶ κρατῶν τὸν πῖλον εἰς τὴν χεῖρα, ἐσταθῇ χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Ὁ Κ. Μαρβέλιος τὸν ἐρρίψεν ἓν φράγκον, ὁ δὲ ἐργάτης τὸν εὐχαρίστησεν, ἔβαλε τὸ νόμισμα εἰς τὸν κολπον του, καὶ, ζητήσας νὰ ὁμιλήσῃ κατ' ἰδίαν τὸν Κ. Μαρβέλιον, προσεκλήθη νὰ εἰσέλθῃ.

Ὁ ἐργάτης τὸν εἶπε πολλὰ προσκυνήματα ἐκ μέρους τοῦ Κορράδου, ὥστε ὁ Μαρβέλιος ὑπερευχαριστήθη, διότι πρὸ ἐννέα μηνῶν δὲν εἶχε λάβει κάμμιαν εἴδησιν περὶ τοῦ θετοῦ ἐκείνου παιδὸς, τὸν ὁποῖον ἠγάπα περισσότερον ἀφ' ὅτι τὸ ἐνόμιζεν. Ἐνῷ δὲ περιχαρῶς παρετήρει τὸ πρόσωπον τοῦ ἐργάτου.

— Καὶ πῶς, εἶπεν ὀπισθοδρομῶν ὑπὸ τῆς ἀπορίας, ! δὲν εἶσαι ἐσὺ ὁ Κορράδος. Παίζεις ἄρα γε μαζί μου ; Τοιαύτη ἄρα εἶναι ἡ διδακτορικὴ σκευή σου ;

Ὁ δὲ Κορράδος, γελῶν.

— Ὁ διδάκτωρ, ἀπήντησεν, εἶναι κλεισμένος εἰς τὸν σάκκον μου· κατὰ τὸ παρὸν δὲν εἶμαι εἰμὴ λεπτουργὸς περιοδεύων, κερδαίνων τὸν ἄρτον μου καὶ ζῶν λιτῶς. Ἰδοὺ τὸ διδακτορικόν μου δίπλωμα. Ἰδοὺ καὶ ἡ ἄδεια τοῦ νὰ μετέρχωμαι τὸν λεπτουργόν· ὑπάγω ἤδη εἰς περιοδείαν καὶ δὲν ἐπέρασα ἀπὸ ἐδῶ εἰμὴ διὰ νὰ ἴδω ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀγαθὸν πατέρα μου, νὰ τὸν ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ νὰ ζητήσω τὴν εὐχήν του.

Αἱ λέξεις αὗται συνεκίνησαν βαθέως τὸν Κ. Μαρβέλιον, οἱ ὀφθαλμοί του ἐγέμισαν δάκρυα καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ.

— Ναί, εἶπεν ἀγκαλιάζων τὸν Κορράδον καὶ σφίγγων αὐτὸν εἰς τὴν καρδίαν του· ναί, εἶσαι ὁ υἱός μου, θέλω νὰ ἦμαι πατήρ σου.

Ὁ Κύριος Μαρβέλιος τὸν ἐκράτησε πολλὰς ἑβδομάδας πλησίον του, καὶ ἔπειτα τὸν ἄφησε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του, εὐλογήσας αὐτόν.

— ! Ἔχεις χρείαν χρημάτων ; τὸν ἠρώτησεν καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ.

— Ἔχω ἀκόμη 100 φράγκα, τὸν ἀπήντησεν ὁ Κορράδος· αὐτὰ μόνον εἰμπόρεσα νὰ οἰκονομήσω.

— Ἀρκετὰ εἶναι δι' ἐργάτην ἄνθρωπον, καὶ μὲ τὸ φράγκον τὸ ὁποῖον σ' ἔδωκα, ἐπρόσθεσε μειδιῶν, ἰδοὺ ἐσὺ πλούσιος· ὁ θεὸς μαζί σου ! Γράφε με κατὰ τριμηνίαν τί σὲ συνέβη, τί εἶδες. Φυλάττου ἀπὸ τὰς τρύπας τοῦ ἀγκῶνος καὶ θελεις ἔχει καλῶς.

Ὁ Κορράδος λοιπὸν ἤρχισε μὲ τὰ 100 φράγκα του τὴν κατὰ τὴν Εὐρώπην περιοδείαν αὐτοῦ. Κατ' ἀρχὰς διῆλθε τὴν Γερμανίαν, ἔπειτα διέβη τὰς Ἄλπεις καὶ ἐπεσκέφθη τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Νεάπολιν, διότι ἤθελε νὰ ἴδῃ τὰ ἐρείπια τοῦ ἐκλιπόντος ἐκείνου κόσμου. Μετὰ ταῦτα, ἔπλευσεν εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰργάσθη εἰς Λυὼν καὶ εἰς Παρισίους διὰ νὰ τελειοποιηθῇ εἰς τὴν τέχνην του, μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Λονδῖνον, ὅπου διέμεινεν ἔτος σχεδόν· διέτριψεν ἔπειτα εἰς τινας πόλεις τῆς Ὁλλανδίας, παρῆλθεν εἰς Δανίαν, εἶδε τὴν Στοκχόλμην καὶ τὴν Πετρούπολιν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἅμα ἔφθανεν εἰς πόλιν τινὰ ὅπου εἶχεν ἄξιόν τι λόγου νὰ ἴδῃ ἅμα ὁ κόπος καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ κερδήσῃ χρήματά τινα διὰ τὴν ὁδοιπορίαν του, τὸν ὑπεχρέουν νὰ σταθῇ που, ἀμέσως ἀνελάμβανε νὰ ὑπηρετήσῃ παρά τινι λεπτουργῷ. Τὴν κυριακὴν, ὁ ἐργάτης μετασχηματίζετο εἰς σοφόν. Εἷς ἢ δύο κλασικοὶ συγγραφεῖς τὸν συνώδευον εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκδρομάς. Ἅμα δὲ κερδήσας ὀλίγα χρήματα, ἐξηκολούθει τὸν δρόμον του. Οἱ λεπτουργοὶ παρ' οἷς εἰργάζετο, ἤθελον πολὺ νὰ τὸν κρατήσωσι, διότι πεπαιδευμένοι ἐργάται εὐκόλως δὲν εὑρίσκονται, πάντες δὲ ἠπόρουν διὰ τὰς γνώσεις του. Πολλαὶ δὲ καὶ κόραι λεπτουργῶν ἤθελον νὰ δεσμεύσωσι τὸν παράδοξον αὐτὸν ξένον, διότι ὁ Κορράδος ἦτο εὔμορφος νέος· οἱ μαῦροι αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἐξήστραπτον ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ πυρός, οἱ τρόποι του ἀνήγγελλον ἄνθρωπον εὐγενῆ· ἡ συνομιλία του ὄχι μόνον μὲ τοὺς κατωτέρους του, ἀλλὰ καὶ μ' ἐκείνους ὅσοι εἶχον ἴσας μὲ αὐτὸν αὐτὸν γνώσεις, ἦτο ἡδονική, διδακτική καὶ ὑπὸ πάντων ἐθεωρεῖτο ὡς ἄξιος λόγου ἄνθρωπος.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς Β . . . . Πρὸ τριετίας οὐδεμίαν εἶχε λάβει εἴδησιν περὶ Μαρβελίου, ἂν καὶ αὐτὸς ἔγραφε τακτικῶς πρὸς τὸν εὐεργέτην του· ὥστε ἤρχισε νὰ ἀμφιβάλῃ ἂν ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔζη ἀκόμη.

Ὁ Κορράδος ἦτο ὠχρότερος τοῦ θανάτου ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν κατῴκει πάλαι ποτὲ ὁ προστάτης του. Πρόσωπα ξένα τὸν ὑπεδέχθησαν καὶ τὸν ἐπληροφόρησαν, ὅτι ὁ Κ. Μαρβέλιος ἐπώλησε πρὸ καιροῦ τὴν οἰκίαν του καὶ ἀπῆλθε τῆς πόλεως Β . . . Ὅθεν περίλυπος ὁ νέος, ἐπλανήθη ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδόν. « Ἂν μὲ ἠγάπα ὀλίγον, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ἤθελε τοὐλάχιστον μὲ εἰδοποιήσει περὶ τῆς μεταβολῆς ταύτης· τώρα δὲ ἰδοὺ αὐτὸς μακρὰν, καὶ κανεὶς δὲν ἠξεύρει νὰ μὲ εἴπῃ ποῦ εἶναι ! »

Φέρων τὸν ὁδοιπορικὸν σάκκον εἰς τὸν ὦμόν του, ὑπῆγε νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν λεπτουργῶν· τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐπορεύθη πρὸς τὸν τραπεζίτην Σμίδιον, διὰ νὰ λάβῃ πληροφορίας περὶ τοῦ εὐεργέτου του.

Ὁ γέρων τραπεζίτης τὸν ἐγνώριζε καὶ τὸν ὑπεδέχθη εὐμενέστατα.

— Δόξα σοι ὁ θεὸς, ἀνέκραξε· σᾶς βλέπω τελευταῖον, κύριε διδάκτωρ· ὁ γέρων φίλος μας ἀπῆλθε, καθὼς ἠξεύρετε εἰς Ἰνδικήν· μὲ ἄφησε δὲ δι' ὑμᾶς 200 εἰκοσάφραγκα, τὰ ὁποῖα ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ εἰς ἀποκατάστασίν σας, ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἠθέλετε ἀποφασίσει νὰ διαμείνετε ὁριστικῶς.

— ! Εἶναι εἰς τὴν Ἰνδικὴν; ἐπανέλαβεν ὁ Κορράδος, καὶ δάκρυα ἔρρευσαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

— ! Καὶ δὲν τὸ ἐγνωρίζετε ; Ἐδῶ ἔλαβε πολυειδεῖς θλίψεις. Ὁ ἡγεμὼν ἤθελε νὰ τὸν ἀναδείξῃ εὐγενῆ, αὐτὸς δὲ (ἠξεύρετε τὴν ἰδιαρρυθμίαν του) ἀπέκρουσε τὴν πρότασίν του, λέγων ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ εὐγένειαν καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξευγενισθῇ ὑπ' ἄλλου. Τοῦτο παρεξηγήθη καὶ ἐπροξένησε πολλὰς εἰς τὸν φίλον μας δυσαρεσκείας, τελευταῖον δὲ καὶ καταδίωξιν. Ὁ ἀγαθὸς Μαρβέλιος ὠνομάσθη ὀχλαγωγὸς, διότι ἐδέχθη τὴν συναλλαγματικὴν δημοκόπου τινός· ἡ ὑπόθεσις αὕτη συνεδυάσθη μετὰ τῆς προηγουμένης, ἐνὶ λόγῳ ὁ βίος τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου ἀπέβη ἀφόρητος. Ἠξεύρετε ὁπόσον ἦτο εὔπιστος καὶ προζενὴς πρὸς πάντας. Τὸν ἐζημίωσαν πολλὰ χρήματα, ἠσθένησεν ὑπὸ τῆς θλίψεως· ἐπεχείρησε νέας κερδοσκοπίας, αἵτινες ἀπέτυχον. Μίαν ἡμέραν ἦλθε καὶ μὲ εἶπεν, ὅτι ἔχων ἔτι εἰς τὴν Ἰνδικὴν κεφάλαιον μέγα, ἤθελε νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸ διαχειρισθῇ ὁ ἴδιος. Μάτην ἐπροσπάθησα νὰ τὸν ἀποτρέψω· ἐπώλησε καὶ ἔδωκεν ὅσα εἶχε ἐδῶ πράγματα, μ' ἐνεχείρισε μερικὰ χρήματα δι' ὑμᾶς καὶ ἀνεχώρησεν. Ἔκτοτε παρῆλθεν ἤδη ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος.

Ὁ Κορράδος κατεταράχθη ἀπὸ τὴν διήγησιν ταύτην· ἂν ἤξευρεν εἰς ποῖον μέρος τῆς Ἰνδικῆς ἠδύνατο νὰ τὸν εὕρῃ, ἤθελεν ἀναχωρήσει ἀμέσως.

Ὁ Κ. Σμίδιος ἤθελεν ἴσως ἐναντιωθῇ εἰς τοῦτο· τὸν παρεκάλεσε δὲ νὰ καταλύσῃ παρ αὐτῷ μεχρις οὗ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ Κορράδος εἶχε σκοπὸν νὰ συστήσῃ λεπτουργικὸν κατάστημα, ἀλλ' ὁ Κ. Σμίδιος τὸν ἀπέτρεψε, συμβουλεύσας αὐτῷ νὰ γίνῃ δικηγόρος, καθὸ δυνάμενος νὰ ἀποβῇ οὕτω χρησιμώτερος εἰς τὴν κοινωνίαν.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ὁ Κ. Σμίδιος, εἰςλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Κορράδου κρατῶν, περιχαρὴς, ἔγραφον εἰς χεῖράς του.

— Φίλε μου, τὸν εἶπεν, ἔλα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν Κ. Βαλλενρόθην· ὁ κύριος αὐτὸς, ἔχων ὑποστατικὸν μέγα, ζητεῖ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐν αὐτῷ δικαστήν. Ἡ θέσις αὐτὴ εἶναι καταλληλοτάτη διὰ σέ, ἔχει 6000 φράγκων μισθὸν, κατάλυμα, φωτισμὸν, θέρμανσιν καὶ πιθανώτατα πολλὰ τυχηρά. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φίλος μου. ! Τί ἄλλο θέλεις ; Σὲ συμφέρει.

Ὁ Κορράδος ὕψωσε τοὺς ὤμους.

— ! Ὄχι ; . . . Ἔλα, ἔλα μαζί μου, Κύριε διδάκτωρ, ἐξηκολούθησεν ὁ Σμίδιος· ἄφες με νὰ ἀνανὰ πληρώσω ὡς πρὸς σὲ τὸν Κ. Μαρβέλιον· ἡ θέσις εἶναι ἀρίστη διὰ σέ.

Ὁ Κορράδος ἀνέβη εἰς τὸ ὄχημα πλησίον του καὶ ὑπῆγον μαζὶ εἰς τὸν Κ. Βαλλενρόθην, ἄνθρωπον ἡλικιωμένον, ἀπροσποίητον καὶ προζενέστατον,

— Δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γνωρίζω, εἶπε πρὸς τὸν Κορράδον· ἀλλ' ἀρκεῖ ὅτι σᾶς συνιστᾷ ὁ φίλος μου Σμίδιος, διὰ νὰ σᾶς προτιμήσω παντὸς ἄλλου. Πρέπει ὅμως νὰ σᾶς δώσω πληροφορίας τινάς. Ἐγὼ ἀπέργομαι εἰς Παρισίους, ὅπου θέλω διαμείνει πιθανώτατα πολλὰ ἔτη. Ἀναθέτω λοιπὸν εἰς ὑμᾶς τὰ κτήματά μου καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διαχείρισιν τῆς δικαιοσύνης· θέλετε δὲ οὐ μόνον ἐκπληροῖ τὰ τοῦ δικαστοῦ ἔργα, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ αὐτὸν ἀντιπροσωπεύει. Θέλετε ἔχει ὅλην τῶν κτημάτων μου τὴν διοίκησιν καὶ, τὸ οὐσιωδέστερον δι' ἐμὲ, θέλετε φροντίσει νὰ καταστήσετε ἀνθρώπους τοὺς χωρικούς μου, οἱ ὁποῖοι κατὰ δυστυχίαν εἶναι ἀμαθεῖς, πένητες, βάρβαροι, ἀληθῆ κτήνη. Δὲν περιῆλθον εἰς τὴν κυριότητά μου εἰμὴ πρὸ ἑνὸς ἔτους καὶ δὲν ἔλαβον ἔτι καιρὸν νὰ μὲ δυσαρεστήσωσιν. Ἐνὶ λόγῳ, θέλετε ἐπιμεληθῇ ἅπαντα τὰ συμφέροντά μου, πέμποντες κατ' ἔτος τὰ εἰσοδήματά μου καὶ τοὺς λογαριασμούς σας εἰς τὸν Κ. Σμίδιον, ὅστις θέλει μὲ τὰ διαβιβάζει.

Ὁ Κορράδος ἠθέλησε νὰ προτείνῃ τὴν περὶ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν ἀμάθειάν του· ἀλλὰ ματαίως ἐμετριοφρόνησεν· οἱ δύο γέροντες ἐπέμειναν μὲ πολλὴν ἀγαθότητα. Ὁ Κορράδος τότε εἶπεν ὅτι ὁ μισθὸς εἶναι μικρὸς ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης, τὴν ὁποίαν προέκειτο νὰ ἀναλάβῃ. Ὁ Κ. Βαλλενρόθης, σταθερὸς εἰς τὰς ἰδέας του, ἐξυμνῶν τὴν ἱκανότητά του καὶ παρακαλῶν αὐτὸν νὰ δεχθῇ, ἐδιπλασίασε τελευταῖον τὰς 6000 φράγκων. Ὁ Κορράδος ἦτο ἐκπεπληγμένος ἅμα καὶ εὐχαριστημένος.

— Ἀλλὰ, ἔλεγε, ! Πόθεν ἠξιώθην τῆς ἀπεριορίστου ταύτης ἐμπιστοσύνης ;

Ὁ Κ. Βαλλενρόθης, δεικνύων τὸν Κ. Σμίδιον.

— Ἡ καρδία τοῦ ἐξαιρέτου τούτου ἀνδρὸς, εἶπε, ἐκαὶ ἡ ἐδική μου εἶνε μία.

Συνετάχθη λοιπὸν συμβόλαιον, καθ' ὅλην τὴν τάξιν, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Κ. Βαλλενρόθης προσέθηκεν ὅρον τινὰ θεωρούμενον παρ' αὐτοῦ οὐσιωδέστατον.

— Τὰ πάντα, εἶπε, θέλουν εἶσθαι ὑποτεταγμένα εἰς τὰς διαταγάς σας, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης κυρίας, τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ πολύ, ἂν καὶ μόλις τὴν γνωρίζω. Εἶχα μεγάλας ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν ἀποθανόντα σύζυγόν της, τὸν ἀγαθὸν ἐφημέριον Βάλτερον. Περιουσίαν δὲν ἔχει καὶ ζῇ ἀπὸ μικρᾶς συντάξεως εἰς τὸ κτῆμά μου; ὅπου τὴν ἔδωκα, ἐρ' ὅρου ζωῆς, τροφὴν καὶ κατοικίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. Θέλετε ζήσει ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετ' αὐτῆς· εἶναι δὲ ἀγαθωτάτη καὶ ἐλπίζω ὅτι θέλετε περάσει ἐν εἰρήνῃ μαζί.

Ὁ Κορράδος δὲν εἶχε τί ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὴν αἵρεσιν ταύτην, καὶ εἰμποροῦμεν μάλιστα νὰ εἴπωμεν, ὅτι εὐχαριστήθη, διότι ἔμελλε νὰ εὕρῃ εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην γυναῖκα δυναμένην νὰ περιποιηθῇ αὐτὸν ὅσον αἱ γυναῖκες μόνον ἠξεύρουν νὰ περιποιηθῶσιν.

Αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἑβδομάδα, ὁ Κ. Βαλλενρόθης καὶ ὁ Κορράδος ὑπῆγαν εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κτῆμα, ὅπου ὁ πρῶτος ἐγκαθίδρυσε τὸν ἐπίτροπόν του ἐπισήμως. Δὲν ἔμεινε δὲ ἐκεῖ εἰμὴ μίαν ἡμέραν, καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως, καταλιπὼν τὸν νέον δικαστὴν μετὰ τῆς Κ. Βαλτέρου.

Ὁ οἶκος τοῦ κυρίου τοῦ κτήματος ἦτο καλῶς τοποθετημένος ἐν μέσῳ κήπου, ἐπὶ λόφου ὑψουμένου ὑπεράνω τοῦ ἄλλου χωρίου· οἱ σταῦλοι, αἱ ἀποθῆκαι καὶ μεγάλη αὐλὴ ἐσχημάτιζον τετράγωνον ἰσόπλευρον· βαθεῖα δὲ ἐπεκράτει εἰς ὅλα τάξις καὶ ὁ οἶκος ἦτο καθαρώτατος. Δωμάτια ὡραῖα, ἁπλᾶ, ἀλλὰ φιλοκάλως κεκοσμημένα προσδιωρίσθησαν εἰς κατοικίαν τοῦ Κ. Δικαστοῦ. Πᾶσα δὲ πρόνοια ἐλήφθη περὶ τὴν διακόσμησιν αὐτῶν· εἶχον βιβλιοθήκην, κλειδοκύμβαλον, ἴχνος κονιορτοῦ δὲν ἐφαίνετο ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ πατώματα ἔστιλβον. Ἡ Κ. Βαλτέρου εἶχε διαθέσει ὅσον ἐνδέχεται εὐαρέστως τὴν οἰκίαν, τὸν κῆπον καὶ τὸ ὀψοφυλάκιον.

Ἦτο δὲ γυνὴ ζωηρὰ καὶ ἐμβριθὴς συγχρόνως, τεσσαρακοντοῦτις περίπου, ἔχουσα τὴν παιδείαν της· ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου της καὶ τὸ θλιβερὸν ὀπωσοῦν βλέμμα της, ἐνέφαινον, ὅτι ἐδοκίμασε τὰς πικρίας τοῦ βίου. Ἐνώπιόν της οὐδεὶς ἐφαίνετο ξένος. Ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, ὁ Κορράδος ἔζησε μετ' αὐτῆς ὡς ἂν τὴν ἐγνώριζε πρὸ χρόνων. Τὸν ἔδειξε τὴν οἰκίαν, τὰ περίχωρα, τὸν ἐδίδαξε τὰ καθήκοντα τῶν διαφόρων ὑπηρετῶν, ἑνὶ λόγῳ, τὸν ἐμύησεν εἰς ὅλα ὅσα ἔπρεπε νὰ μάθῃ.

» Εὐχαρίστως εἰμπορεῖ τις νὰ συζήσῃ μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτῆς » εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Κορράδος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ δὲν ἐννόει διατὶ ὁ Κ. Βαλλενρόθης ἐθεώρησε τοσοῦτον οὐσιώδη τὴν αἵρεσιν ταύτην, τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς ὁ νέος μας ἐφοβήθη ὀλίγον.

» Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτῆς συνοίκησις εἶναι εὐχάριστος ». εἶπε καθ' ἑαυτὸν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων, ἐντὸς τῶν ὁποίων συνείθισε τὸν νέον αὐτὸν βίον. Ἡ Κ. Βαλτέρου τὸν ἐνέπνεεν εἰλικρινὲς σέβας καὶ ἡ ὥρα καθ' ἣν, πρωὶ καὶ βράδυ, τελειώσας τὰς ὑποθέσεις του, ἤρχετο νὰ καθήσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, ἐθεωρεῖτο εὐτυχὴς ὑπ' αὐτοῦ, διότι τότε μόνον ἔβλεπε τὴν κυρίαν αὐτήν. Εἰς τὴν τράπεζαν παρεκάθητο καὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος τοῦ κτήματος, ἄνθρωπος ἀγαθὸς, ἀλλὰ τυπικὸς ὀπωσοῦν. Ἕκαστος ἐφιλοτιμεῖτο νὰ φανῇ ὁμιλητικὸς, καὶ ὁ μὲν οἰκονόμος ὡμίλει περὶ τοῦ κτήματος, ὁ δὲ Κορράδος περὶ τῶν ταξειδίων του, ἡ δὲ Κ. Βαλτέρου ἔθελγεν ἀμφοτέρους διὰ τῆς ἱλαρότητος τοῦ πνεύματός της.

Ὁ Κορράδος εὐχαριστεῖτο τόσον ἀπὸ τὴν θέσιν του, ὥστε ἔγραψε, πρὸς τὸν τραπεζίτην Σμίδιον, ἐπιστολὴν ἐκφράζουσαν ζωηρότατα τὴν εὐγνωμοσύνην του. « Δὲν ἐπιθυμῶ, ἔγραφε, νὰ λάβω δι' ὅλης τῆς ζωῆς μου καλητέραν τύχην. Εἶμαι εὐτυχέστατος, διότι μὲ ἐδώκατε ἀφορμὴν νὰ φανῶ χρήσιμος, καὶ θέλω τῷ ὄντι φανῆ τοιοῦτος, ἅμα γνωρίσω καλῶς τὰ καθήκοντά μου. Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ εἶναι ἄγριοι, καθὼς ἡ φύσις τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν κατοικοῦσι. Μὲ πόσην εὐχαρίστησιν θέλω τοὺς ἐξημερώσει ὀλίγον! Ἐλπίζω νὰ εὐχαριστήσω κατὰ τοῦτο τὸν Κ. Βαλλενρόθην. »

Ἀλλὰ τὰ ἄνθη γλήγορα μαραίνονται, καὶ ἡ χαρὰ δὲν διέμεινε πολὺν καρὸν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Κορράδου. Ἡ Κ. Βαλτέρου τὸν ἀνήγγειλεν ὅτι ἔχει κόρην, τῆς ὁποίας περιέμενεν ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἄφιξιν. Ἦτο δὲ ἡ κόρη αὕτη εἰς τὴν γειτονα πόλιν, παρά τινι συγγενεῖ.

Μίαν ἑσπέραν ὁ Κορράδος ἐπανήρχετο ἀπὸ τοῦ δάσους, ὅπου εἶχεν ἐπιστατήσει εἰς τινας καταμετρήσεις· ὁδεύων, ἀπήντησεν ὄχημα περιέχον δύο κυρίας, καὶ ἐπανερχόμενον ἀπὸ τοῦ χωρίου εἰς τὴν πόλιν. Ὅταν δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἑστιατόριον, εὗρε πλησίον τῆς Κ. Βαλτέρου καὶ τοῦ οἰκονόμου, νέαν κόρην δεκαέξ ἐτῶν περίπου, μελαγχρινὴν, ἔχουσαν πρόσωπον εὐφυὲς καὶ βλέμμα θελκτικώτατον . . . Ὁ Κορράδος ἐπροσκύνησεν εὐλαβῶς, ὡς ἤθελε πράξει ἐνώπιον τῆς θεότητος· ἡ δὲ καλὴ ξένη, ἐρυθριῶσα ὀπωσοῦν, τὸν ἀπέδωκε τὸν χαιρετισμόν του.

Σᾶς συνιστῶ τὴν κόρην μου Ἰωσηφίναν, εἶπεν ἡ Κ. Βαλτέρου.

Ὁ ἄνθρωπος συνειθίζει τὴν ἀσχημίαν! διατί νὰ μὴ συνειθίσῃ τὴν καλλονήν; Ἀλλὰ πολλαὶ παρῆλθον ἑβδομάδες καὶ ὁ Κορράδος δὲν εἶχεν ἔτι συνειθίσει τὴν Ἰωσηφίναν, ἥτις ποτὲ δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ δύο ἡμέρας κατὰ συνέχειαν, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐνόμιζες ὅτι μεταβάλλεται. Ὁ Κορράδος ἦτο πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκίας φιλόφρων, κοινωνικὸς, καὶ αὐτοὶ ἐπίσης τοιοῦτοι πρὸς αὐτὸν ἐδεικνύοντο· πρὸς δὲ τὴν Ἰωσηφίναν δὲν κατώρθωνε νὰ φερθῇ ὁμοίως. Ἂν καὶ ζῶντες ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ἂν καὶ παίζοντες πολλάκις μαζί, ἦσαν ἐπίσης ξένοι πρὸς ἀλλήλους, ὅσον τὴν πρώτην ἑσπέραν. Ὁ Κορράδος συνωμίλει εὐχαρίστως μετ' αὐτῆς, διότι εὕρισκεν ὅτι εἶχε πνεῦμα καὶ ἀφέλειαν συγχρόνως· ὅτιδὲν εἶχε ἀξιῶσιν τινα, οὔτε προσποίησιν· ἀλλ' ὅταν ἐλάλει μετ' αὐτῆς. ἐνόμιζεν ὅτι τοὺς ἐχώριζε διάστημα ἀνυπέρβατον. Ἡ Ἰωσηφίνα ἐδέχετο πάντα φιλοφρονέστατα, ἀλλὰ πρὸς τὸν Κορράδον εἶχε πάντοτε ὀλιγώτερα νὰ εἴπῃ πράγματα, καὶ τόσον ὀλίγον ἐφαίνετο ἐννοοῦσα τὴν διάκρισιν ταύτην, ὥστε

πολλάκις ἐξέφραζεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συνδεθῇ στενώτερον μετ' αὐτοῦ.

« Ἡ ζωὴ εἶναι ἐδῶ πολὺ ὀχληρὰ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ Κορράδος· μετενόησα διότι ἐδέχθην τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην. » Δὲν ἐπεθύμει ὅμως καὶ νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἡ Ἰωσηφίνα εἰς τὸ κτῆμα ἐκεῖνο, οὐδ' ἤθελε ν' ἀπέλθῃ αὕτη ἀπὸ αὐτοῦ.

Ἐφοβεῖτο δὲ τόσῳ μᾶλλον τὴν πλῆξιν, ὅσῳ ποτὲ δὲν τὴν ᾐσθάνθη. Ἤδη τὸ κτῆμα ὅλον εἶχε καταμετρηθῆ· καὶ ὁ Κορράδος ἔβαλλεν εἰς πρᾶξιν ὅλα τὰ παραγγέλματα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἔκτισε σχολεῖον, ἐγκαθίδρυσε τὸν οἰκονόμον· ἤθελε πολὺ νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἐφημέριον, εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ ὁποίου ἤλπισε κατ' ἀρχὰς οὐκ ὀλίγον ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν τῶν χωρικῶν βελτίωσιν· ἀλλ' ὁ καλὸς αὐτὸς λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου ἐξεπλήρου τὸ ἔργον του παρὰ πάντας τοὺς κανόνας τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ ἐφρόντιζε περὶ τῶν ὠῶν καὶ τῶν ἐμβατικίων τῶν χωρικῶν πολὺ μᾶλλον ἢ περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Ὅταν ὁ Κορράδος ἠθέλησε νὰ τὸν ὁμιλήσῃ περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς νεολαίας, περὶ τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς ἀμαθείας τῶν χωρικῶν, ὁ ἐφημέριος ἐνέκρινε μὲν τοὺς λόγους του, ἀλλὰ γελῶν καὶ ὑποστηρίζων τὴν γνώμην του διὰ πολλῶν περὶ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου σαρκασμῶν. Τὴν δὲ ἀκόλουθον κυριακὴν κατηνέχθη ῥαγδαίως ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος κατὰ τῶν αἱρετικῶν, τῶν ἀναβαπτιστῶν, τῶν ἀθέων, τῶν ἀρειανῶν, ὅσοι ἤθελον νὰ καταστρέψωσι τὴν θρησκείαν ἐκ βάθρων διὰ τῶν καλουμένων παρ' αὐτῶν ἠθικῶν ἀναμορφώσεων.

Οἱ κάτοικοι τοῦ κτήματος ἐκείνου εἶχαν πολλὴν μὲ τὸν ἐφημέριον αὐτῶν ἀναλογίαν· ἡ θρησκεία των συνίστατο πολὺ ὀλιγώτερον εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην ἢ εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ διαβόλου φόβον. Περὶ δὲ τὴν οἰκιακὴν καὶ ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, ἠκολούθουν τὰς ἕξεις τῶν πατέρων αὐτῶν, λέγοντες ὅτι ἐκεῖνοι ἦσαν τοὐλάχιστον ἐπίσης ὡς καὶ αὐτοὶ φρόνιμοι· ὅθεν διέμενον ἅπαντες πτωχοί, ζῶντες ἀπὸ γεωμήλων καὶ φρεατίνου ὕδατος, εἰς οἰκίας δυσώδεις, ἐν μέσῳ κατεσκληκότων βοῶν καὶ παίδων ῥακενδυτῶν· ἀριλόφρονες καὶ δόλιοι πρὸς τοὺς ξένους, ὑποκριταὶ πρὸς τὸν ἐφημέριον αὐτῶν, ἕρποντες ἐνώπιον τῶν κυρίων των, πρὸς ἀλλήλους δὲ φθονεροί, συκοφάνται, ὑπερήφανοι καὶ ψεῦσται· τοιαῦται ἦσαν αἱ ἕξεις των.

Ὁ Κορράδος ἐνόησε μετ' ὀλίγον τὸ ὕφος τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ λάβῃ μὲ τοὺς γεννάδας αὐτούς· ἐφυλάκισέ τινας διὰ τὰ πραχθέντα ὑπ' αὐτῶν ἁμαρτήματα, καὶ ἔκτοτε τοὺς ἐνέπνευσε σωτήριον πρὸς αὐτὸν σέβας.

Ἅμα δὲ γενομένου τούτου, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τοὺς σκοπούς του· κατ' ἀρχὰς ἠθέλησε νὰ τοὺς καταστήσῃ εὐσχήμους ὀπωσοῦν, διότι ὡμοίαζον ἐπαίτας, τοσοῦτον τὰ ἐνδύματά των ἦσαν κατατρυπημένα· ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐνθυμήθη τὴν ἀνατροφὴν τὴν ὁποίαν ὁ σεβάσμιος αὐτοῦ θετὸς πατὴρ τὸν εἶχε δώσει, καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀξιολόγου ἐκείνου γέροντος. Εἰς τὸ χωρίον ὑπῆρχε μία μόνον ῥάπτρια, οὐδεμία δὲ ἄλλη χωρικὴ ἠξευρε νὰ μεταχειρίζεται ὀπωσοῦν ἐπιτηδείως τὴν βελόνην. Καὶ ὅ,τι ἠγνόουν αἱ μητέρες, ἐννοεῖται ὅτι αἱ κόραι των δὲν τὸ ἤξευραν καλήτερον. Ὅταν τὰ καινούρια φορέματά των ἐτρύπων κατὰ πρῶτον, αὐταὶ ἄφιναν τὴν τρύπαν νὰ μεγαλώνῃ μέχρις οὗ τὸ κακὸν ἀπέβαινεν ἀδιόρθωτον· ὅθεν τὰ φορέματα ἐκεῖνα ἐγήρασκαν πρόωρως. Πρὸς τούτοις ἦσαν ἀκάθαρτοι, καὶ ἡ ἀκαθαρσία των συνεπήγετο ὅλα τὰ αἰσχρὰ αὐτῆς ἐπακόλουθα . . . . τὰ παντὸς εἴδους νοσήματα. Διότι τὰ ῥάκη καλύπτουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ποταπωτέρας ἕξεις καὶ τὰς ἀθλιεστέρας κακίας, ἄπειροι δὲ ἀποτρόπαιαι πράξεις πηγάζουσιν ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἀγκῶνος τρύπας! αἱ ῥητορίαι τοῦ χωρικοῦ ἐφημερίου δὲν ἤρκουν διὰ νὰ ἐκριζώσωσι τὰς κακίας ἐκείνας· ἀλλὰ καθὼς εἰς τὰς ἀνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις αἱ ἀρεταὶ τῶν γυναικῶν πραΰνουν τὰ ἤθη τῶν ἀνδρῶν, οὕτω καὶ εἰς τὸ χωρίον ἡ ἠθικὴ μεταρρύθμισις ἔπρεπεν ἀπὸ τῶν γυναικῶν νὰ ἀρχίσῃ.

Οὕτω τοὐλάχιστον ἐσκέπτετο ὁ Κορράδος· ἡ πρώτη αὐτοῦ ἰδέα ἦτο νὰ συστήσῃ σχολεῖον ἐργατικὸν τῶν κορασίων, ἀλλὰ ἡ ῥάπτρια, φοβουμένη μήπως χάσῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον της, δὲν ἠθέλησε νὰ διδάξῃ τὴν τέχνην της. Ἡ σύζυγος τοῦ ἐφημερίου, ἂν καὶ ὁ σύζυγός της ἀπένειμε δημοσίᾳ πολλοὺς ἐπαίνους εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Κ. Δικαστοῦ, ἐπροφασίσθη ὅτι δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν κορασίων. Τὴν δ' ἑπομένην κυριακὴν οἱ χωρικοὶ ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος λόγον δεινότατον κατὰ τῶν ἀθέων, τῶν ἀναβαπτιστῶν, τῶν ἀρειανῶν καὶ ἄλλων ἀνθρώπων τοῦ αὐτοῦ φυράματος, οἵτινες ἤθελον νὰ συστήσωσιν εἰς τὸ χωρίον σχολεῖον ἐργατικόν . . . .

Ὅταν ὁ Γεώργιος ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς διηγήσεως, ὁ κύων αὐτοῦ, Ζώπυρος καλούμενος, ἐγερθεὶς, ἦλθεν ἡμιύπνος καὶ κεκοπιακὼς καὶ ἐστήριξε τὸ ῥύγχος του εἰς τὰ γόνατα τῆς κυρίας του.

Σὲ ἐννοῶ, φίλε μου, εἶπεν αὕτη χαδεύουσα τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο ζῶον, ἦλθες νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἀποχωρήσεως. Καλὴν νύκτα, κύριοί μου, εἰς αὔριον τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας μας.

Οἱ δὲ φίλοι, ἀσπασθέντες ἀλλήλους, ἐχωρίσθησαν.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἑπόμενον φυλλάδιον).

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ.

ΤΑΟ-ΚΟΥΑΓΚ.

Ὅλος ὁ τύπος τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ἐδημοσίευσε πρὸ ἑνὸς ἔτους τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν Νομάρχου τινὸς τῆς Κίνας, πρὸς τοὺς ἐκεῖ προξένους τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

« Σᾶς εἰδοποιῶ ὅτι, καθ' ἃ μὲ γράφουσιν ἐκ τῆς » Πρωτευούσης τὴν 14 τῆς πρώτης σελήνης (13 » Φεβρ.) ὁ Μεγαλειότατος αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησε

ΤΑΟ . ΚΟΥΑΓΚ.

» διὰ τὴν μεγάλην ὁδοιπορίαν, ἀναβαίνων δράκοντα, » ὅστις φέρει αὐτὸν εἰς οὐρανούς, ὅπως ἐγκαταβιώσῃ » εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. »

Καὶ τωόντι, τοσαῦτα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐξουσιάζουσιν οἱ αὐτοκράτορες τῆς Κίνας, τὸ Κράτος αὐτῶν εἶναι τοσούτῳ ἐκτεταμένον, ὥστε οἱ ἀμαθεῖς ὑπήκοοί των δὲν πρέπει ἴσως νὰ κατακριθῶσι πιστεύοντες ὅτι οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν μεθίστανται, ὡς ὁ προφήτης Ἠλίας, εἰς οὐρανόν.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ κρίνωμεν ἐκ μόνων τῶν δύω τούτων διδομένων περὶ τοῦ μεγαλείου ἀρχηγοῦ τινος ἔθνους, δὲν ἠθέλομεν βεβαίως διστάσει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ τῆς Κίνας εἶναι ὁ πρῶτος μεταξὺ ὅλων τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων ἡγεμόνων διότι, οὔτε αὐτὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν Κράτος, ἐπὶ τῆς λαμπροτέρας του ἐποχῆς, ὅτ' ἐπέβαλλε τοὺς νόμους αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μαυριτανίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Γαλατίαν καὶ τὰς Γερμανικὰς ἐπαρχίας, δὲν περιελάμβανε τοσαύτην ἔκτασιν γῆς ὅσην ἡ Κίνα. Ἀλλὰ καὶ σήμερον, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ὁ Ἀγγλικὸς κολοσσὸς διοικεῖ διὰ τῆς ἀκαταμαχήτου τριαίνης του, καὶ μετ' αὐτὰς τὰς τελευταίας κατακτήσεις του κατά τε τὴν Κίναν καὶ τὰς Ἰνδίας, δὲν ἰσοδυναμεῖ οὐδὲ πρὸς τὸ τρίτον τῶν κατοίκων τοῦ Οὐρανίου Βασιλείου.

Ἐὰν ὅμως σταθμίσωμεν τὸ μεγαλεῖον ἡγεμόνος τινὸς διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τὰ ὁποῖα πράττει, διὰ τοῦ ζήλου του ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν γραμμάτων, τῶν ἠθῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων τῆς τιμῆς, τῆς ἀφιλοκερδείας, καὶ τῆς πρὸς τοὺς νόμους ἀγάπης ὅσα δίδει πρὸς τὸν λαόν του, τότε οἱ αὐτοκράτορες τοῦ ἀπεράντου Κράτους τῆς Κίνας πρέπει νὰ συγκαταριθμηθῶσι μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων ἐκείνων οἵτινες, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ κατὰ διαφόρους τόπους, διέπρεψαν εἴτε ἐπὶ κακίᾳ εἴτε καὶ ἐπ' ἀρετῇ. ἀκολουθοῦντες ἁπλῶς τὰς ὁρμὰς τῆς φύσεως. Ἀπὸ τοῦ Φου-Χὶ μέχρι τοῦ Τάο Κουάγκ, οὕτινος τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν ἐνταῦθα κατὰ τὸ πρωτότυπον τὸ ἀνὰ χεῖρας τοῦ γνωστοῦ παρ' ἡμῖν Κ. Ἀαγρενέ, πάλαι μὲν πρέσβεως τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, μετὰ ταῦτα δὲ ἀντιπροσώπου αὐτῆς ἐν Πεκίνῳ, ἐβασίλευσαν διακόσιοι ἑβδομήκοντα αὐτοκράτορες, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν τυραννικοί, σκληροὶ καὶ διεφθαρμένοι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κίνας, θεωροῦντες τοὺς αὐτοκράτορας των ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ οὐρανίου βασιλέως ἐπὶ τῆς γῆς, τοὺς λατρεύουσιν ὡς ἄλλους θεούς. Ἰδοὺ διὰ τί τοὺς ὀνομάζουσιν υἱοὺς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀρχηγοὺς προαιωνίους. Ἐντεῦθεν πηγάζει καὶ ἡ ἄκρα ὑποταγὴ εἰς τὰς θελήσεις αὐτῶν, ὅσον τυραννικαί, ὅσον ἄδικοι, ὅσον ἀτιμωτικαὶ καὶ ἂν ὦσιν.

Ὅταν οἱ αὐτοκράτορες τῆς Κίνας ἀναβαίνωσιν εἰς τὸν θρόνον, ἀποβάλλουσι τὸ ὄνομά των, καὶ λαμβάνουσιν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλο σημαντικὸν ἰδέας τινός. Οὕτω π. χ. Τάο-Κουάγκ, σημαίνει *ὄν ἐκλαμπρόν*. Ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν *νόμοι τοῦ οὐρανοῦ*, *ἀρεταὶ ἄμωμοι*, *δικαιοσύνη ἀπόλυτος* καὶ τὰ τοιαῦτα. Οὐδ' αὐτοὶ οἱ γονεῖς των δὲν ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς καλῶσι πλέον διὰ τοῦ ἀρχαιοτέρου ὀνόματος. Ἐάν ποτε ἐρωτήσῃς κάτοικόν τινα τῆς Κίνας ὁποῖον τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας τοῦ βασιλεύοντος, πρὶν σὲ ἀποκριθῇ στρέφει τὰ βλέμματα περὶ αὐτὸν φοβούμενος μὴ τὸν ἀκούσῃ κἀνείς.

Ὁ ἡμέτερος Ταο-Κουάγκ ἐγεννήθη τὸ 1780. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ βίου του ἔζησε σχεδὸν ἄγνωστος, ὄχι μόνον διότι ἦτο δευτερότοκος, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ φύσις ἐράνη φειδωλὴ πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ περὶ τὸ 33 ἔτος τῆς ἡλικίας του, φονεύσας παντοδύναμόν τινα εὐνοῦχον τοῦ πατρός του, ὅστις συναθροίσας περὶ τὰ ἀνάκτορα πλήθη πολλά, ἐπροσπάθει τοῦτον μὲν νὰ σφάξῃ, νὰ σφετερισθῇ δὲ αὐτὸς τὸν θρόνον, ἀπέκτησε φήμην πολλήν, καὶ εὔλκυσεν ἰδίως τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ πατρός του. Ἀνηγορεύθη δὲ αὐτοκράτωρ τὸ 1820 ἀποθανόντος τοῦ πρωτοτόκου ἀδελφοῦ του.

Ὀκτὼ ἔτη μετὰ τὴν ἀνάβασίν του εἰς τὸν θρόνον, ἐξερράγη ἐπανάστασις φοβερὰ κατ' αὐτοῦ. Μετὰ πολλὰς μάχας, ἐθριάμβευσαν ἐπὶ τέλους τὰ στρατεύματά του, καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀποστατῶν ζωγρηθεὶς κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον. Ἐκάη λοιπὸν ζῶν, καὶ ἡ κόνις του ἐρρίφθη ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τοῦ ῥέοντος διὰ τοῦ Πεκίνου. Ἡ αὐτὴ ποινὴ ἐπεβλήθη, κατ' ἐρήμην ὅμως, καὶ ἐφ' ὅλων τῶν συγγενῶν του μέχρι τοῦ ἐννάτου βαθμοῦ· διότι, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ποινικοῦ κώδηκος τῆς Κίνας, οἱ συγγενεῖς τῶν βασιλοκτόνων ἢ τῶν ἀποστατούντων κατὰ τῆς βασιλευούσης οἰκογενείας τιμωροῦνται διὰ θανάτου, καὶ ἂν δὲν ὦσι συναίτιοι, ἐξαιρουμένου μόνου τοῦ ἀνακαλύψαντος τὴν συνωμοσίαν.

Ἡ βασιλεία τοῦ Ταο-Κουάγκ θεωρεῖται ἀξιοσημείωτος διότι ἐπ' αὐτῆς συνέβη ἡ πρώτη ἔνοπλος συμπλοκὴ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Κίνας. Ὅλοι ἐνθυμούμεθα τὸν πόλεμον τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσαν οἱ Ἄγγλοι ἐπιμένοντες νὰ εἰσάγωσιν ὄπιον εἰς τὴν Κίναν, καθ' ὃν κατετρόπωσαν τὸν στρατὸν τοῦ Οὐρανίου αὐτοκράτορος, καὶ ἐκυρίευσαν τὴν ἀπέραντον νῆσον Χόγκ-Κόγκ, τὴν ὁποίαν κατέχουσιν ἔκτοτε. Πολλοὶ λέγουσιν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἔμαθε πώποτε τὴν ἧτταν τῶν στρατευμάτων του.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ. — Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΠΟΛΙΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλλ. 32.)

Αἱ μαθηματικαὶ καὶ ἀστρονομικαὶ γνώσεις αἱ λαμπρύνασαι τοσοῦτον τὴν Ἀλεξάνδρειαν ποσῶς δὲν εἶνε, ὅ,τι καὶ ἂν λέγουν, κληρονομία ἣν ἔλαβεν αὕτη παρὰ τῶν ἁγιαστηρίων τῆς Αἰγύπτου· οἱ ἀρχαῖοι ἐκήρυξαν τοὺς Αἰγυπτίους ἐφευρετὰς τῆς γεωμετρίας,

διότι αἱ πλημμύραι τοῦ Νείλου καθίστων ἀναγκαῖον τι τῶν ἰδιοκτησιῶν ἀκριβές, καὶ συχνάκις ἐπαινούμενον· ἀλλ' ἡ γεωμετρία αὕτη περιοριζομένη εἰς τὰς πρακτικὰς ἐργασίας τῆς χωρομετρίας, οὐδὲν εἶχε κοινὸν μετὰ τῆς ἐπιστήμης τῆς σπουδαζομένης εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας· δὲν βλέπομεν νὰ ἔφερεν αὕτη τοὺς Αἰγυπτίους εἰς ἀνακάλυψιν τινὰ οἷα ἡ τοῦ τετραγώνου τῆς ὑποτενούσης, μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων εἰκόνων τῶν κατακαλυπτουσῶν τὰ μνημεῖα οὐδὲν εὑρίσκεται ὁμοιάζον σχῆμα τῆς γεωμετρίας. Ἐάν τις τῶν ἱερέων ἐκείνων ὧν τὰ ὀνόματα ἀναγινώσκομεν γεγραμμένα εἰς τοὺς τάφους των ἦν γεωμέτρης, ! δὲν θὰ ἔμενεν ἐπί τινος τῶν τειχῶν τοῦ τάφου του ὅπου συνήθως ζωγραφίζουν τὰς ἐπὶ τῆς ζωῆς ἐργασίας τοῦ ἀποθανόντος εἰκών τις τῶν σπουδῶν του. σημεῖόν τι τῶν ἀνακαλύψεών του, ὡς ὁ Ἀρχιμήδης ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ μνημείου του τὴν σχέσιν τοῦ κυλίνδρου πρὸς τὴν σφαῖραν, ὅπερ εἶδεν ὁ Κικέρων εἰς Συρακοῦσας; Ὡς δὲ τῆς γεωμετρίας οὕτω καὶ τῆς ἀλγέβρας οὐδὲν ἴχνος σώζεται παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ ἕως ὅτου νὰ εὑρεθῇ, πρέπει νὰ ἀφήσωμεν εἰς τὸν Διοφάντην τὴν τιμὴν τῶν θεωρημάτων του, καὶ νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι εἰς τὴν ἄλγεβραν, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος ὅπερ εἶναι ἀραβικόν, πᾶν τὸ μὴ Ἑλληνικὸν εἶνε Ἰνδικόν.

Ὅσον διὰ τὴν γεωγραφίαν ἧς πατὴρ ἐγένετο ὁ Πτολεμαῖος, δὲν εἶναι πιθανὸν οἱ Ἀλεξανδρεῖς νὰ ὤφειλον πολὺ κατὰ τοῦτο εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Αἰγύπτου· οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι φαίνεται νὰ περιεφρόνουν ἐπίσης ὡς καὶ οἱ Σινοὶ (κινέζοι) τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· καὶ καθὼς οἱ Σινοὶ διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐκφράσεως ὀνομάζουσι τὸ κράτος των καὶ τὸ πᾶν ὁλόκληρον, οὕτω καὶ οἱ Αἰγύπτιοι μετεχειρίζοντο ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον. *Αἱ δύο χῶραι*, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὰς δύο διαιρέσεις τῆς Αἰγύπτου καὶ τὰς δύο ζώνας ἐξ ὧν σύγκειται τὸ πᾶν· ἓν τινι εἰκόνι ἀξίᾳ περιεργείας ἐφ' ἧς παρίστανται πολλαὶ φυλαὶ κατ' αὐτοὺς βάρβαροι, καὶ ἐν ᾗ οἱ γλαυκῶπες ἄνθρωποι, ὅηλ. οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἔχουσι τὴν τιμὴν νὰ συγκαταλέγωνται μετὰ τῶν μαύρων, οἱ Αἰγύπτιοι διακρίνονται διὰ τῆς ὀνομασίας *ἄνθρωπος, ῥώμι*. Ὥστε Ἄνθρωπος καὶ Αἰγύπτιος ἦσαν συνώνυμα· οἱ θεωροῦντες τὸν κόσμον ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν μετρίως φροντίζουσι περὶ τῶν ξένων ἐθνῶν, καὶ ὀλίγον διατίθενται εἰς γεωγραφικὰς ἐρεύνας.

Ἀλλ' ὅμως αἱ σχέσεις ἃς τὸ ἐμπόριον καὶ ὁ πόλεμος κατέστησαν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων καὶ διαφόρων ἐθνῶν Ἀσιατικῶν, σχέσεις ἀποδεικνυόμεναι ἐκ τῶν μνημείων, ἔπεται νὰ ἔδωκεν αὐτοῖς γνῶσιν τινὰ περὶ τῶν εἰρημένων ἐθνῶν· ἀλλὰ μέχρι τίνος ἡ γνῶσις αὕτη ἐξετείνετο; Ὁ Κ. Γοσσελὶν εἶδεν εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας τοῦ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν διαδόχων του ἀντίγραφα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διεφθαρμένα πινάκων πολὺ ἀρχαιοτέρων καὶ ὧν αἱ ἀποστάσεις ἀπεδείκνυον, κατὰ τὸν σοφὸν τοῦτον, ὅτι ἡ γεωγραφία εἶχε καταντήσῃ ποτὲ εἰς βαθμὸν τελειότητος ὃν τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη δὲν εἶχον φθάσῃ εἰσέτι μέχρι πρὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ἐτῶν (1)· ἀλλ' ὅμως φαίνεται ἐκ τοὐναντίου ὅτι ὁ Ἐρατοσθένης καὶ οἱ γεπγράφοι τῆς ἐποχῆς του ἐπανελάμβανον τὰς ἀπάτας τῆς ποιητικῆς κοσμογραφίας τῶν Ἑλλήνων (2)· ἂν καὶ ἡ διακεκαυμένη ζώνη ἄρχεται εἰς Φιλὰς, ἂν καὶ τὰ μνημεῖα τῶν Φαραὼ εὑρίσκωνται κατὰ τὸ κέντρον τῆς ζώνης ταύτης, οἱ γεωγράφοι ἔθετον εἰς τοῦτο τὸ μέρος ὠκεανὸν τῆς φαντασίας των πέραν τοῦ ὁποίου ἦν ἡ Ἀντίχθων, ἡ γῆ δηλ. ἡ ἀντίθετος εἰς τὴν ἡμετέραν· αὗται αἱ γεγηρακυῖαι Ἑλληνικαὶ δοξασίαι ἐπεκράτησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μέχρι τοῦ Ἱππάρχου· οὗτος μετεσκεύασε τὴν γῆν ἐπὶ νέου σχεδίου, καὶ προσεγγίσας ὑπὲρ τὸ δέον τὸ ἀνατολικὸν μέρος πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς στερεᾶς, ἔδεσεν εἰς τὴν ἐπιστήμην τὴν νέαν ἐκείνην καὶ ἐπωφελῆ πλάνην ὑφ' ἧς παροτρυνθεὶς ὁ Κολόμβος, νὰ ζητήσῃ τὴν Ἀσίαν, ἀπήντησε τὴν Ἀμερικὴν (3)· εἴτε πλάνας εἴτε προόδους, ἡ Ἀλεξανδρινὴ γεωγραφία ὤφειλε τὰ πάντα εἰς ἑαυτὴν, καὶ οὐδὲν εἰς τὰς ἀρχαίας Αἰγυπτιακὰς γνώσεις αἵτινες ἂν ἦσαν τοιαῦται ὥστε νὰ τὴν φωτίσωσι, θὰ τὴν ἐφώτιζον ταχύτερον, καὶ θὰ ἐξήλειφον ἀπ' αὐτῶν τὰς μυθώδεις χιμαίρας τῆς κοσμογραφίας τῶν Ἑλλήνων εἰς ἃς ἀπεπλανήθη μέχρι τοῦ Ἱππάρχου (4).

Ἐξ ἁπασῶν τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν ἀστρονομίαν ὑπετέθη ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι προώδευσαν μᾶλλον· ἀφ' ἑτέρου δὲ μέρους ἐπειδὴ ἐφάνη ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἀστρονομία ἔλαβεν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῆς Αἰγύπτου ἀναπτύξεις ἀγνώστους μέχρι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἀπεδόθη ἔτι καὶ τότε εἰς τὴν Αἴγυπτον ἡ τιμὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, καὶ ἐπιστεύθη ἀρχαιοτάτη τις καὶ εἰς ἄκρον προκεχωρημένη ἀστρονομία ἧς αἱ εἰκονικαὶ καὶ πρὸ πάντων αἱ ζωδιακαὶ παραστάσεις ἦσαν μυστηριώδεις, καὶ ἥτις ἄνευ τούτου θὰ μετεδίδετο εἰς τοὺς Ἕλληνας παρὰ τοῦ Πλάτωνος, παρὰ τοῦ Εὐδόξου καὶ παρὰ τῶν Ἀλεξανδρέων. ἀλλὰ καὶ εἰς ταύτην ἔτι τὴν περίστασιν ἡ δεισιδαιμονία ἐκείνη ἣν ἐνέπνεον τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου καὶ ἡ φήμη τῶν μυστηριωδῶν αὐτῆς γνώσεων ἐξηπάτησε καλὰ καὶ μεγάλα πνεύματα· ἀλλὰ πρέπει νὰ παύσωμεν πλέον τοῦ νὰ ἀπατώμεθα διὰ δύο λόγους· πρῶτον διότι οἱ Αὐγύπτιοι οὐδέποτε εἶχον τὰς ἀποδοθεῖσας αὐτοῖς ἀστρονομικὰς γνώσεις, καὶ δεύτερον διότι δὲν φαίνεται νὰ ἔλαβον παρ' αὐτῶν πολλὰς γνώσεις οἱ ἀστρονόμοι τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἓν τῶν μεγάλων ἐπιχειρημάτων τῶν προταθέντων ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης τῶν Αἰγυπτίων ἀστρονόμων, ἧν αἱ ζωδιακαὶ παραστάσεις αἱ φαινόμεναι ἐπὶ διαφόρων ναῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ κυρίως εἰς τὸ Δενδεράχ· ἀλλὰ σήμερον ἡ μεγάλη ἀρχαιότης τοῦ ζωδιακοῦ τούτου μένει ἀνυπόστατος, μάλιστα ἀφ' ὅτου ὁ Χαμπολλίων ἀνέγνω τὰ ὀνόματα τοῦ Τιβερίου καὶ τοῦ Νέρωνος καθαρώτατα γεγραμμένα δι' ἱερογλυφικῶν ἐπὶ τοῦ μνημείου ἐκείνου ὅπερ ἔπρεπε νὰ ἦνε κατὰ πολλὰς χιλιάδας ἐνιαυτῶν προγενέστερον τῶν ἱστορικῶν μνημείων· τὸ περὶ τούτου διαφιλονεικούμενον σήμερον ζήτημα μεταξὺ δύο ἐξόχων σοφῶν, τοῦ Κ. Βιότου καὶ τοῦ Κ. Λετρόννου εἶνε ἄλλης φύσεως καὶ θὰ τὸ εὕρω φυσικώτερον εἰς τὸ Δενδεράχ· ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ νὰ θέσω ὡς βάσιν, προσθεῖσαν τῇ ἐπιστήμῃ ὑπὸ τοῦ Κ. Λετρόννου, ὅτι πρὶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς δὲν ὑπῆρξε ζωδιακὸς εἰς τὴν Αἴγυπτον (1). πρὸς τούτοις δὲ οὔτε τηλεσκόπιον οὔτε ἀστρολάβος εὑρέθη ἢ πραγματικῶς ὑφιστάμενα ἢ κεχαραγμένα εἰς τοὺς τάφους εἰς οὓς εὑρέθησαν τοσαῦτα, καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐφ' ὧν παρίστατο πᾶν ὅ,τι ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν τεθνεῶτα ἐπὶ ζωῆς του· τέλος ἀπεδείχθη ἀνύπαρκτος καὶ ἡ ἀρχαία ἐκείνη Αἰγυπτιακὴ σφαῖρα ἡ παριστῶσα τὴν κατάστασιν τοῦ οὐρανοῦ 1400 ἔτη π. χ. ἢ σφαῖρα ἦν, ἂν ὑπῆρχεν, ὁ Εὔδοξος θὰ τὴν ἔβλεπεν, εἰς ἣν τὴν ὕπαρξιν ἐπίστευσαν ὁ Νεύθων, ὁ Φρερέτος καὶ ὁ Βαλλὺς, καὶ ἣν ὁ ἄνεμος τῆς κριτικῆς διὰ παντὸς κατεσύντριψεν (2).

Περὶ τῆς ἀστρονομικῆς μαθήσεως τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων δύναμαι νὰ ἀναφέρω ἐκφράσεις λίαν περιφρονητικὰς τοῦ ἱστοριογράφου τῆς ἐπιστήμης Κ. Δελάμβρου, ὡς π. χ. τὰς ἑξῆς. « Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ἀστρονόμοι τοσοῦτον ὅσον ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἦνε ἀγύρται. » δύναμαι προσέτι νὰ ἀναφέρω λόγους αὐστηροὺς τοῦ Κ. Λετρόννου, ἀλλὰ περιορίζομαι μόνον εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κ. Βιότου, διότι ὁ Κ. Βιότος εἶνε ἐκ τῶν περιφημοτέρων ἡμῶν ἐπιστημονικῶν, καὶ διότι ἐφάνη ὅτι ὑπὲρ ἄλλους ἐχορήγησεν ἔκστασιν εἰς τὴν ἀστρονομικὴν μάθησιν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου. Ἰδοὺ εἰς ὁποῖα ὅρια αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν περιορίζει. « Καίτοι ἀναγνωρίζοντες, λέγει, τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ἐργαλείων καὶ ὡρισμένων μεθόδων εἴτε διὰ τὴν παρατήρησιν, εἴτε διὰ τὸν τριγωνομετρικὸν ὑπολογισμὸν, πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν ὅμως εἰς τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Χαλδαίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, πᾶν ὅ,τι μακρὰ καὶ ἐνδελεχὴς μελέτη τῶν φαινομένων δύναται νὰ χορηγήσῃ » (3). ἀρκοῦν οἱ ἔμφρονες οὗτοι λόγοι πρὸς τὸ θέμα ὅπερ ὑπερασπίζομαι. δὲν ὑπῆρξαν ἄρα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸ τῶν Ἑλλήνων, οὔτε ἐργαλεῖα, οὔτε μέθοδοι ὡρισμέναι διὰ τὴν παρατήρησιν, ἢ διὰ τὸν τριγωνομετρικὸν ὑπολογισμόν· ἐπὶ Ἱππάρχου μόνον ἄρχεται ἡ χρῆσις τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου, καὶ ἄνευ τούτου, ὡς λέγει ὁ Δελάμβρος, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀληθὴς ἀστρονομία· ἀλλὰ ὁ Ἵππαρχος οὐδὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐδυνείσθη παρὰ τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, διότι πιθανῶς οὐδὲ ἦλθε ποτὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν· ὁ Πτολεμαῖος ὅστις ἔζησεν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει, ὀφείλει πολὺ εἰς τὸν Ἵππαρχον καὶ οὐδὲν εἰς τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους, διὸ καὶ οὐδὲ μνημονεύει ποτὲ τὰς παρατηρήσεις των· ἀναφέρει τρεῖς ἐκλείψεις παρατηρηθείσας εἰς Βαβυλῶνα καὶ οὐδεμίαν εἰς Αἴγυπτον.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς ἀστρολογίας ἥτις συνδέεται μετὰ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀστρονομίας δὲν εἶνε γέννημα βέβαιον τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται τῆς Χαλδαίας. Χαλδαῖος καὶ ἀστρολόγος ἦσαν συνώνυμα, καὶ ὁ Αἰγύπτιος Φίλων ἐπαναλαμβάνει πολλάκις ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ἐφεῦρον τὴν ἀστρολογίαν.

Τὸ βεβαιότερον δῶρον ὅπερ ἡ ἀρχαία ἀστρονομία τῆς Αἰγύπτου παρέσχεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν Ῥώμην καὶ εἰς πᾶσαν τὴν Εὐρώπην εἶνε ὁ σήμερον ἐν χρήσει μεταξὺ ἡμῶν ἐνιαυτὸς ὃν ὀνομάζομεν Ἰουλιανὸν, ἀλλ' ὃν δικαιότερον ἦν νὰ ὀνομάζωμεν Αἰγυπτιακόν· ὁ ἐκ τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν καὶ ἑνὸς τετάρτου ἐνιαυτὸς εἶνε γέννημα τῆς Αἰγύπτου, ὡς καὶ ὁ Κ. Λετρόννος τὸ ἀνεγνώρισε· πασίγνωστον εἶνε ὅτι ὁ Καῖσαρ δι' ἀστρονόμου τῆς Ἀλεξανδρείας μετερύθμιοε τὸ ἡμερολόγιον εἰς ὃ ἔδωκε τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα· ἄρα τὸ ἀληθὲς ἀστρονομικὸν δικαίωμα τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, ἡ κληρονομία δι' ἧς πραγματικῶς μᾶς ἐπληροδότησεν εἶνε τὸ ἡμερολόγιον.

Ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ χειρουργία, ἐξ ἴσου ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐπιστήμη ἐλάμπρυναν τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ὁ Ἱερόφυλος καὶ ὁ Ἐρασίστρατος κατέστησαν ἐκεῖ σχολὴν ἥτις ἔμελλε νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τῆς περιβοήτου ἐκείνης πόλεως. ὁ Γαληνὸς ἐσπούδασεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐν αὐτῇ συμβουλεύει νὰ σπουδάζωσι τὴν ἀνατομίαν. Ἡ χειρουργία προώδευσεν εἰς τὴν σχολὴν ἐκείνην καὶ ἔλαβε πολυτίμους τελειοποιήσεις· πρὸ πάντων δὲ ἡ λιθοτομία εἰς οὐδενὰ τόπον ἐτελεῖτο τοσοῦτον ἐπιτηδείως ὡς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. ! Αἱ διδασκαλίαι τῆς Αἰγύπτου συνετέλεσαν ἄρα κατά τι εἰς τὰς προόδους τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας; πιθανὸν, ἐπειδὴ ἡ Αἰγυπτιακὴ ἰατρικὴ ἦν ἐν μεγάλῃ ὑπολήψει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ἰατροὺς ἀφοσιουμένους εἰς μίαν μόνην εἰδικὴν νόσον, καὶ κατὰ τὸν Μανέθωνα, εἷς τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Αἰγύπτου ἔγραψε βιβλίον ἰατρικῆς· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐμεγαλοποίησαν τὴν ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς κατεχομένην θέσιν εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν κοινωνίαν· ἐβεβαίωσαν, π. χ. ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον συνταγαὶ ἰατρικαὶ καὶ περιγραφαὶ νόσων ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους τῶν ναῶν (1)· ἀλλ' ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι οὔτε ὁ Χαμπολλίων οὔτε ἄλλος τις εὗρε μέχρι τοῦδε ἐπ' οὐδενὸς τοίχου ναοῦ οὔτε συνταγὴν οὔτε περιγραφήν τινα νόσου· μόνον κτηνιατροὶ ἐπισκεπτόμενοι ζῶα ἐφάνησαν ἐξεικονισμένοι ἐπὶ τῶν τάφων, οὐδέποτε δὲ ἰατροὶ ἐπισκεπτόμενοι ἀνθρώπους. εὗρον εἰς διάφορα μουσεῖα τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ πολλῶν ἑκατοντάδων ἐπιτυμβίων λίθων τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων ἢ τῶν ἀποθανόντων ἢ τῶν μελῶν τῆς εἰκογενείας των· ἀπήντησα ἱερεῖς, ἀξιωματικοὺς, δικαστὰς, ἀλλ' οὐδέποτε ἰατροὺς

(1) Ἀπομν. Ἀκαδημ. Τ. 9'. σελ. 115—6.
(2) Λετρόννος, Ἐφημερ. τῶν σοφῶν, 1831, 476.
(3) Ἀπομνημ. ἀκαδημ. Τ. 9'. 210.
(4) Ἂς σημειώσωμεν μόνον ὅτι ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐτυχὴς ἀπόπειρα ἀοῦ νὰ εὑρεθῇ μέτρον τῆς γῆς ἐπεχειρίσθη, κατὰ τὸν Κ Γοσσελὶν καὶ κατὰ τὴν συνομολογίαν τοῦ Κ. Λετρόνου, πρὶν ἔτι τῆς σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀλλὰ, ἐπειδὴ δὲν ἀπεφασίσθη εἰσέτι ἂν τοῦτο ἐδοκιμάσθη εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ ἀλλαχοῦ, οὐδὲν βέβαιον συμπέρασμα δύναται νὰ ἐξαχθῇ ὅπερ τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Δελτ. Τ. 6'. Ἐφημ. τῶν σοφῶν, 1827, 97.

(1) Ἀπομνημ. Ἀκαδημ. 16'. 113.
(2) Λετρόννου, Ἐφημ. τῶν Σοφῶν, 1841, 72.
(3) Ἐφημ. τ. Σοφ. 2'. 561.

(1) Δεξικὸν τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, Τ. 32', σ. 11.

ἄγνωστον εἶνε εἰσέτι πῶς ἡ λέξις ἰατρὸς ἐλέγετο εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν, καὶ διὰ τίνων ἱερογλυφικῶν ἐσημαίνετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο· δὲν ἐξάγω ἐκ τούτου ὅτι δὲν ὑπῆρξαν ἰατροὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἡ ἰατρικὴ οὔτε ἐτιμᾶτο οὔτε ἐσπουδάζετο παρ' αὐτοῖς τοσοῦτον ὅσον ἐνομίσθη, ὅπως δὲ καὶ ἂν ᾖ, ὅσοι ἐμελέτησαν βαθύτερον τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἰατρικῆς, ὁμογνωμόνως στοχάζονται ὡς καὶ ἐγώ, ὅτι ἡ σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας ἦν συνέχεια καὶ ἀνάπτυξις μεγαλοπρεπὴς τῆς Ἱπποκρατικῆς σχολῆς.

Ἴσως ἐνθυμούμενοι ὅτι οἱ πρῶτοι ἰατροὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἱερόφιλος καὶ Ἐρασίστρατος θεωροῦνται ὡς δόντες τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνατέμνειν ἀνθρώπινα σώματα, δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αἱ προπαρασκευαὶ τῆς ταριχεύσεως ἐγέννησαν τὴν ἰδέαν τῆς ἀνατομῆς· ἀλλ' αὕτη ἡ εἰς ἄκρον ἀμρίβολος καὶ κατὰ πολλὰ ἔμμεσος ἐπιῤῥοὴ τῆς Αἰγύπτου φαίνεται ἐπιῤῥοὴ μᾶλλον τυχαία παρὰ ἐπιστημονική· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ Ἑλληνικὴ σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας διαμένει εἰς τὴν κυριότητα τῆς ἰατρικῆς της ὡς καὶ τῆς ἀστρονομίας της καὶ ἔτι πληρέστερον.

Πρέπει ὡσαύτως νὰ ἀποδώσωμεν καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς Ἀλεξανδρείας τὰς ὅλως Ἑλληνικάς της ἀρχάς, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο μᾶλλον ἴσως παρὰ κατ' ἄλλο τι ἐφάνη ἡ πρόληψις ἐκείνη ἣν ἐγὼ ὀνομάζω Αἰγυπτιακὴν πρόληψιν· ἀναγινώσκων τὰς προσφατοτέρας ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἀλεξανδρείας, εὑρίσκω ὅτι αὕτη πηγάζει ἐπίσης τοὐλάχιστον ἐκ τῶν Αἰγυπτίων ὡς καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων (1)· συγγραφεύς τις εὐϋπόληπτος (2) νομίζει ὅτι οἱ πλατωνικοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐδανείσθησαν πολλὰ παρὰ τῆς Αἰγύπτου· ἡ δόξα αὕτη ἐπεκράτησε τοσοῦτον, ὥστε εὑρίσκεται κατατεταγμένη ἀφ' ἑαυτῆς ὑπὸ τὸν κάλαμον τῶν ἱστοριογράφων τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἄνευ, οὕτως εἰπεῖν, τῆς εἰδήσεώς των. καὶ ὁ Κ. Κουσίνος ὁ ἴδιος δυσκόλως διὰ τῆς ὑψηλῆς του κρίσεως δύναται νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην ἥτις πάσχει νὰ τὸν σύρῃ καὶ εἰς ἣν ἀνθίσταται. ἀλλ' ὅμως ἐξ ὅσων γνωρίζομεν περὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐξ ὅσων ἀρχίζομεν νὰ μανθάνωμεν ἐκ τῶν μνημείων περὶ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τὸς Αἰγύπτου, δὲν βλέπομεν τὴν ὁμοιότητα ἐκείνην ἣν πολλοὶ παλαιοὶ στγγραφεῖς ἐφαντάσθησαν ὅτι εὗρον, καὶ ἣν οἱ νεώτεροι ἐπὶ ξέναις μαρτυρίαις παρεδέχθησαν ὡς ἀποδεδειγμένην· ‘τί ἦν τῷ ὄντι ὁ Ἀλεξανδρινὸς ἐκλεκτισμός; ! ἦν ἄρα ἡ Αἰγυπτιακὴ θεολογία; καὶ τί κοινὸν μεταξὺ αὐτῶν;

Ὁ ἐκλεκτισμός, ὁ τόσον διωκόμενος σήμερον, εἶνε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ὀρθοῦ λόγου εἰς τὴν φιλοσοφίαν. πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ σχολὴ τῆς Ἀξεξανδρείας δὲν περιωρίσθη εἰς τὸν φρόνιμον τοῦτον ἐκλεκτισμόν ὅστις εἶνε ὁ τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ζητῇ τὸ ἀληθὲς ἐξ ἑκάστου συστήματος, ἠθέλησε νὰ τὰ συνενώσῃ ὅλα ἢ μᾶλλον νὰ τὰ συγκεράσῃ μετὰ τοῦ πλάτωνισμοῦ, καὶ οὕτως ἐτέλεσε συγχώνευσιν μᾶλλον παρὰ ἐκλογήν, ὥστε ἂν καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑπῆρξαν περιπατητικοί, στοϊκοὶ καὶ ἕως καὶ σκεπτικοί, ὁ πλατωνισμὸς ὅμως ἐπεκράτησε πάντοτε· ὁ πλατωνισμὸς οὗτος δὲν εἶνε ὅλως διόλου ὁ τοῦ Πλάτωνος· πηγάζει ὅμως προφανῶς ἐξ ἐκείνου. εἶνε πλατωνισμὸς ἄλλου αἰῶνος καὶ ἄλλου κόσμου. εἶνε νεοπλατωνισμός· ἡ Ἀλεξανδρινὴ φιλοσοφία εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, φιλοσοφία νεοελληνική· εἶνε τρόπος τοῦ ὑπάρχειν Ἑλληνικὸς· ἐνώπιον τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσίας λαμβάνει τάσεις μυστηριώδεις καὶ βάδισμα ἱερατικόν, ἀλλὰ τὸ βάθος τῶν ἰδεῶν μένει Ἑλληνικόν, καὶ τὸ δόγμα ἐκεῖνο τὸ λαμβάννο τὴν μορφὴν τῆς ἐκστάσεως εἶνε ὑπέρμετρος ἀναπτυξις τῆς πλατωνικῆς θεωρίας. Ὁ Κ. Κουσῖνος διώρισε μετὰ μεγάλης ὀρθότητος τὸ *ἀφῃρημένον* ὡς χαρακτῆρα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος· ἀλλὰ, οὐδὲν μέχρι τοῦτο φαίνεττι νὰ ἦν, οὐδὲ ἔπρεπε νὰ ἦνε τοσοῦτον ὀλίγον ἀφῃρημένον ὡς τὰ τὰ θρησκευτικὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου· χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν κατὰ βάθος ἐκεῖνα τὰ δόγματα, αἱ ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ναῶν κεχαραγμέναι μυθολογικαὶ σκηναὶ ἀρκοῦσι διὰ νὰ μᾶς δείξωσιν ὅτι μικρὸς τις ἀριθμὸς ἰδεῶν ἁπλουστάτων ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς θρησκείας ἐκείνης ἧς τὸ ἐπικρατέστερον μέρος ἦν ἡ ζωογονητικὴ ἐνέργεια τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἀναγεννητικὴ δύναμις τῆς ἐμψυχωμένης φύσεως· τὰ δὲ ἀφῃρημένα τοῦ πλατωνικοῦ συστήματος ἅπερ ἠθέλησαν νὰ εὕρωσιν εἰς τὴν θρησκείαν ἐκείνην συγγραφεῖς οἵτινες, ὡς οἱ ἴδιοι Ἀλεξανδρεῖς ἢ ὡς ὁ Πλούταρχος μετέφερον εἰς αὐτὴν τὰς ἰδίας αὐτῶν δοξασίας οὐδεμίαν ἔχουσιν ἱστορικὴν βαρύτητα· καὶ εἶνε λύπης ἄξιον ὅτι ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ὅστις εἰς τὰ Αἰγυπτιακὰ μνημεῖα ὧν ἀνεκάλυψε τὴν γλῶσσαν εὗρε τὸν τρόπον τοῦ νὰ ἐξελέγξῃ καὶ νὰ ἀναιρέσῃ τὰς ὑποτιθεμένας ἐκείνας ἐξηγήσεις ἐχορήγησεν εἰς αὐτὰς, εἰς τὸ *Αἰγυπτιακὸν τοῦ Πάνθεον* σπουδαιότητα ἧς εἶνε ἀνάξιαι. ! Τί τῷ ὄντι ὑπάρχει παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρινοῖς φιλοσόφοις ὅπερ νὰ ἀνακαλῇ τὰς Αἰγυπτιακὰς ἰδέας τοιαύτας οἵας δυνάμεθα ἤδη κατὰ μέγα μέρος νὰ τὰς ἀναγνώσωμεν ἐπὶ τῶν μνημείων; ὁποία σχέσις δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τοῦ γεννητικοῦ Ἄμμωνος ἢ τοῦ Ἄμμωνος ἡλίου καὶ τῆς θείας μονάδος τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἐν ᾗ τὸ ὂν εἶνε τοσοῦτον ἐλεύθερον πάσης ἰδιότητος ὡρισμένης, τοσοῦτον ἀνώτερον πάσης ἐννοίας πεπερασμένης, ὥστε δὲν εἶνε πλέον ὄν, ἀλλὰ οὐσία ἄφατος, ἀρχὴ πάσης ὀντότητος ἐκφεύγουσα ὅμως αὐτὴ ἡ ἰδία τὴν ὀντότητα διὰ τῆς ἀφαιρέσεως; αἱ τριάδες κατέχουσι μέγα μέρος ἐν τῇ Ἀλεξανδρινῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ αἱ Αἰγυπτιακαὶ θεότητες εἰκονίζονται πολλάκις ἐν σχήματι τριάδος. ! Ἀλλ' ὁποία ἀληθὴς ἀναλογία δύναται νὰ εὑρεθῇ μεταξὺ τριάδων ἀῤῥηρημένων ὡς ἡ ψυχὴ, τὸ πνεῦμα, ἡ μονὰς, τὸ ἄφατον, τὸ ἀκατάληπτον, καὶ τῆς ἁπλοϊκῆς τριάδος τῆς Αἰγύπτου ἥτις ὑπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Ὀσίριδος, τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ὥρου παριστᾷ πάντοτε τὸν πατέρα, τὴν μητέρα καὶ τὸ τέκνον;

Ἀποδεικνύεται προφανῶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ταξις τῶν ἰδεῶν καὶ τὸ πνεῦμα ἑκατέρων τῶν μερῶν

(1) Σίμων, Ἱστορία τῆς Σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας, 1', 66.
[2] Σχέρπος, ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους. 108

διέφερον ὁλοσχερῶς ἀπ' ἀλλήλων. ἐνδέχεται νὰ ἔγιναν μεταξύ των μικρά τινα δάνεια, ἀλλ' ἡ φιλοσοφία τῆς Ἀλεξανδρείας οὐδὲν οὐσιῶδες ὤφειλεν εἰς θρησκείαν ἧς αἱ διδασκαλίαι ἦσαν τοσοῦτον ἁπλαῖ ὅσον αἱ ἴδιαι αὐτῆς ἦσαν μεταφυσικαί·

! Καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Ὀσίριδος καὶ τῆς Ἴσιδος, θὰ μοὶ προτείνωσιν ἴσως, δὲν εἶνε ἄρα δυνατὸν νὰ μετέδιδον διδασκαλίαν φυλαττομένην μόνον διὰ τοὺς μυσταγωγουμένους καὶ μᾶλλον ἀφῃρημένην τῆς ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ναῶν γεγραμμένης καὶ γεγλυμμένης θρησκείας; διὰ νὰ ἀπαντήσω εἰς τοῦτο περιμένω νὰ ἀποφασισθῇ σταθερῶς ὅτι ὑπῆρξε σύστημα μυστηρίων καὶ μυσταγωγιῶν ἰδιαίτερον τῆς Αἰγύπτου καὶ μὴ εἰσαχθὲν ἐκ τῆς Ἑλλάδος· γνωρίζω ὅτι πολλὰ ἐθρυλλήθησαν περὶ τῶν μυστηρίων τούτων καὶ κατὰ πρῶτον παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων Ἀλεξανδρέων, ἀλλὰ πάντοτε ἠμελήθη ἡ βεβαία ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, καὶ καθ' ὅσον γνωρίζω, ἐπ' οὐδενὸς γνωστοῦ Αἰγυπτιακοῦ μνημείου ὑπαινίττεταί τι περὶ αὐτῶν.

Ὑπάρχει ἄλλη τις εἰσέτι πηγὴ παρ' ἧς οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐδύναντο νὰ ἀρυσθῶσι τὰς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Αἰγυπτιακῆς σοφίας, καὶ αὕτη εἶνε τὰ βιβλία τοῦ Ἑρμοῦ· ἡ πηγὴ ἦν ἄρθονος, ὡς λέγει ὁ Ἰάμβλιχος ὅστις φέρει τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰρημένων βιβλίων εἰς εἴκοσι χιλιάδας τόμων· ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν ὁ Ἰάμβλιχος εἶδε τοὺς τόμους καὶ ἂν ὁ Ἑρμῆς τοὺς ἔγραψεν. Ἑρμῆς εἶνε τὸ ὄνομα ὅπερ οἱ Ἕλληνες ἔδιδον τῷ θεῷ Θὼτ ὅστις κατὰ τὰς ἐπὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων εἰκονιζομένας μυθολογικὰς σκηνὰς παρίστατοι ὡς ὁ γραφεὺς τῶν θεῶν.

Ὁμολογῶ ὅτι συγγραφεὺς πραγματικὸς ἐδύνατο ἴσως νὰ γράψῃ τὰ βιβλία τὰ φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ ἰβιοκεφάλου συγγραφέως· ἀλλ' οὐδὲν ὑπεμφαίνει ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἔσχον ποτὲ τοσοῦτον σοφὴν βιβλιοθήκην. οἱ μέχρι τοῦδε εὑρεθέντες ἀναρίθμητοι πάπυροι συνίστανται, ἑνὸς ἢ δύο ἐξαιρουμένων. εἰς νεκρώσιμα τυπικὰ, καὶ οὐχὶ εἰς πραγματείας φιλοσοφίας. Τέλος, καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρξαν ποτὲ βιβλία ἀρχαῖα ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Θὼτ ἢ Ἑρμῆν, εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδὲν κοινὸν μεταξὺ ἐκείνων καὶ τῶν ὅσα καθ' ὁλοκληρίαν ἢ κατὰ μέρος ἔχομεν ἡμεῖς ἅπερ ἐπλάσθησαν κατὰ τοὺς τρώτους αἰῶνας τῆς χριστιανοσύνης· εἶνε δυνατὸν, καὶ πιθανὸν μάλιστα τὰ ἑρμητικὰ ἐκεῖνα βιβλία νὰ περιεῖχον ἀρχαίας τινὰς ἰδέας (1), ἀλλ' αὗται πνίγονται εἰς τόσας προσφατοτέρας καὶ μάλιστα πλατωνικὰς ἰδέας, ὥστε σχεδὸν δὲν διακρίνονται ἀπ' αὐτῶν· ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἑπομένως φιλοσοφία ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ τῆς παραδόσεως ἐκείνης ἥτις τὴν κατάγει ἀπὸ τοῦ θεοῦ Θὼτ αὐτοπροσώπως, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς φιλολογίας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ νὰ εὐχαριστηθῇ νὰ ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ Πλάτωνος, ἢ τὸ πολὺ τοῦ Πυθαγόρου. ! Ἀλλ' ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Πλάτων εἶνε καὶ αὐτοὶ μαθηταὶ τῆς Αἰγύπτου; περὶ μὲν τοῦ Πυθαγόρου οὐδὲν βέβαιον γνωρίζεται· ὁ δὲ Πλάτων, ἂν ἀληθεύῃ ὅτι ἦλθεν εἰς Ἡλιούπολιν, εἰς τοὺς ἀθανάτους του διαλόγους δὲν φαίνεται νὰ ἔφερεν ἐξ ἐκείνης τῆς πόλεως ἄλλο εἰμὴ μέγα σέβας πρὸς τὴν καλὴν τάξιν καὶ τὴν ἀρχαιότητα τῆς Αἰγυπτιακῆς κοινωνίας, καὶ ἴσως κλίσιν τινὰ πρὸς τὸν συμβολισμὸν ἣν ἐνδέχεται νὰ εἶχον ἤδη ἐμπνεύσῃ τὰ μυστήρια τῆς Ἑλλάδος· ὁπόταν ὁ Πλάτων θέλῃ νὰ ἐκφράσῃ τὰς φιλοσοφικάς του ἰδέας διὰ συμβόλων μυθολογικῶν, μεταχειρίζεται μύθους Ἑλληνικοὺς καὶ οὐχὶ Αἰγυπτιακοὺς οὓς φαίνεται νὰ μὴν εἶχε γνωρισῃ.

Ἑπομένως οἱ Ἀλεξανδρινοὶ φιλόσοφοι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔλαβον τὰς παραδόσεις τῆς Αἰγύπτου κληρονομικῶς. ! Ἀλλὰ τὰς ἔλαβεν ἄρα κατ' εὐθείαν παρ' ἐκείνης; οὐδαμῶς· καὶ ὁ λόγος εἶνε ἁπλοῦς· ὁ λόγος εἶνε ὅτι οὐδεὶς τῶν φιλοσόφων ἐκείνων ἐγνώριζε τὴν Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱερογλυφικὴν γραφήν· διότι ἂν τὰ ἐγνώριζον, θὰ τὸ ἐφανέρωνον εἰς ἡμᾶς· ἢ κἂν ἂν εἶχον τὴν φρόνησιν νὰ σιωπήσωσι, θὰ ἐνομίζομεν ἴσως ὅτι ἔχουν μικράν τινα γνῶσιν αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὡμίλησαν περὶ τούτου. καὶ ἐξ ὅσων ὡμίλησαν ἐφάνη πᾶσα ἡ κατὰ τοῦτο ἀμάθειά των· εἶναι ἀπίστευτον εἰς πόσον βαθμὸν οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀλεξανδρείας ἔμειναν ξένοι πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν γραφὴν τῶν Αἰγυπτίων, καὶ δὲν θὰ ἐδυνάμεθα νὰ τὸ ἐννοήσωμεν, ἂν δὲν εἴχομεν ἄλλα παραδείγματα περὶ τῆς περιφρονητικῆς ἀποστροφῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν βαρβαρικῶν διαλέκτων. εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι ἐκτὸς χωρίου τινος συχνάκις ἀναφερομένου ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, καὶ ἄλλου χωρίου ἥττον ἀποδεικτικοῦ, τοῦ Πορφυρίου, δὲν βλέπομεν οὐδεὶς Ἕλλην συγγραφεὺς νὰ ὑπενόησε ποτὲ ὅτι τὰ ἱερογλυφικὰ ἐδύναντο νὰ ἦνε φωνητικά, δηλαδὴ νὰ παριστῶσιν ἤχους, ὅπερ ὅμως συμβαίνει κατὰ τὰ τρία τέταρτα· ἡ συμβολικὴ γραφὴ. ἂν καὶ κατέχουσα ὀλιγώτερον τόπον παρὰ ἡ φωνητικὴ ἡ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς. ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν ὡς ἡ μόνη γραφὴ τῶν Αἰγυπτίων. ἡ ψευδὴς αὕτη δόξα εἶνε δόξα τοῦ Πλωτίνου (1) τοῦ Πρόκλου (2), τοῦ Πορφυρίου αὐτοῦ τοῦ ἰδίου (3), καὶ τοῦ Ἰαμβλίχου (4) ὅστις ὅμως καὶ ἔγραφε περὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν Αἰγυπτίων.

Ἐννοεῖται ὁ λόγος αὐτῆς τῆς τόσον διαδεδομένης ἀπάτης· τὸ συμβολικὸν τοῦτο μέρος τῆς Αἰγυπτιακῆς γραφῆς ἂν καὶ τὸ μικρότερον, ἦν ὅμως ἐκεῖ-

[1] Καθὼς παραδείγματος χάριν. ἡ ἰδέα τῆς τιμωρίας τῆς ψυχῆς διὰ τῆς μετεμψυχώσεως [Ἑρμῆς παρὰ Στοβαίῳ. Β. Ι, κ 52, σελ. 44]. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε ὅλως Αἰγυπτιακὴ ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς πολλάκις ἐπαναληφθείσης εἰκόνος τῆς παριστώσης τὸν λαίμαργον καταδικατμένον ὑπὸ τοῦ Ὀσίριδος νὰ ἀναγεννηθῇ εἰς σῶμα χοίρου, καὶ ὑπὲρ ἣν εὑρίσκεται ἱερογλυφικὸν ἐκφράζον τὴν λαιμαργίαν· Αἱ κατοικίαι τῶν ψυχῶν περὶ ὧν ἀναφέρεται ἐν ἑτέρῳ τεμαχίῳ ἀποδιδομένῳ εἰς τὸν Ἑρμῆν [αὐτ. 61.] Φαίνονται ὡσαύτως ὡς ἔχουσαι σχέσιν τινὰ μετὰ τῶν κατοικιῶν τοῦ ἄλλου κόσμου τῶν παριστωμένων ἐπὶ τῶν τάφων καὶ εἰς τὰ νεκρώσιμα τυπικά.

[1] Εν. Τ. Γ. 8, 6.
(2) Σχόλιον περὶ τοῦ Τιμαίου, Ἐκδ. Βασιλ. 35.
[3] De vita Pythagore, cap. 11, 13.
[4] De Mysteriis Egypt.

νο δι' οὗ μᾶλλον διεκρίνετο αὕτη τῶν λοιπῶν γραφῶν καὶ ἐλάμβανε χαρακτῆρα μυστηριώδη· οἱ ἱερεῖς εἰς ὅσα ἐντελῶς ἐνεπιστεύοντο εἰς τοὺς Ἕλληνας ὑπερύψουν τὴν γραφὴν ταύτην, καὶ ἡ φαντασία τῶν Ἑλλήνων ἐπλήττετο, διότι εὕρισκον ἐν αὐτῇ εἶδος γραφῆς μᾶλλον ξένης καὶ μᾶλλον διαφερούσης τῆς ἰδίας των. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ κυρίως οἱ Ἀλεξανδρινοὶ φιλόσοφοι μηδὲν λέγοντες περὶ τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων ἃ ἦσαν πολυαριθμότερα τῶν ἱερογλυφικῶν εἰκόνων, ἔδειξαν ὅτι δὲν ἦταν εἰς στάσιν νὰ ἐννοήσωσιν οὐδὲ μίαν γραμὴν τοῦ ἱερογλυφικοῦ κειμένου, στερούμενοι τῶν πλέον στοιχειωδῶν γνώσεων περὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς γραφῆς· πῶς ἐδύναντο νὰ ἀντλήσωσιν εἰς τὰς πεφραγμένας δι' αὐτοὺς Αἰγυπτιακὰς πηγὰς καὶ νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὰ συγγράμματά των διδασκαλίας αἵτινες τῷ ὄντι δὲν εὑρίσκονται εἰς αὐτά (1);

Ἡ Ἀλεξάνδρεια ὁπόταν ἔγινεν Ἀραβική, ἐξηκολούθησε μέχρι τινὸς νὰ ᾖνε Ἑλληνική, διότι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη διέμεινεν εἰσέτι κατὰ μέρος μεταξὺ τῶν Ὀθωμανικῶν λαῶν, καὶ ἀπετέλει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν πολιτισμόν των· μετὰ τὴν κατάκτησιν, ὡς λέγει ὁ Κ. Λίβρις. ἡ Ἀραβικὴ ἐπιστήμη ἐξηκολούθησεν κατά τι διάστημα καιροῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ἧς ἐγένετο κληρονόμος· κατὰ τὸν 9 αἰῶνα καλίφης τις κατέστησεν ἐκεῖ βιβλιοθήκην ἧς ἡ σύστασις εἶνε βεβαιοτέρα παρὰ ἡ καταστροφὴ τῆς τῶν Πολεμείων ὑπὸ τοῦ Ὁμέρου. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ Ἀλεξάνδρεια δὲν ἀνεδείχθη ἑστία ἐπιστημονικὴ ὡς τὸ Βαγδάτιον καὶ ἡ Δαμασκός· ἀμεληθεῖσα πρὸς σύστασιν τοῦ ὑπερτερήσαντος Σταΐρου, ἀνηγέρθη καὶ αὖθις ἡ πόλις αὕτη διὰ τοῦ ἐμπορίου, ἔχουσα πάντοτε τὴν θαυμασίαν της θέσιν ὀφελήθη καὶ αὖθις ἐξ αὐτῆς ἡ Εὐρώπη καὶ αὖθις ἔλαβε παρ' τῆς τὰ ἐμπορεύματα τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ἀραβίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν· ἡ Μασσαλία, ἡ Βαρκελόνα. αἱ Βρῶμαι, ἡ Φλωρεντία, ἡ Γένουα, ἡ ἑνετία ἔσχον καταστήματα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ συνωμολόγησαν ἐμπορικὰς συνθήκας μετὰ τῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου.

Διὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνης τῆς προσγινομένης ἐκ τῆς οὐσιωδῶς δεξιᾶς θέσεως ἡ Ἀλεξάνδρεια κατέστη ἐκ νέου ὅπερ καὶ πρότερον ἦν, ὁ δεσμὸς δηλ. τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως, τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἡ Ἑνετία ὀφείλει κατὰ μέγα μέρος τὴν σχεδὸν Ἀσιατικὴν φυσιογνωμίαν της εἰς τὰς μετὰ τῆς Ἀλεξανδρείας σχέσεις της. Ἂν ἡ Ἁγία Σοφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. καὶ ὁ Ἅγιος Βιτὰλ τῆς Ῥαβέννης ἐχρησίμευσαν ὡς ἀρχέτυπα τοῦ Ἁγ. Μάρκου, ἐκεῖναι αἱ παρακείμεναι εἰς τὸν Μέγαν πορθμὸν χαρίεσσαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκίαι καὶ ὧν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν εἶναι βυζαντινὴ ἀλλ' ἀραβική· Πόθεν ἄλλοθεν δύνανται νὰ προῆλθον εἰμὴ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας;

(Ἀκολουθεῖ).

[1] Εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ Ἰαμβλίχου περὶ τῶν μυστηρίων τῶν Αἰγυπτίων οὐδὲν ὑπάρχει Αἰγυπτιακὸν εἰμὴ μόνον ὀνόματα τινὰ θεοτήτων.

ΒΟΜΒΥΞ Ο ΠΑΦΙΟΣ.

Βόμβυξ πάφιος ὠνομάσθη κάμπη τις μεταξουργὸς ζῶσα ἐπὶ τῶν ἀγρίων δένδρων τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, Ἄγγλος τις, ἰδὼν αὐτὸν ἐν Βεγγάλῃ ὅπου ἐπικαλεῖται *Τουσσὰ* καὶ *Γούτυ-πόκα*, ἠθέλησε νὰ τὸν μεταφέρῃ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Μετὰ τριάκοντα ἔτη, ἄλλος τις περιηγητὴς Γάλλος, ἐξερευνῶν τὰ δάση τοῦ ἰδίου ἐκείνου τόπου, παρετήρησε καὶ ἐκεῖνος τὸν βόμβυκα, καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸν εἰσάξῃ εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα· ἀλλ' ἐπειδὴ τότε οἱ πλέοντες μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰνδιῶν ἠναγκάζοντο νὰ παραλλάξωσι τὸ Εὐελπὶ ἀκρωτήριον, ὁ διάπλους διήρκεσε περὶ τοὺς ἕνδεκα μῆνας, καὶ μόλις ἔζων δεκαὲξ βόμβυκες ὅταν τὸ πλοῖον ἐνελιμένισεν εἰς Βουρδίγαλα. Καὶ πάλιν ἐξ αὐτῶν τρεῖς μόνοι ἔφθασαν ὑγιεῖς εἰς Παρισίους, καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Καὶ ἐγένετο μὲν ἡ μεταμόρφωσις, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς σκώληκες ἦσαν θήλειες.

Ἀλλὰ, παρὰ τὸ δυστύχημα τοῦτο, ἐπῆλθε καὶ δεύτερον, ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1830 ἔτους. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πάντες, καὶ ἐπιστήμονες καὶ τεχνῖται, καὶ ἀμαθεῖς, καὶ σοφοὶ, εἶχον προσηλωμένην ὅλην αὐτῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὰ πολιτικὰ συμβάντα τὰ συνταράξαντα τὰ θεμέλια τοῦ Γαλλικοῦ Κράτους. Καὶ χρυσὸν ἄρα ἂν ἔνθον οἱ σκώληκες τίς εἶχεν ὄρεξιν νὰ σκεφθῇ περὶ αὐτοῦ;

Ἐν τοσούτῳ, ἡ χρῆσις τῆς ἐξ αὐτῶν μεταξῆς εἰσήχθη ἐν Ἀγγλίᾳ, πολλὰ ὑφάσματα κατασκευάζονται ἐξ αὐτῆς, καὶ θεωρεῖται ὡς στερεοτάτη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰνδιῶν συγκοινωνία κατέστη σήμερον συντομωτάτη, χάρις εἰς τὸν ἀτμὸν καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἡ μετακόμισις τῶν παφίων βομβύκων δὲν εἶναι πλέον δύσκολος. Ἀλλὰ, τὸ οὐσιωδέστερον, οὔτε ἡ διατήρησις αὐτῶν εἶναι δύσκολος διότι, ὡς συνειθισμένοι νὰ ἐνδιαιτῶνται ἐντὸς δασῶν, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τροφῆς ἢ καὶ περιποιήσεως ἰδιαιτέρας.

Ἡ τελευταία αὕτη διαβεβαίωσις ἂς μὴ φανῇ παράδοξος. Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ ἱστορία ὁμιλεῖ περὶ κάμπης διαιτωμένης ἐκτὸς οἰκιῶν ἐπὶ δένδρων ἀγρίων, διὰ τοῦ προϊόντος τῆς ὁποίας κατεσκεύαζον ὑφάσματα ἀμφότερα τὰ ἔθνη ἐκεῖνα. Οἱ κάτοικοι τῆς Κέας μετεχειρίζοντο τὴν μεταξὴν σκωλήκων τρεφομένων ἐπὶ κυπαρίσσων, τερεβίνθων, δρυῶν καὶ μελιῶν· καὶ γυνή τις μάλιστα, Παμφυλία τὸ ὄνομα, κατώρθωσε νὰ ἐξυφάνῃ δι' αὐτῆς λεπτοτάτην ἐσθῆτα.

Ἡ εἰκονογραφία τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν παριστᾷ τὸν Πάφιον βόμβυκα. Τὸ ἔντομον, πρὶν κλεισθῇ, φροντίζει νὰ βάλῃ περὶ κλῶνα δένδρου ξερεόν τινα κρίκον, εἰς ὃν προσαρτᾷ τὴν κατοικίαν του, τὴν ὁποίαν κατασκευάζει μικρὸν κατὰ μικρόν. Ἐντὸς δὲ τῆς ἀδιαβρόχου ταύτης κατοικίας, σείεται καὶ ζωογονεῖται ἠρέμα ὑπὸ τῶν ζεφύρων, καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς κινδύνους. Ἂς θαυμάσωμεν καὶ τὴν θαυμασίαν τῷ ὄντι ἀρχιτεκτονικὴν εὐφυΐαν του!

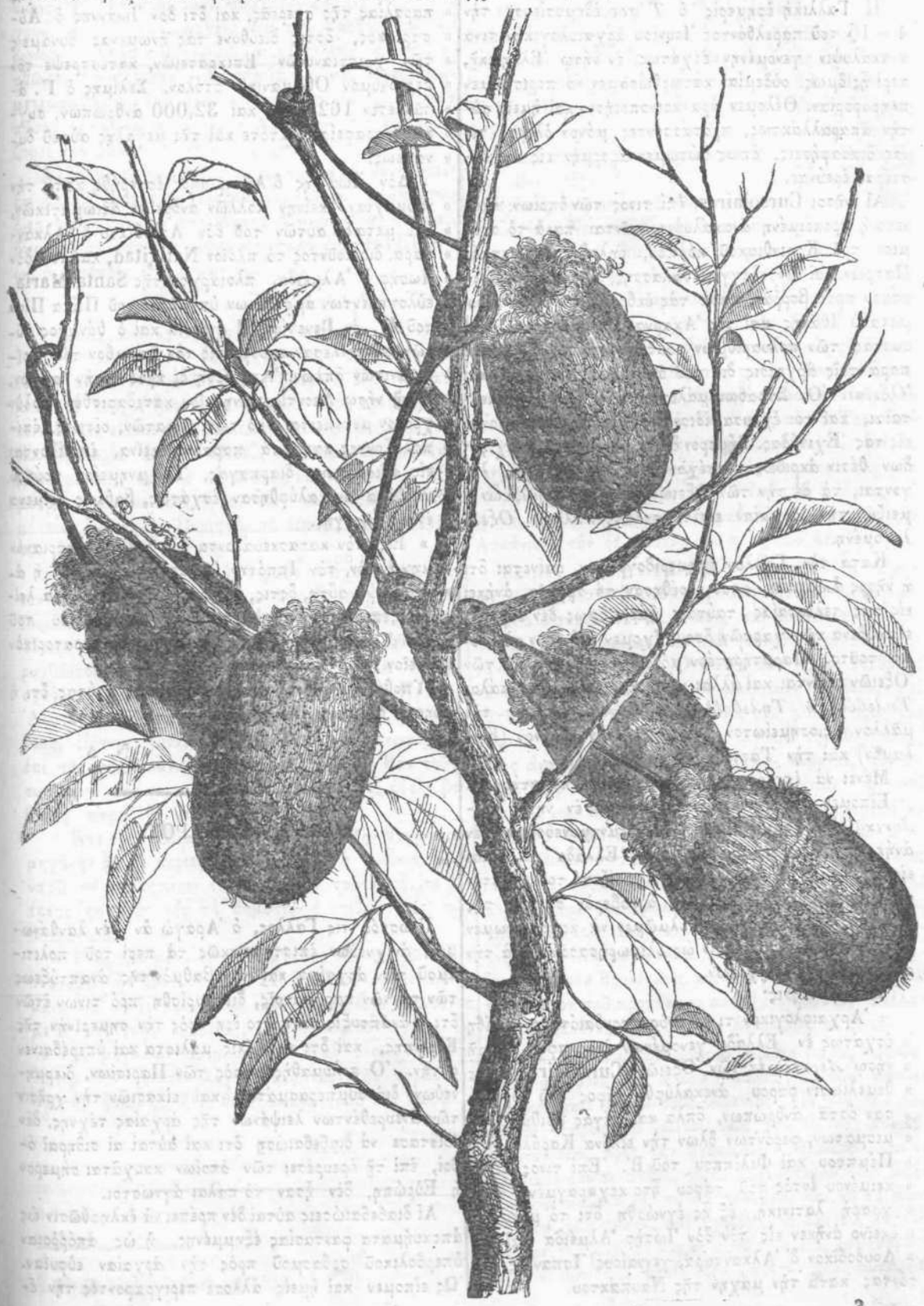

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ.

—

Ἡ Γαλλικὴ ἐφημερὶς ὁ *Τύπος* ἐδημοσίευσε τὴν 4—16 τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἀρχαιολογικήν τινα ἀνακάλυψιν γενομένην ἐσχάτως ἐν νήσῳ Ἑλληνικῇ, περὶ ἧς ὅμως οὐδεμίαν κατωρθώσαμεν νὰ πορισθῶμεν πληροφορίαν. Θέλομεν ἄρα κοινοποιήσει καὶ ἡμεῖς αὐτὴν ἀπαραλλάκτως, προτάσσοντες μόνον ὀλίγας τινὰς διασαφήσεις, ὅπως δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς ἀκριβεστέρας ἐρεύνας.

Αἱ νῆσοι **Cursolaires**, ἐπί τινος τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ προκειμένη ἀνακάλυψις, κεῖνται παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, δηλαδὴ τῆς μεταξὺ Πατρῶν καὶ Μεσολογγίου θαλάσσης, ἀπέναντι τοῦ Ἀράξου πρὸς βορρᾶν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου, μεταξὺ Ἰθάκης καὶ τῆς Ἀκαρνανικῆς παραλίας. Ἡ συστὰς τῶν πολυαρίθμων τούτων νησιδίων διεκρίνετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τοῦ ὀνόματος *Ἐχινάδες* καὶ *Ὀξεῖαι*. Ὁ Στράβων μάλιστα λέγει ὅτι αἱ τελευταῖαι, καί τοι ἔχουσαι ἴδιον ὄνομα, περιελαμβάνοντο εἰς τὰς Ἐχινάδας. Σήμερον δὲ τὰ μὲν τὴν τῶν Ἐχινάδων θέσιν ἀκριβῶς κατέχοντα νησίδια *Σκρόφαι* λέγονται, τὰ δὲ τὴν τῶν Ὀξειῶν *Κουρτζολάραι*, ὧν ἡ μείζων τὴν ἀρχαίαν εἰσέτι φυλάττει κλῆσιν *Ὀξειὰ* λεγομένη.

Κατὰ τὸν Γάλλον ἐφημεριδογράφον, φαίνεται ὅτι ἡ νῆσος **Léontio**, ὅπου εὑρέθησαν τὰ ἀρχαῖα, ἀνήκει εἰς τὰς τελευταίας ταύτας· ἡμεῖς ὅμως δὲν εὕρομεν εἰς οὐδένα τῶν χαρτῶν ὅσους ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸ ὄνομα τοῦτο. Παρατηρητέον μόνον ὅτι πρὸς βορρᾶν τῶν Ὀξειῶν κεῖνται καὶ ἄλλαι νῆσοι καλούμεναι τὸ πάλαι *Τηλεβόαι ἢ Τηλεβοῖδες* καὶ *Ταφιαί*, ὧν, ὡς τὴν μᾶλλον ἀξιοσημείωτον ἀναφέρομεν τὴν Κάρνον (Κάλαμον) καὶ τὴν Ταφιοῦν (Μεγανῆσι).

Μένει νὰ ἐπιφέρωμεν καὶ τελευταίαν παρατήρησιν.

Εἴπομεν ὅτι ἡ ἀνακάλυψις ἐγένετο ἐν νήσῳ *Ἑλληνικῇ*· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ νῆσοι ὅσων ἐμνημονεύσαμεν δὲν ἀνήκουσιν ὅλαι εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος, ὡς διεισχυρίζετο τοὐλάχιστον πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐν Σαλαμῖνι ὁ φοβερὸς στόλος τῆς Μεγάλης Βρετανίας, δὲν τολμῶμεν νὰ κατακρίνωμεν τὴν ἡμετέραν Κυβέρνησιν ὡς ὀλιγωρήσασαν κατὰ τὴν ἀπαγωγὴν τῶν ἀρχαίων.

Ἰδοὺ ἡ εἴδησις·

« Ἀρχαιολογικόν τι γεγονὸς σπουδαιότατον συνέβη » ἐσχάτως ἐν Ἑλλάδι· γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν τῇ » νήσῳ *Λεοντίᾳ* ἐκ τῶν Ὀξειῶν (Cursolaires) πρὸς » θεμελίωσιν φάρου, ἀνεκαλύφθη τάφος ἐνῷ εὑρέθη- » σαν ὀστᾶ ἀνθρώπων, ὅπλα καὶ μέγας ἀριθμὸς νο- « μισμάτων, φερόντων ὅλων τὴν εἰκόνα Καρόλου τοῦ » Πέμπτου καὶ Φιλίππου τοῦ Β'. Ἐπί τινος λίθου » κειμένου ἐντὸς τοῦ τάφου ἦτο κεχαραγμένη ἐπι- » γραφὴ λατινική, ἐξ ἧς ἐγνώσθη ὅτι τὸ μνημεῖον » ἐκεῖνο ἀνῆκεν εἰς τὸν δὸν Ἰωσὴφ Ἀλμείδα καὶ τὸν » Λουδοβίκον δ' Ἀλκαντάρα, γενναίους Ἱσπανοὺς πε- σόντας κατὰ τὴν μάχην τῆς Ναυπάκτου.

» Γνωστὸν ὅτι ἡ ναυμαχία αὕτη, ἥτις ἐπενήργησε » τὰ μέγιστα ἐπὶ τῶν τυχῶν τοῦ χριστιανικοῦ κό- » σμου, συνεκροτήθη τὴν 5 Ὀκτωβρίου 1571 ἐν » τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ, μεταξὺ τῶν Ὀξειῶν καὶ τῆς » παραλίας τῆς στερεᾶς, καὶ ὅτι δὸν Ἰωάννης ὁ Αὐ- » στριακός, ὅστις διεύθυνε τὰς ἡνωμένας δυνάμεις » τῶν χριστιανικῶν Ἐπικρατειῶν, κατέστρεψε τὸν » περιώνυμον Ὀθωμανικὸν στόλον. Σελίμης ὁ Γ. ἀ- » πώλεσεν 162 πλοῖα καὶ 32,000 ἀνθρώπων, συγ- » καταστραφείσης ἔκτοτε καὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ δυ- » νάμεως.

» Δὸν Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς ἐστερήθη κατὰ τὴν » ναυμαχίαν ἐκείνην πολλῶν ἀνδρείων ἀξιωματικῶν, » καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοῦ δὸν Λοδοβίκου δ' Ἀλκαν- » τάρα, διοικοῦντος τὸ πλοῖον **Nativitad**, καὶ τοῦ δὸν » Ἰωσὴφ δ' Ἀλμείδα, πλοιάρχου τῆς **Santa Maria**, » εὐλογηθέντων ἀμφοτέρων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πάπα Πίου » τοῦ Β'. ἐν Βενετίᾳ. Ἡ ἀνδρεία καὶ ὁ θάνατος αὐ- » τῶν συνετέλεσαν σφόδρα εἰς τὸν θρίαμβον τῶν χρι- » στιανικῶν ὅπλων. Ἀνηγέρθη δὲ πρὸς τιμὴν αὐτῶν, » ἐν τῇ νήσῳ Λεοντίᾳ, μνημεῖον κατεδαφισθὲν πολὺν » χρόνον μετέπειτα ὑπὸ τῶν πειρατῶν, οἵτινες, ἐπι- » πολάζοντες κατὰ τὰ παράλια ἐκεῖνα, ἐπιδίδονται » εἰς ἀδιακόπους διαρπαγάς. Τοῦ μνημείου τούτου » λείψανα ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως, βαθέως κείμενα » ἐντὸς τῆς γῆς.

» Εἰς τὸν κατασκευάζοντα τὸν φάρον Αὐστριακὸν » μηχανικόν, τὸν Ἱππότην Ἀμάσσην, ὀφείλεται ἡ ἀ- » νακάλυψις αὕτη, ὅστις, συναγαγὼν τὰ πολύτιμα λεί- » ψανα, ἐπεβίβασεν αὐτὰ ἐπί τινος ἀτμοπλοίου τοῦ « *Λούδ*, ὅπως κοσμήσωσι τὸ ἐν Βιέννᾳ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον. »

Ὑποθέτομεν, μετὰ τὰς λεπτομερείας ταύτας, ὅτι ἡ εἴδησις δὲν εἶναι ψευδής.

Ν. Δ.

Ο ΝΕΟΣ ΙΚΑΡΟΣ.

—

Γνωστός τις Γάλλος, ὁ Ἀραγὼ ἂν δὲν λανθάνωμαι, ἀνιχνεύων ἐπιστημονικῶς τὰ περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῶν τεχνῶν παρ' αὐτοῖς, διεισχυρίσθη πρό τινων ἐτῶν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὕτη ἦτο ἴση πρὸς τὴν σημερινὴν τῆς Εὐρώπης, καὶ ὅτι πολλάκις μάλιστα καὶ ὑπερέβαινεν αὐτήν. Ὁ πολυμαθὴς σοφὸς τῶν Παρισίων, διερμηνεύων διὰ συμπερασμάτων καὶ εἰκασιῶν τὴν χρῆσιν τῶν ἀνευρεθέντων λειψάνων τῆς ἀρχαίας τέχνης, δὲν ἐδίστασε νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι καὶ αὗται αἱ σιδηραῖ ὁδοί, ἐπὶ τῇ ἐφευρέσει τῶν ὁποίων καυχᾶται σήμερον ἡ Εὐρώπη, δὲν ἦσαν τὸ πάλαι ἄγνωστοι.

Αἱ διαβεβαιώσεις αὗται δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἀποκυήματα φαντασίας ἐξημμένης, ἢ ὡς ἀπόρροιαν ὑπερβολικοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐφυΐαν. Ὡς εἴπομεν καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε περιγράφοντες τὴν ἔ-

φιππον ἀεροπορίαν τοῦ Πουατεβίνου (1), ἐκαγχάζομεν ὅτε, μειράκια ἔτι, ἀναγινώσκοντες δημώδη τινὰ βιογραφίαν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐβλέπομεν αὐτὸν ποντοποροῦντα ἐντὸς κιβωτίου ἐξ ὑάλου. Καὶ ὅμως, δὲν καταβαίνομεν σήμερον καὶ εἰς τοὺς μυχοὺς αὐτοὺς τῆς θαλάσσης διὰ τοῦ ὑποβρυχίου κώδωνος χωρὶς νὰ στερηθῶμεν ἀέρος, χωρὶς κἂν νὰ βραφῶμεν τὴν πτέρναν; Αἱ ἐπὶ ἵππων καὶ ὀχημάτων μετεωροποριαὶ καθ' ἑκάστην ἐπαναλαμβάνομεναι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν, δὲν ἀνενθυμίζουσι τὸν μῦθον τοῦ Βελλεροφόντου;

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπέκειτο εἰς τὸ 1851 νὰ ἀναδείξῃ ἀληθῆ καὶ τοῦ Ἰκάρου τὸν μῦθον. Ἄνθρωπος διέσχισε κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον, τοὺς αἰθέρας, ὄχι δὶ ἀεροστατικῆς μηχανῆς, ἀλλὰ διὰ ΠΤΕΡΩΝ, ὡς ὁ Δαίδαλος καὶ ὁ υἱός του!

Ἰδοὺ τί γράφουσιν αἱ Ἱσπανικαὶ ἐφημερίδες·

« Χθὲς, πλῆθος ἄπειρον ἦτο συνηγμένον εἰς Πράδον. Ἐπρόκειτο περὶ θεάματος τοιούτου ὁποῖον δὲν ἐράνη πώποτε. Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν, ὅλοι τῆς πόλεως οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐσκεπασμένοι διὰ προγραμμάτων δι' ὧν εἰδοποιεῖτο τὸ κοινὸν ὅτι τὴν 8 (20) Ἰουνίου, ἡ Κυρία Ἰωάννα Περὲζ, νέα κόρη ἐκ Βαρκίνου (Barcelone), ἔμελλε νὰ πετάσῃ εἰς τὸν ἀέρα, 200 μέτρα ὑπεράνω τῆς γῆς, καὶ νὰ περιέλθῃ 400 μέτρων διάστημα. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ συρροὴ τῶν θεατῶν ἦτο μεγίστη.

» Τὴν 4 μ. μ. ἐνῷ ἡ θερμότης εἶχε φθάσει εἰς τὸν 30 βαθμὸν, ἡ Κ. Ἰωάννα Περὲζ ἐπεχείρισε τὴν ἐπικίνδυνον πτῆσιν. Ἡ δοκιμὴ ἐπέτυχε θαυμασίως. Ἡ νέα ἀνέβη εἰς ὕψος ἀνώτερον μάλιστα τοῦ προκηρυχθέντος, καὶ διέτρεξε ΠΤΕΡΥΓΙΖΟΥΣΑ τὰ δύω σχεδὸν τρίτα τοῦ διεξοδικοῦ περιπάτου τοῦ Πράδου. Ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν τὴν ἔκστασιν τοῦ πλήθους, ἰδόντος γυναῖκα πολύσαρκον μόλις κινουμένην ἐπὶ τῆς γῆς, πλανωμένην εἰς τοὺς ἀέρας. Ἐὰν τοῦτο συνέβαινε τὸν μεσαίωνα, ἡ Ἰωάννα Περὲζ ἤθελε βεβαίως παραδοθῆ εἰς τὸ πῦρ ὡς μάγος.

» Καί τοι ἐπιθυμῶν νὰ περιγράψω τὴν θαυμασίαν μηχανὴν δι' ἧς περιεφέρετο μετέωρος ἡ Ἰωάννα, ἀδυνατῶ νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην, διότι δὲν ἐπετράπη εἰσέτι εἰς τὸ δημόσιον ἡ ἐπιθεώρησις τῶν πτερύγων.

» Γνωρίζω μόνον ὅτι τὸ μῆκος τῶν πτερῶν ἦτο τεσσάρων ἢ πέντε μέτρων, καὶ ὅτι ἦσαν συγκεκολλημένα διὰ συνδέσμων τόσῳ εὐλυγίστων, ὥστ' ἐκινοῦντο μετὰ μεγίστης εὐκολίας, καὶ ἐξέπεμπον κρότον ὡς τὰ τῶν μεγάλων ἀνεμομύλων. Καθ' ὅλην τὴν Μαδρίτην δὲν γίνεται λόγος εἰμὴ περὶ τῆς τεραστίας ταύτης δοκιμῆς, ἥτις θέλει ἐπαναληφθῆ καὶ ἀπόψε. »

Ν. Δ.

---

(1) Ἴδε Πανδώρας φυλλάδ. Θ'. σελ. 214

Ο ΤΑΣΣΟΣ.

—

Οὐδενὸς ἀνθρώπου ἴσως ἡ τύχη ἀπέδειξεν ἐναργέστερον πόσην πικρίαν ἔχει ὁ ὀπὸς τῆς ποιητικῆς δάφνης, ὅσον τοῦ Τορκουάτου Τάσσου, ὅστις ἐγεννήθη ἐν Σορέντῳ, πόλει τῆς Νεαπόλεως, τὴν 11 Μαρτίου, 1544. Ἡ ποιητικὴ εὐφυΐα ἤρχισε νὰ λάμπῃ ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐγῆς τῆς ζωῆς του, καὶ ἐπταετὴς μόλις ἦτον, ὅταν πρῶτον ἐστιχούργησεν. Ὁ πατήρ του, Βερνάρδος Τάσσος, ἦτον γραμματεὺς τοῦ Σὶν-Σεβερίνου, πρίγκιπος τῆς Σαλέρνης, ὅστις, ὅταν ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἠθέλησε νὰ εἰσάξῃ τὴν ἱεροκρισίαν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του, ἀπεφάσισε ν' ἀποταθῇ πρὸς Κάρολον τὸν Πέμπτον, ἐπικαλούμενος τὴν ἐπέμβασίν του πρὸς διακώλυσιν τῆς τυραννικῆς ταύτης πράξεως καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ἰταλικῆς ἐλευθερίας. Ὁ πρίγκιψ φωραθεὶς, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, καὶ μόλις ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς. Μετ' αὐτοῦ δ' ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν, ἐπίσης καταδικασθέντες, οὐ μόνον ὁ Βερνάνδος, ἀλλὰ καὶ ὁ υἱός αὐτοῦ Τορκουάτος, καί τοι μόλις ἐννέα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, καὶ εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου κατέφυγον, τὸ μειράκιον ἔκρουσε διὰ τῶν βρεφικῶν χειρῶν του ἐκδικήτριαν λύραν, καὶ ἔψαλε τὸν διωγμόν των, παραβαλὸν ἑαυτὸ πρὸς τὸν Ἀσκάνιον, τὸν δὲ πατέρα του πρὸς τὸν Αἰνείαν.

Ἐκεῖθεν ἐστάλη εἰς Παταύϊον νὰ σπουδάσῃ τὰ νομικὰ, καὶ ἔλαβε δίπλωμα φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Ἀλλ' ὁ οἶστρος τὸν ἐκυρίευσε, καὶ δεκαεπταετὴς ἐποίησε τὸν Ρινάλδον, ποίημα ἐπικὸν, προσδοποιήσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ πατήρ του ὅμως ἐπεθύμει νὰ τὸν ἰδῇ εἰσελθόντα εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον, καὶ κατὰ τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του τὸν ἔπεμψε πρὸς Ἀλφόνσον, τὸν Δοῦκα τῆς Φερράρας, ὅστις ἀναγνωρίσας ἐν αὐτῷ ἔξοχον εὐφυΐαν, τὸν ὑπεδέχθη φιλοφρονέστατα εἰς τὸ παλάτιόν του, καὶ πάσας αὐτῷ παρασχὼν τὰς ἀνέσεις, τῷ ἐπέτρεψε νὰ παραδοθῇ ἀπερίσπαστος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν μουσῶν. Οὕτω κατὰ τὸ εἰκοστὸν δεύτερον τῆς ἡλικίας του ἔτος ἤρξατο τῆς συντάξεως τῆς Ἐλευθερωθείσης Ἱερουσαλήμ, τοῦ ἀμιμήτου τούτου ἀριστουργήματος τοῦ Ἰταλικοῦ Παρναστοῦ, ἐν ᾧ τόσον λαμπρῶς ὕμνησε τὰ κατορθώματα τῶν σταυροφόρων ὑπὸ Γοδοφρεδὸν τὸν Βουλλιῶνα, καὶ ἐντέχνως περιέπλεξε καὶ τὸν ἔπαινον τοῦ προστάτου αὐτοῦ Ἀλφόνσου, πολλαπλάσια ἀποδοὺς αὐτῷ διὰ τῆς ἀθανασίας τὰ ξένια.

Ἀλλ' ἡ ποίησις δὲν ἀπερρόφα μόνη πάσας τὰς ψυχικάς του δυνάμεις, ἢ κἂν ἡ μοῦσα ἥτις τὸν ἐνέπνεε δὲν κατῴκει μόνον τοὺς οὐρανούς· Ἡ φλογερά του καρδία ἐξήφθη ὑπὸ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ εὐεργέτου του, πρὸς τὴν ἡγεμονίδα Ἐλεονόραν, καὶ τὸ μυστικὸν τοῦτο παθος, τόσον ἰσχυρότερον ὅσον μᾶλλον ἠναγκάζετο νὰ τὸ καταστέλλῃ καὶ νὰ τὸ ἀποκρύπτῃ ἀπὸ πάντας καὶ σχεδὸν ἀπὸ ἑαυτὸν, κατεβίβρωσκε τὴν καρδίαν του ἥτις τὸ ἐνέκλειε, καὶ ἐτάραττε τὸν νοῦν του ὅστις ἐξεπλήττετο πρὸς αὐτό. Ὁ

δοὺξ τὸν ἠγάπα καὶ τὸν ἐλυπεῖτο, καὶ ὅταν ἐκένησε τὴν ἀκούσιον τόλμην του, ἐπροσπάθησε νὰ τὸν ἰατρεύσῃ, διὰ ὃ ἔπεμψε τὸν γραμματέα του, ἄνδρα προβεβηκότα καὶ σεβάσμιον, ἀλλ' ἄγαμον αὐτὸν τὸν ἰδίσιν, νὰ τὸν προτρέψῃ νὰ νυμφευθῇ. « Θὰ νυμφευθῶ, εἶπεν ὡς χαριεντιζόμενος καὶ πικρῶς μειδιῶν ὁ ποιητής, ὅταν μοὶ δώσῃς τὴν θυγατέρα σου. Ὁ δοὺξ τότε τὸν ἐμάκρυνεν ἐπιτηδείως, καὶ τὸν ἔπεμψε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Λουδοβίκου, πρέσβεως διοριστθέντος τοῦ Πάπα, εἰς τὰ Παρίσια, ὅπου Κάρολος ὁ Θ'. τὸν ἐδέχθη μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης. Ἀλλ' ἡ ἀπουσία ἀντὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἴασιν, ηὔξανεν ἐξ ἐναντίας τὴν βάσανόν του, διὰ ὃ ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Φερράραν. Ὁ δοὺξ ὅμως τὸν ἐδέχθη ψυχρῶς, καὶ τοῦτο κατεσπάραξε τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ φθόνος, αὐτὸς ὁ ἕρπων πάντοτε κατόπιν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, τὸν κατέτρεχε καὶ αὐτός, καὶ ἀγενεῖς ἀντίζηλοι τὸν διέβαλον πρὸς τὸν Δοῦκα, ὅστις τὸν ἐφυλάκισε. Τότε βλέπων τοῦ εὐεργέτου του τὴν πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν, τῶν ἐχθρῶν του τὴν κακίαν, τῶν φίλων του τὸν ψυχρὸν οἶκτον, καὶ ἐκείνης, ἥτις ἦν ἡ ἐπίγειος θρησκεία του τὴν ἀδιαφορίαν, διότι οὔτε ἦτον κἂν δυνατὸν νὰ ὑποπτεύσῃ τὸ παράτολμον πάθος του, ὁ Τάσσος ἠσθάνθη ταραττομένας τὰς φρένας του, καὶ ἀποδρᾶς τῆς φυλακῆς, ἔφυγε τῆς Φερράρας, ἐπλανήθη ἄγνωστος, πτωχός, ῥακενδύτης, ἡμίγυμνος καὶ πολλάκις ἄσιτος, θῦμα τοῦ ἀχαλινώτου αἰσθήματός του καὶ τῆς φλογερᾶς φαντασίας του, καὶ κατέφυγε τέλος εἰς τὴν πατρίδα του τὸ Σόρεντον, πρὸς τὴν ἀδελφήν του, ἥτις τὸν ὑπεδέχθη καὶ τὸν ἐπεριποιήθη μετὰ πάσης φιλοστοργίας, καὶ τῷ παρέσχε πᾶσαν ἀνάπαυσιν. Ἀλλ' ἡ καρδία του ἀνάπαυσιν δὲν ἐγνώριζεν, ἐστέναζε διὰ τὴν Φερράραν, καὶ μετά τινων μηνῶν διαμονὴν εἰς Σόρεντον, ἐπέστρεψε πάλιν πρὸς τὸν Δοῦκα. Ἀλλ' ἐνταῦθα εἶχεν ὑπερισχύσει τῶν ἐχθρῶν του ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ποιητικὴ φλὸξ εἶχε πλέον σβεσθῇ ἐντός του, ὅτι δὲν ἦτον ἱκανὸς οὐδὲν νὰ παραγάγῃ ἄξιον λόγου, καὶ ὁ Δοῦξ, θεωρῶν αὐτὸν ἄχρηστον τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν δόξαν του, πεισθεὶς δὲ ὅτι ἔπασχε σωματικῶς καὶ διανοητικῶς, τὸν παρεκίνησε μεθ' ὑβριστικῆς συμπαθείας νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιπόνου ἐργασίας, νὰ δοθῇ εἰς βίον ἄνετον, ὃν ὑπέσχετο νὰ τῷ προμηθεύσῃ, καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς ἐπίσκεψιν ἰατρῶν. Ὁ Τάσσος, προσβεβλημένος τότε τὴν φιλοτιμίαν, τεταπεινωμένος, παραγνωριζόμενος, ψυχρότητα ἀπαντῶν καὶ εἰρωνίαν, ὅπου αὐτὸς ἔφερε καρδίαν ζέουσαν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων αἰσθημάτων, ἀπῆλθε θρηνῶν πρὸς τὸν Δοῦκα Οὐρβῖνον, ὅστις τὸν προσεκάλει, ὅστις ὅμως πρὶν τὸν δεχθῇ εἰς τὴν αὐλήν του, τὸν κατέκλεισεν εἰς νοσοκομεῖον, ὅπου ὀλίγου δεῖν ἐστερήθη ἐντελῶς τῶν νοητικῶν του δυνάμεων. Ἅπαξ μετὰ σφοδρὸν πυρετόν, ἐκήρυξεν ὅτι ἡ παναγία καὶ ὁ ἅγιος Σχολαστικὸς τῷ ἐπεφάνησαν φέροντές τῳ τὴν ἴασιν, ἀλλ' αἱ θύραι τῆς φιλανθρώπου εἱρκτῆς του τῷ ἠνεῴχθησαν μόνον κατὰ τὸ ἔτος 1582 κατὰ μεσιτείαν τοῦ Δουκὸς Βικεντίου τοῦ Γονζάγου, καὶ ἀπεσύρθη εἰς Νεάπολιν, ὅπου τέλος ἔζησε τινὰ ἔτη ἥσυχος καὶ εὐδαίμων, διότι ἡ καρδία του εἶχεν ἐξαντληθῇ ἀποτεφρωθεῖσα, διότι συγχρόνως ὁ φθόνος εἶχε κορεσθῇ ἐκπληρώσας τὸ ἔργον του, πεῖσας τὴν Ἰταλίαν, ὅτι ὁ Τάσσος ἦτον κακὸς ποιητής, πεῖσας τὴν φήμην νὰ τὸν λησμονήσῃ, καὶ νὰ παύσῃ προσάγουσα αὐτῷ τὸν λαμπρὸν ἀλλ' ἀκάνθινον στέφανον!

Ἀλλ' ἂν τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων, σκοτιζόμενον πολλάκις ὑπὸ προλήψεων, παραγνωρίζῃ τὴν μεγαλοφυΐαν, ὑπάρχουσιν ὅμως εὐγενέστεραι τινὲς φύσεις, εἰς ἃς δέδοται ἄγνωστον νὰ τὴν προκαλῶσι, κρυπτομένην νὰ τὴν ἀνακαλύπτωσιν, ἀδικουμένην νὰ τὴν τιμῶσιν. Οὕτως ὁ Πάπας Κλήμης ὁ Ζ'. μὴ λησμονήσας τὸν μέγαν ἄνδρα διότι ὑπὸ τῶν ἄλλων παρημελεῖτο καὶ περιεφρονεῖτο, τὸν μετεκάλεσεν εἰς Ῥώμην, προτιθέμενος νὰ τὸν στεφανώσῃ καὶ νὰ τῷ παρασκευάσῃ ποιητικὸν θρίαμβον. Εἰς ἑνὸς μιλίου ἀπόστασιν ἀπὸ

τῆς πόλεως ὑπεδέχθησαν τὸν ποιητὴν, οἱ δύω καρδινάλιοι Ἀλδοβραντδίνοι, ἀνεψιοὶ τοῦ πάπα, μετὰ μεγάλης συνοδείας ἱερέων καὶ μεγιστάνων. Ὁ δὲ Κλήμης, ὅταν ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Τάσσος, « *Ἐπιθυμῶ*, τῷ εἶπε, *νὰ τιμήσῃς τὸν στέφανον τῆς δάφνης, ὅστις τιμᾷ ὅσους τὸν λαμβάνουν*. Καὶ οἱ δύο καρδινάλιοι ἀνεδέχθησαν νὰ διατάξωσι τὰ τῆς στέψεως ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου. Ἰδοὺ πῶς ἡ πομπὴ αὕτη εἶχεν ἐκτελεσθῇ δύω αἰῶνας πρὸ τοῦ Τάσσου, καὶ πρὸς ἄλλον μέγαν ποιητὴν, ὅστις ἦτον τότε ἡ δόξα τῆς Ἰταλίας, πρὸς τὸν Πετράρχαν. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα αἱ σάλπιγγες ἀντήχησαν καθ' ὅλην τὴν πόλιν τῆς Ῥώμης, ἀναγγέλλουσαι τὴν ἐπίσημον τελετήν. Μετὰ ταῦτα δ' ὁ Πετράρχας ἀνέβη εἰς τὸ Καπιτώλιον, προπορευομένων δώδεκα ἐφήβων δεκαπενταετῶν ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῆς πόλεως, πορφυρᾶ ἐνδεδυμένων, καὶ ᾀδόντων ἔπη τοῦ ποιητοῦ. Αὐτὸς δὲ,

φέρων στολὴν ἣν ἐδωρήσατο αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, ἐπορεύετο μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων Ῥωμαίων, ὅλων πρασινοφορούντων. Μετ' αὐτὸν δ' εἵπετο ὁ Ὄρσυς, κόμης Ἀγουϊλέρης, τότε βουλευτὴς τῆς Ῥώμης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν πρωτίστων τοῦ συμβουλίου. Ἀρ' οὖ δὲ πάντες ἔλαβον τὰς θέσεις των, ὁ Πετράρχας, κληθεὶς ὑπὸ κήρυκος, ἀνέστη, καὶ βραχέα ὁμιλήσας εἰς τὴν ὁμήγυριν, ἀνέκραξε τρίς, *ζήτω ὁ Ῥωμαῖος λαός! ζήτω ὁ βουλευτής! ὁ θεὸς διαφυλάττοι αὐτοὺς ἐν ἐλευθερίᾳ!* Μετὰ τὴν δημηγορίαν ἐγονάτισεν ἐμπρὸς τοῦ βουλευτοῦ, ὅστις ὀλίγα καὶ αὐτὸς ὁμιλήσας, ἔλαβεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του στέμμα δάφνης, καὶ τὸ ἐπέθεσεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Πετράρχου, εἰπὼν « ὁ στέφανος, ἀμοιβὴ τῆς ἀξίας. » Τότε ὁ Πετράρχας ἐπρόφερεν ὡραῖον ποιημάτιον περὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ῥώμης, μὴ ἐκδοθὲν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ποιημάτων του, καὶ ὁ λαὸς πολλάκις ἐπεκρότησεν ἀνευφημῶν: *ζήτω τὸ Καπιτώλιον καὶ ὁ ποιητής!* Μετὰ ταῦτα δὲ συνωδεύθη ὁ Πετράρχας ἐν παρατάξει εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὅπου εὐχαριστήσας τὸν θεὸν διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ τιμὴν, ἀπέθεσε τὸν στέφανον ὅπως συγκαταριθμηθῇ μετὰ τῶν ἀναθημάτων, καὶ ἀναρτηθῇ εἰς τὸν θόλον. Ἐπὶ τέλους δὲ τῷ ἐνεχειρίσθη τὸ δίπλωμα φέρον, μετὰ κολακευτικώτατον πρόλογον, ὅτι ὁ Πετράρχας ἐγένετο ἄξιος τοῦ τίτλου *ποιητοῦ* καὶ *ἱστορικοῦ* ὅτι ὡς ἰδιαίτερον παράσημον τῆς ποιητικῆς του ἀξίας τῷ ἀνεδέθη στέφανος δάφνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τῷ ἐδόθη καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ παρὰ τοῦ δήμου τῆς Ῥώμης πληρεστάτη ἄδεια ἐν τῇ ποιήσει καὶ ἱστορίᾳ ν' ἀναγινώσκῃ, νὰ συζητῇ, νὰ ἐξηγῇ τ' ἀρχαῖα βιβλία, νὰ συντάττῃ νεώτερα, νὰ συγγράφῃ ποιήματα, καὶ νὰ φαίνηται καθ' ὅλας τὰς ἐπισήμους περιστάσεις ἐστεμμένος στέφανον δάφνης, ἢ φηγοῦ ἢ μυρσίνης, καὶ φορῶν τὴν ποιητικὴν στολήν· τέλος δὲ τῷ ἐδόθη ἡ πολιτογράφησις ἐν Ῥώμῃ, καὶ πᾶσαι αἱ μετ' αὐτῆς συνδεδεμέναι προνομίαι.

Τοιαύτη ἦν ἡ τελετὴ ἥτις παρεσκευάζετο καὶ διὰ τὸν Τάσσον· ἀλλ' ὡς ἐὰν ἡ τύχη συνετάττετο μετὰ τῶν φθονούντων αὐτὸν, ὁ ποιητὴς ἠσθένησεν ἐν τῷ μεταξὺ, καὶ ἀπέθανε τὴν προτεραίαν τῆς διὰ τὴν στέψιν προσδιορισθείσης ἡμέρας, τὴν 15 Ἀπριλίου 1595, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ἑνὸς καὶ πεντήκοντα. Ὅταν ᾐσθάνθη ὅτι ἤγγιζεν ἡ στιγμὴ τοῦ θανάτου του, μετεκομίσθη κατ' αἴτησίν του εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου, ὅπως ἔχῃ προχείρους τὰς πνευματικὰς βοηθείας. Ἐνεταφιάσθη δὲ ἄνευ πομπῆς, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, ἀλλ' ὁ Καρδινάλιος Βιβυλάκης τῷ ἀνήγειρε μετὰ ταῦτα μνημεῖον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἐν ᾗ ἀπεβίωσεν.

Ὁ Τάσσος ἦτον ἀναστήματος ὑψηλοῦ, ἀναλόγου καὶ εὐθυτενοῦς, εὔρωστος δὲ τῷ σῶμα, καὶ ἀντέχων εἰς πάσας τὰς σωματικὰς ταλαιπωρίας. Τὸν λόγον εἶχεν ἀτάραχον, ὀλίγον παθαινόμενον, ψυχρὸν καὶ ἄχαριν μᾶλλον, καὶ εἰς τὰς δημηγορίας του ἐπετύγχανε διὰ πραγματικῶν ἀποδείξεων, οὐχὶ διὰ ῥητορείας. Κατὰ τὰ ἄλλα δὲ ἦτον ἀγαθὸς συγγενής, θερμὸς φιλὸς, ἐνάρετος ἄνθρωπος, καὶ ὑπὲρ ποιητὴν συγκαταβατικὸς καὶ εὐπροσήγορος· προσέτι δὲ ὀλιγαρκής, καὶ μὴ θέλων νὰ δεχθῇ οὐδὲν ὑπὲρ τὸ ἀπολύτως εἰς αὐτὸν ἀναγκαῖον. Πρὸς τὰ προϊόντα τῆς μούσης του δυσαρεστεῖτο πάντοτε, πρὸς δὲ τὴν τύχην του, οἵα δήποτε καὶ ἂν ἦτον, οὐδόλως δυσανεσχέτει.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του τὸ πρώτιστον εἶναι *ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἱερουσαλὴμ*, ἡ μεγάλη ἐποποιία τῆς σταυροφορίας, ἔντεχνον καὶ μεγαλοφυὲς προϊόν, ἑνοῦν τὸ ὕψος μετὰ τῆς χάριτος, σωρευθὲν καὶ συνδέον ἐντέχνως τερπνὰ ἐπεισόδια, κροῦον μετ' ἴσης ἐντελείας τὴν χορδὴν τοῦ ἔρωτος καὶ τὴν χορδὴν τῶν πολέμων, καὶ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἐπιδεικνύον ὅλην τὴν καλλονὴν καὶ ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ἡ κριτικὴ ὅμως ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ τούτου ἀριστουργήματος δύναται νὰ εὕρῃ καὶ τὰ σκιάζοντα ἐλαττώματα. Ὡς τοιαῦτα δὲ πρέπει νὰ θεωρηθῶσι μαγγανεῖαι τινές, ὡς τῶν δέκα χριστιανῶν ἡγεμόνων, μεταβληθέντων εἰς ἰχθεῖς, τοῦ μάγου Ἰσμήνου, μεταχειριζομένου τὴν εἰκόνα τῆς παναγίας εἰς τέλεσιν τῶν καταχθονίων τεχνῶν του, τοῦ ψιττακοῦ, ψαλλόντος ᾄσματα ὑφ' ἑαυτοῦ ποιηθέντα. Ἐπειτά τινα ἀσυνάρτητα, οἷον τὰ πρόσωπα τοῦ Ὀλίνδου καὶ τῆς Σοφρονίας, φαινόμενα ὅτι πρωτεύουσιν εἰς τὸ ποίημα, καὶ ὅμως οὐδεμίαν ὀργανικὴν συνάφειαν ἔχοντα μετ' αὐτοῦ, καὶ τινες μικρολογίαι, καὶ ἀνάξια μεγάλου ἔργου καὶ ἐμβριθοῦς λογοπαίγνια. Ὁ Τάσσος ἐφάνη ἐννοήσας τὸ ἄτοπον τινῶν μερῶν τῆς ἐποποιίας του, καὶ ἠθέλησε νὰ τὴν δικαιολογήσῃ κατὰ σύστημα ἔτι ἀτοπώτερον. Ἐπροσπάθησε ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ποίημα ὅλον ἦτον μακρὰ μόνον ἀλληγορία, ὅτι ὁ χριστιανικὸς στρατὸς παρίστα τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ἡ Ἱερουσαλὴμ τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν, κτωμένην διὰ ἀγώνων καὶ μόχθων, ὁ Γοδεφρεῖδος τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ Ταγκρέδος καὶ ὁ Ῥινάλδος τὰς δυνάμεις αὐτῆς· ὁ κοινὸς στρατὸς τὸ σῶμα μετὰ τῶν μελῶν του, οἱ διάβολοι παρίστων αὐτοὶ ἑαυτοὺς, καὶ ἡ Ἀρμίδα καὶ ὁ Ἰσμήνης τοὺς ἐπικειμένους τῇ ψυχῇ πειρασμοὺς, αἱ δὲ γοητεῖαι καὶ αἱ ἀπάταις τοῦ μαγικοῦ δάσους, τὰς πλάνας εἰς ἃς τὰ πάθη μᾶς παρασύρουσι. Πιθανῶς τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἐπενόησεν ὁ Τάσσος ὅταν τὰ ἠθικά του παθήματα μάλιστα ἐπίεζον καὶ ἐπηρέαζον τὰς διανοητικάς του δυνάμεις. Τὴν Ἰλιάδα ταύτην τῶν Ἰταλῶν συνέλαβε τὴν δυσεκτέλεστον ἰδέαν νὰ μεταφράσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ὁ Κ. Γουζέλης, καὶ, τὸ δεινότερον, ἐξετέλεσε τὴν ἰδέαν του.

Μετὰ τὴν *Ἐλευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ* ἔγραψεν ὁ Τάσσος καὶ τὴν *ἀνακτηθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ*, ποίημα ἀσυγκρίτως τοῦ πρώτου κατώτερον. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ῥινάλδου, ὅστις ἦν τὸ πρῶτον δοκίμιόν του, ἐποίησε καὶ τὸν Ἀμίνταν, δρᾶμα ἀποπνέον ὅλην τὴν χάριν καὶ τὴν ἡδυπαθείαν τῆς Ἰταλικῆς ποιήσεως. Τὰ δ' ἐπίλοιπα ποιήματά του, *αἱ ἑπτὰ ἡμέραι τῆς δημιουργίας*, καὶ *ἡ τραγῳδία τοῦ Τορισμόντου*, εἶναι πολὺ μετριώτερα.

Τελευτῶντες δὲν πρέπει νὰ παρασιωπήσωμεν ὅτι ὁ μέγιστος τῶν Γερμανῶν ποιητῶν, ὁ Γαίτης, ἐξελέξατο τὸν βίον τοῦ Τάσσου ὡς καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἑνὸς τῶν δραματικῶν του ἀριστουργημάτων.

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΕΡΩΣ.

Ποίησις Ἰωσὴφ Ῥεγάλδη.

Aimer, prier, chanter, voilà toute ma vie.

Lamartine.

Εἰς τὴν ἀθλίαν αὐτὴν ζωήν μου
Ἄγγελος ἦλθε, τὴν ὕπαρξίν μου
Ἀρωματίσας μὲ μελῳδίαν
Ἐπουρανίαν.

Τρίχορδον λύραν μ' ἔφερε κ' εἶπε.
« Τὸ ἔμβλημά της θρῆνοι καὶ λύπαι. »
Ἄκανθαι ὅπου καὶ τινες κρίνοι,
Ταύτην ἀφίνει.

Τρεῖς εἶχες λάβει χορδὰς, ὦ λύρα,
Ἀπὸ ἁγίαν Ἀγγέλου χεῖρα,
Κ' ἤχησε πᾶσα πέριξ ἡ χώρα.
Ἔσπασαν τώρα!

Μύρα ἡ πρώτη ἔπνεε θεῖα,
Κ' ἔχυνε μύρα ἡ συμφωνία
Τῆς μελῳδίας καὶ τῆς μολπῆς της.
Ἦτον ἡ Πίστις.

Καὶ ἡ δευτέρα ἐμοσχοβόλει
Καθὼς τὸ ῥόδον, κ' ἔλεγον ὅλοι
Τέρπει καρδίας, γάμων ἡγεῖται,
Ἐλπὶς καλεῖται.

Ὡς ἡραιστεία ἔκαιε κοίτη
Κ' ἔῤῥιπτε φλόγας πυρὸς ἡ τρίτη,
Οἱ δακτυλοί μου ἔκαιον ὅλοι
Σπινθηροβόλοι.

Οἴμοι! ἐκείνη, ἥτις ἐπέρα,
Τῶν ἄλλων δύο κραταιοτέρα,
Τὰ τεθλιμμένα νέα μου στήθη,
Ἔρως ἐκλήθη.

Εἰς τὸ πατρῷον ποσάκις δῶμα
Χορδὴν τὴν πρώτην, μικρὸς ἀκόμα,
Ἔθιξα ψάλων κ' εὐχὰς ὑψόνων
Πρὸ τῶν εἰκόνων!

Κ' εἰς τόπους ξένους, κ' εἰς γῆν ἐρήμην,
Ὁπότε πόνων ἔμπλεως ἦμην,
Ἄνοιγα τότε ἔνθουν καρδίαν
Εἰς τὴν θρησκείαν.

Ἀλλ' ἐπλανήθη ὁ νοῦς μου, δύων
Εἰς τοὺς κευθμῶνας τῶν μυστηρίων,
Καὶ τὴν ψυχήν μου ἔσφιγξε κρύα
Φιλοσοφία.

Ἀμφιβολίας μ' ἔσεισε δαίμων,
Δι' ὃ καὶ δράττω τὴν λύραν τρέμων,
Καὶ τῶν χορδῶν της θλῶ τὴν ἀρίστην,
Χάνω τὴν Πίστιν.

Ἀπὸ τὴν Πίστιν ὠρφανευμένη,
Φεῦ! ἡ δευτέρα ἄγονος μένει,
Κ' αἱ μελῳδίαι εἰς παραφώνους
Τρέπονται τόνους.

Μ' ἐράνη τότε ἡ φύσις πᾶσα
Εἰς νύκτα τάφου μεταναστᾶσα,
Εἶδα τὴν Πύλην τὴν οὐρανίαν
Μ' ἀπελπισίαν.

Ἡ τῆς ἐλπίδος χορδὴ κ' ἐκείνη
Συνθλᾶται τότε καὶ μὲ ἀφίνει·
Ἔρως δὲ μόνος, καρδίας χλεύη,
Τί χρησιμεύει;

Ἀπὸ πικρίας ποτιζομένη,
Θερμή μου φίλη, ἡ ἐρωμένη
Ἄγομεν, μ' εἶπεν, εἰς ἄλλο μέρος,
—Θάνατος κ' Ἔρως—

Ἔρως, καὶ Πίστις, κ' Ἐλπὶς ἁγία,
Τούτους τοὺς φθόγγους θέλ' ἡ καρδία...
— Θανατος κ' Ἔρως, — ἔχει γραμμένον
Τὸ πεπρωμένον.

Πίστεως ἄνευ, ἐλπίδος δίχως,
Φροῦδος τῆς λύρας εἶναι ὁ ἦχος
Καὶ ἡ χορδή της ἡ τρίτη μένει
Συντεθλασμένη.

Φεῦ! ἡ ζωή μου πλέον ἐκλείπει,
Καὶ τοῦ ὀργάνου παύουν οἱ κτύποι,
Παύει, καθὼς τις σῦρα νυκτία,
Ἡ μελῳδία.

Ὁ στέφανός μου κατεξηράνθη,
Δὲν ἔχει φύλλα, ἔχασε τ' ἄνθη...
Ἀπὸ τὴν σάρκα τὴν ἀσθενῆ μου
Φεύγ' ἡ ψυχή μου.

Φεύγει πρὸς νέφη ῥόδινα, θεῖα,
Ὅπου Ἀγγέλων πετᾷ χορεία,
Καὶ ἰδοὺ λύρα λάμπει ἑτέρα
Φαεινοτέρα.

Μακαριότης μᾶς περιμένει.
Ἄγαμεν, φίλη βασανισμένη,
Ὅπου στενάζει ἐν εὐθυμίᾳ
Λύρα γλυκεῖα.

Μὲ τὴν κακήν μου παλαίων μοῖραν,
Τὴν ἀνθρωπίνην ἔθραυσα λύραν,
Χάρις πλὴν θεία ἄλλην μοὶ δίδει
Ἄφθαρτον ᾠδή.

Λαβε τὴν λύραν τὴν αἰωνίαν
Χύνουσα, φίλη, τὴν ἁρμονίαν·
Ἓν ἄστρον ἄλλο τοῦ Παροδείσου
Εἶν' ἡ μορφή σου.

Ἔρως, καὶ Πίστις, κ' ἐλπὶς ἁγία
Ψάλλει τῶν Ἄστρων ἡ μελῳδία,
Κ' ἡμεῖς ἐπάνω λαμπροῦ Ἀστέρος
— Θεὸς καὶ Ἔρως. —

Γ. Χ. Ζαλοκώστας.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ.

(*Ἀσμάτιον*)

—

Εἰς τῆς ζωῆς τὰ χαίνοντα πελάγη ἐνῷ πλέει,
Ὑπὸ νεφώδη οὐρανὸν, τὸ ἱερόν σου πλοῖον,
Ὁπόταν κλυδωνίζηται ὑπὸ πνοῶν ἀγρίων,
Ὦ Κοινωνία, καὶ πικρὸν τὸ δάκρυ σου ἐκρέῃ,

Ὦ! θάῤῥει, καὶ οἱ λαίλαπες ποτὲ οἱ θυμαλέοι
Δὲν τὸ κανταποτίζουσι. Ξανθαὶ μορφαὶ παιδίων
Ὡς Χερουβὶμ ἐμφαίνονται ἐπὶ τῶν καταρτίων,
Καὶ χρύσινον μειδίαμα τὸ πρόσωπόν των πνέει.

Ὦ θάῤῥει, μῆτερ! τὸν Θεὸν ἄς εὐλογ' ἡ ψυχή σου!
Ἐνόσῳ εἰς τὸ στῆθός σου σκιρτῶσιν ἁγνὰ βρέφη,
Καὶ τῆς θρησκείας ἡ ἀκτὶς τὸ μέτωπόν σου στέφει,

Θὰ σιωπᾷ ἡ καταιγὶς, καὶ αὖρα παραδείσου
Θὰ πνέῃ καὶ πρὸς ἀσφαλῆ λιμένα θέλει στρέφει
Τὸ πλοῖόν σου, καταῤῥονοῦν τὰ θυελλώδη νέφη!

Χ. Α. Παρμενίδης.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ.

—

Εἰς τὸν θάνατον τῆς Κ. Α. Ε'.

»—Ἀπίπτει ἡ ψυχή της,
» Καθὼς ἀφίπταται ἡ φλὲξ καθὼς πετοῦν οἱ πόθοι· «

Ἀ. Ρ. Ρ. (Λαοπλάκος).

—

Μόλις ὠσφράνθη Τοῦ βίου τάνθη,
Κ' εὐθὺς ἀπέπτ' εἰς ἄλλην ζωήν,
Καὶ ἐμαράνθη, Ὡς ἡ οἰνάνθη,
Ἀπὸ θανάτου ψυχρὰν πνοήν.
Ὡραῖα ἦτον, Καὶ τῶν Χαρίτων
Σύντροφον φίλην θὰ τὴν ἐθάῤῥεις.
Οὐδ' ἡ μορφή των ἐκείνης κρείττων
Οὐδ' ἡ ἀμίμητος αὐτῶν χάρις.
Λευκὰ δ' ἐφόρει, Καὶ εἰς τὰ ὄρη
Τὴν κόμην ἔπλεκε μὲ ναρκίσσους. . . .
—Πλὴν τώρα χώρει, Ὦ φίλη κόρη,
Πρὸς τῶν μακάρων τὰς θείας νήσους.
Ἡμᾶς ἀφίνεις Ἐν μέσῳ δίνης
Δεινῶν ἀμέτρων καὶ συμφορῶν,
Μετὰ μυρσίνης Ἐν ᾧ πρασίνης
Σὺ εἰς Ἀγγέλων παίζεις χορόν.
Γογγίζον κῦμα Λούει τὸ μνῆμα,
Ὅπου τὸ σῶμα κεῖται τὸ σόν.
Καὶ, πένθους θῦμα, Πλανῶ τὸ βῆμα,
Πρὸς τὸν ἀμάραντόν του κισσόν.

Δημ. Εκ. Β.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ ΣΥΜΠΤΩΣΙΣ. Γάλλος τις ὀνόματι Λορκὲ εἰσῆλθε πρό τινων μηνῶν εἰς τὸ ἐργαστήριον λεπτουργοῦ τινος, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπετελείωσεν οὗτος ὡραῖον νεκροκράβδατον ἐκ ξύλου δρυός.

— Ἀ! εἶπεν ὁ εἰσελθὼν τί ὡραῖον σκεῦος! ἀξιόλογα θὰ κοιμᾶται κάνεις ἐκεῖ μέσα.

— Εἰς σὲ ἀπόκειται ν' ἀποκτήσῃς ἂν θέλῃς ὅμοιον.

— Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος.

Καὶ ὁ λεπτουργὸς ἔλαβεν ἀμέσως τὸ μέτρον του.

Μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ φερέτρου, ὁ μὲν λεπτουργὸς εἰδοποίησε τὸν Λορκὲ νὰ πληρώσῃ τεσσαράκοντα φράγκα, καὶ νὰ λάβῃ τὸ παραγγελθὲν σκεῦος, οὗτος δὲ δὲν ἐνέδιδε, λέγων ὅτι εἶχεν ἁπλῶς ἀστειευθῆ.

Ὁ λεπτουργὸς κατέφυγε τότε εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ ὁποῖον κατεδίκασε τὸν Λορκὲ νὰ λάβῃ τὸ φέρετρον, καὶ νὰ πληρώσῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ὡς ἐζήτησεν ὁ καταδικασθείς.

Ἕως ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τίποτε παράδοξον· ἀλλὰ τὴν παραμονὴν τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας, ἤτοι τὴν τριακοστὴν ἐννάτην ἡμέραν, ὁ Λορκὲ ἀπέθανεν, καὶ οἱ κληρονόμοι του ἐπλήρωσαν τὸν νεκροκράβδατον καὶ τὸν ἔθαψαν ἐντὸς αὐτοῦ.

—ο—

ΝΕΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΚΟΛΥΜΒΗΜΑΤΟΣ. Τὴν 2. τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου ἐγένετο ἐν Παρισίοις, ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα, δοκιμὴ νέας τινὸς μηχανῆς κολυμβήματος ὀνομαζομένης ὁ *κωπηλάτης*, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργείου. Πλῆθος ἄπειρον περιέργων εἶχον συρρεύσει διὰ νὰ θαυμάσωσι τὴν νέαν αὐτὴν καὶ παράδοξον ἐφεύρεσιν· ἓξ ἄνθρωποι περιεπάτουν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐκάπνιζον *σίγαρα* ὡς ἂν περιεφέροντο ἐντὸς κήπων, καὶ ποτὲ μὲν ἔμενον ἀκίνητοι, ποτὲ δὲ ἐτρέποντο ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ καὶ ἐναλλάξ, καὶ ἄλλοτε ἀνέβαινον τὸν ποταμόν.

Ὁ ἐφευρέτης, Κ. Δανδυράν, ἱστάμενος ἐπὶ τῆς πρῴρας τοῦ ὑποβρυχίου σκαφιδίου, ἐδίδε διαταγάς, διὰ σημείων ἀδιοράτων, οἱ δὲ κολυμβηταὶ ἐνήργουν αὐτὰς μὲ ἀκρίβειαν καὶ πειθαρχίαν στρατιωτικήν.

Οἱ μῦθοι λοιπὸν τοῦ ποιητῶν ἐμελλον νὰ ἀναβιβασθῶσι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἀληθεῖς. Τοῦ λοιποῦ θέλομεν περιδιαβάζει ἐντὸς τοῦ Ὠκεανοῦ, θέλομεν κατοικεῖ καὶ κοιμᾶσθαι, καὶ θέλομεν μάχεσθαι ἢ καὶ εὐθυμεῖ ἐντὸς αὐτοῦ!

Τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν, οἱ κολυμβηταί μας θέλουσι πλεύσει ἀπὸ Παρισίων εἰς Σαὶν Κλού.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΑΓΡΑ. Χωρικός τις Γάλλος ἠθέλησεν ἐσχάτως νὰ ζωγρήσῃ σκύμνους λύκου. Ἐφαντάσθη λοιπὸν νὰ μιμηθῇ τὴν φωνὴν δι' ἧς τοὺς προσκαλοῦσιν αἱ μητέρες αὐτῶν ὁσάκις πρόκειται νὰ τοὺς θρέψωσι. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπέτυχε τοσοῦτον ἡ μίμησις ὥστε ἐξ λυκιδεῖς, ἐξελθόντες τῆς φωλεᾶς των, ἦλθον πρὸς αὐτόν. Καὶ οἱ μὲν τρεῖς συνελήφθησαν, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς ἀνεχώρησαν.

Ὁ χωρικὸς, βαλὼν ἐντὸς σάκκου τὴν θήραν του, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Τὴν ἐπιοῦσαν, ἐπιστρέφων ἀπό τι μέρος ὅπου εἶχεν ὑπάγει, ἠπόρησεν ἰδὼν τὴν μητέρα τῶν τριῶν σκύμνων ἐξερχομένην ἀπὸ τὴν οἰκίαν του. Φαίνεται ὅτι, ἀφρανθεῖσα τὴν ὁδὸν δι' ἧς εἶχον διαβιβασθῆ τὰ μικρά της, μετέβη εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἦσαν διὰ νὰ τὰ γαλακτοτροφήσῃ. Ἀλλὰ, τὸ πλέον περίεργον, εἶχε συμπαραλάβει μετ αὐτῆς καὶ τὰ ἄλλα τρία τέκνα της, ἅτινα, εὑρόντα τοὺς ἀδελφούς των, ἀνεπαύθησαν πλησίον αὐτῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ χωρικὸς ἔγεινε κύριος καὶ τῶν ἓξ μικρῶν λύκων.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ.

Τὴν 24 Ἰουνίου συνειθίζομεν νὰ πανηγυρίζωμεν τὸ γενέθλιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου καὶ δι' ἐξωτερικῶν τελετῶν, τῶν ὁποίων ἡ καταγωγὴ ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὰς ἀρχαίας θρησκείας. Αἱ δύω κυριώτεραι τάς ὁποίας ἡμεῖς γνωρίζομεν εἶναι ἡ τῆς Κληδόνος, καὶ ἡ τῆς ἅψεως τῶν Πυρῶν.

Τὸ παιγνίδιον τοῦ *Κλῆδονα* ἢ ἢ Κληδὼν ὅπως ἔλεγον οἱ Ἕλληνες ἐννοοῦντες διὰ τῆς λέξεως αὐτῆς τοὺς οἰωνοὺς ἢ τὰς μαντείας, χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ προλέγῃ πρὸς τοὺς χρηστηριαζομένους τὴν τύχην αὐτῶν. Ὅλοι ἐμάθομεν ἐξ αὐτῆς τῆς βρεφικῆς ἡλικίας πῶς παίζεται. Ἕκαστος τῶν συμπαικτόρων βάλλει τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς ἐντὸς ἀγγείου πλήρους ὕδατος δακτυλίδιον ἢ ἄλλο τι σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνασύρει τις τὴν ἐπιοῦσαν παρουσίᾳ καὶ τῶν ἄλλων, λέγων συγχρόνως στίχους ἢ ἄλλας φράσεις, ἐξ ὧν μαντεύεται ἡ τύχη ἐκείνου εἰς ὃν ἀνήκει τὸ ἐκβαλλόμενον.

Ἡ ἅψις τῶν πυρῶν γίνεται καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αὐτῇ τὴν ἑσπέραν τῆς 24 Ἰουνίου. Οὕτω πως ἑώρταζον οἱ ἀρχαῖοι τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν, τοῦ ἡλίου ἀναβαίνοντος εἰς τὸ ἀπόγειον σημεῖον, ἡ διαρκεια τῶν ἡμερῶν γίνεται διεξοδικωτέρα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου συμπίπτει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, οἱ χριστιανοὶ, ἀσπασθέντες τὸ ἔθος τῶν ἐθνικῶν τοῦ ἀνάπτειν πυρὰ κατὰ τὴν θερινὴν τοῦ ἡλίου τροπὴν, καθιέρωσαν αὐτὸ εἰς πανηγυρισμὸν τῶν γενεθλίων τοῦ Προδρόμου.

Ἐν τῇ νήσῳ Ζακύνθῳ ὑπάρχει καὶ τρίτη συνήθεια· αἱ ἀνύπανδροι, χύνουσαι ἐπὶ ὁμαλοῦ τινος ἐδάφους μικράν τινα ποσότητα μολύβδου, παρατηροῦσιν ὁποῖον τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ συμπεραίνουσιν ἐντεῦθεν ὁποῖον θέλει εἶσθαι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μέλλοντος συζύγου των. Ἐὰν, φέρ' εἰπεῖν, ὁ μόλυβδος λάβῃ σχῆμα πλοίου, ὁ λαμβρὸς θέλει εἶσθαι ναυτικὸς, κ.τ.λ. Μετὰ ταῦτα, περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅταν ἡ ἡσυχία εἶναι μεγίστη, γεμίζουσαι τὸ στόμα, ὕδατος, προβαίνουσιν εἰς παράθυρον, καὶ τὸ πρῶτον ὄνομα τὸ ὁποῖον ἀκούσωσι, θέλει εἶσθαι τὸ ὄνομα τοῦ νυμφίου.

Περὶ τούτων καὶ ἄλλων ἐθίμων θέλομεν ἴσως ὁμιλήσει ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἰς τ' οὐρανίου μας πατρὸς τὸ φωταυγάζον δῶμα
Ἀδιαλείπτως μ' ἐκφωνεῖ χριστιανῶν τὸ στόμα,
Καὶ ὡς εὐχὴν πρὸς τὸν Θεὸν μὲ πέμπει τὴν ἐσχάτην.
Ἡ κεφαλή μου δ' ἂν κοπῇ, μερίδα δωδεκάτην
Τὸ σῶμα μου ἐποτελεῖ τοῦ ἔτους, καὶ ἡμέρας
Καὶ νύκτας τότε ἀριθμῶ τριάντα θυγατέρας.
Ἀναγραμματιζόμενον μὲ τὸν συνήθη τρόπον
Ὁπόσον εἶναι χρήσιμον θὰ ἴδῃς τῶν ἀνθρώπων.
Ἂν τέμῃς μου τὴν κεφαλὴν καὶ πόδας εἰς τὸν πόνον,
Ὦ, ἄψυχον θ' ἀναισθητῶ, πλὴν *μὴ* θὰ κράζω μόνον.

Γ. Χ Π.

Ὁ κατὰ πρῶτον ἐκδοθεὶς τὸ ἔτος τοῦτο ἐν Ἀθήναις Περιφημος Καζαμίας δὲν προεμάντευσε μόνον τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον πολύκροτον συζήτησιν τῶν Οἰκονομικῶν Νόμων τῆς Ἑλλάδος!!! Ἐὰν μόνον τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο μετεχειρίζετο ὁ ὑπουργὸς, ἤθελε καταχήσει ἰχθύας ἀφώνους τοὺς πολυφθέγγους ῥήτορας τῆς ἀντιπολιτεύσεως.